ORTODOKSİA

AHLÂKÎ VE DİNÎ RESALE

Umum Neşriyat Müdürü
MELETIOS LUKAKIS

Mahal İdare
Tahta Minare, Vodina Sokağ 42
İstanbul — Fener

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΗΘΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
† Ο ΧΡΙΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ

ΕΤΟΣ Κ'. ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ - ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1945 ΤΕΥΧΟΣ 9-10 11-12

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

Α) Ἑορτὴ τῆς Δημοκρατίας. Β) Πατριαρχικὴ Ἀπόδειξις ἐπὶ τοῖς Χριστουγέννοις. Γ) Ὀνομαστήρια τῆς Α. Θ. Παναγιότητος. Δ) Ἡ Παναγία, † Φιλαδελφείας Αἰμιλιανοῦ. Ε) Ἱερὰ Θεολογικὴ Σχολή, Στ) Σχόλια ἐπῶν, † Κυδωνιῶν Ἀγαθαγγέλου. Ζ) Ἡ Θεοτόκος, † Φιλαδελφείας Αἰμιλιανοῦ. Η) Ἡ πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐπίσκεψις τοῦ Μακαριωτάτου Μητροπολίτου Σόφιας καὶ Ἐξάρχου πάσης Βουλγαρίας κ. Στεφάνου. Θ) Ἐπίσημα Πατριαρχικὰ Ἔγγραφα. Ι) Ἡ ἐκ Παρθένου Γέννησις, † Φιλαδελφείας Αἰμιλιανοῦ. ΙΑ) Ἡ παράστασις τῆς μεταλήψεως τῶν Ἀποστόλων ἐν τῇ ἀψῖδι τοῦ ναοῦ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων κατὰ τὴν περιγραφὴν Νικολάου τοῦ Μεσαρέτου, Διακόνου Χρυσοστόμου Κωνσταντινίδου. ΙΒ) Τὸ θεῖον Βρέφος, † Ἀρχιμ. Ἀλεξάνδρου Καντώνη. ΙΓ) Athelston Riley - Νεκρολογία, † Θυατείρων Γερμανοῦ. ΙΔ) Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

ΕΟΡΤΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Σύσσωμον τὸ Τουρκικὸν Ἔθνος ἐν ἐνθουσιασμῷ καὶ δι' ἐκδηλώσεων ἀγάπης καὶ ἐμπιστοσύνης πρὸς τοὺς ἐμπνευσμένους Ἀρχηγοὺς αὐτοῦ ἑώρτασε τῇ 29 Ὀκτωβρίου τὴν 22αν ἐπέτειον τῆς Ἀνακηρύξεως τῆς Τουρκικῆς Δημοκρατίας.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ μεταξὺ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ τῶν Ἐξοχωτάτων Προέδρου τῆς Δημοκρατίας, Πρωθυπουργοῦ καὶ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν, ἀντηλλάγησαν τὰ κάτωθι τηλεγραφήματα:

Τῷ *Ἐξοχωτάτῳ Προέδρῳ τῆς Δημοκρατίας Ἰσμὲτ Ἴνονου*

Εἰς Ἄγκυραν

Ἐπὶ τῇ ἱστορικῇ ἐπετείῳ τῆς Ἀνακηρύξεως ἐν τῇ Χώρᾳ ἡμῶν τοῦ Δημοκρατικοῦ Πολιτεύματος, ἡ σκέψις τοῦ Ἔθνους στρέφεται πρὸς τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα, τὸν μέγαν Ἀρχηγὸν αὐτοῦ, εὐγνωμόνως ἀναπολοῦσα ὅσα μεγάλα καὶ ἐξαίρετα ἐπιτελέσατε ὑπὲρ τῆς προόδου καὶ τῆς εὐημερίας τῆς Χώρας.

Ὑποβάλλοντες θερμὰ συγχαρητήρια ἐπὶ τῇ μεγάλῃ ἐπετείῳ, θερμὴν ἀπευθύνομεν πρὸς τὸν Ὕψιστον Θεὸν δέησιν ὅπως διαφυλάττῃ τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα ἐν ὑγιείᾳ, χαριζόμενος τὰ ἔτη Αὐτῆς ὡς πλεῖστα, ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Μεγάλης καὶ Ἐνδόξου ἡμῶν Πατρίδος.

29. 10. 945 *Ὁ Ρωμαῖος Πατριάρχης Βενιαμίν.*

Τῷ Ρωμαίῳ Πατριάρχῃ Βενιαμὶν

Εἰς Φανάριον

Ἄγκυρα, 30. 10. 45.

Διαβιβάζω τὰς εὐχαριστίας τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας Ἰσμὲτ Ἴνονου, διὰ τὰς ἐπὶ τῇ 22ᾳ ἐπετείῳ τῆς Δημοκρατίας διαβιβασθείσας εὐχάς.

Γενικὸς Γραμματεὺς Γκεντελέτσ

Τῷ Ἐξοχωτάτῳ Πρωθυπουργῷ Σουκροῦ Σαράτζογλου

Εἰς Ἄγκυραν

Πεπληρωμένοι βαθείας χαρᾶς ἐπὶ τῇ μεγάλῃ καὶ Ἱστορικῇ Ἑορτῇ τῆς Δημοκρατίας, ἀπευθύνομεν τῇ Ὑμετέρᾳ Ἐξοχότητι τὰ θερμὰ ἡμῶν συγχαρητήρια εὐχόμενοι Αὐτῇ ἀπὸ καρδίας παρὰ Θεοῦ ἐνίσχυσιν ἐν τῇ ἐπιτελέσει τοῦ ὑψηλοῦ ὑπὲρ τῆς ἐνδόξου ἡμῶν Δημοκρατίας ἔργου Αὐτῆς καὶ πᾶσαν ἀγαθωσύνην.

29. 10. 45. *Ὁ Ρωμαῖος Πατριάρχης Βενιαμίν.*

Τῷ Ρωμαίῳ Πατριάρχῃ Βενιαμὶν

Εἰς Φανάριον.

Ἄγκυρα, 30. 10. 945.

Εὐχαριστῶ διὰ τὰ ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Δημοκρατίας συγχαρητήρια ὑμῶν.

Σ. Σαράτζογλου.

Τῷ Ἐξοχωτάτῳ Ὑπουργῷ τῶν Ἐσωτερικῶν Χιλμῆ Οὐράν.

Εἰς Ἄγκυραν

Ἀπευθύνομεν τῇ Ὑμετέρᾳ Ἐξοχότητι ἐπὶ τῇ μεγάλῃ καὶ ἱστορικῇ ἑορτῇ τῆς Δημοκρατίας ἡμῶν ἐνθέρμους συγχαρητηρίους προσρήσεις, εὐχόμεθα Αὐτῇ παρὰ τοῦ ἀγαθοδότου Θεοῦ ὑγιείαν, ἐνίσχυσιν ἐν τῷ ὑψηλῷ ἔργῳ Αὐτῆς καὶ πᾶσαν ἀγαθωσύνην.

29. 10. 45. *Ὁ Ρωμαῖος Πατριάρχης Βενιαμίν.*

Ἡ Α. Ἐξοχότης ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν εἰς τὸ ὡς ἄνω τηλεγράφημα τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἀπήντησεν διὰ τῶν ἑξῆς:

«Ὑποβάλλω εὐχαριστίας καὶ ἀντεπεύχομαι.»

Ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἐπεσκέφθη τὸν Ἐξοχώτατον Νομάρχην Πόλεως κ. Λουτφῆ Κιρδὰρ καὶ διεβίβασεν τὰς εὐχὰς Αὐτῆς ὁ Πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος ἐν συνοδείᾳ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Τουρκικοῦ Γραφείου τῶν Πατριαρχείων κ. Ε. Μαυρίδου.

Τὸν Ἐντιμότατον Ἔπαρχον Φαναρίου ἐπεσκέφθη καὶ διεβίβασεν τὰς εὐχὰς τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ὁ Πανοσιολ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Μελέτιος ἐν συνοδείᾳ τοῦ Ἐντιμολογ. Ἄρχοντος Μ. Πριμικηρίου καὶ Διαγγελέως τῶν Πατριαρχείων κ. Κωνσταντίνου Μακρίδου.

† ΒΕΝΙΑΜΙΝ

ΕΛΕΩι ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝ/ΠΟΛΕΩΣ
ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

ΠΑΝΤΙ ΤΩι ΠΛΗΡΩΜΑΤΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΧΑΡΙΝ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗΝ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΤΕΧΘΕΝΤΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥ

«Μὴ φοβεῖσθε». Μὴ πτοεῖσθε τὴν πολυκάματον τοῦ βίου μέριμναν, μηδὲ τὴν στυγνότητα τοῦ νῦν καιροῦ «Ἰδοὺ γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἥτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ, ὅτι ἐτέχθη ἡμῖν σήμερον Σωτήρ, ὅς ἐστι Χριστὸς Κύριος». Τοῦ Ἰσραὴλ ἡ προσκαρτεροῦσα ἐλπὶς πληροῦται διὰ τῶν πραγμάτων καὶ ἡ ἀνήσυχος προσδοκία τῶν ἐθνῶν δικαιοῦται διὰ γεγονότος ἱστορικοῦ.

Ἀνέτειλεν ἤδη τὸ ἄστρον ἐξ Ἰακώβ. Ἦλθεν ὁ ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν. Ὁ Θεὸς ἐξαπέστειλε τὸν Υἱὸν Αὐτοῦ, κηδόμενος ἡμῶν. Ἐπεφάνη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις. Ὁ ἰσχυρὸς Θεὸς καὶ ἐξουσιαστής, ὁ ἄρχων τῆς εἰρήνης καὶ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος πατήρ, Ὃν πάλαι προκατήγγειλαν οἱ προφῆται καὶ ἐπεπόθησεν ἡ κοινὴ συνείδησις, γεννᾶται σήμερον ἐν πόλει Δαυΐδ, ἵνα πληρώσῃ πάντα τὰ γεγραμμένα περὶ Αὐτοῦ.

Λαὲ τοῦ Κυρίου ἠγαπημένε καὶ περιούσιε! «Διέλθωμεν δὴ ἕως Βηθλεὲμ καὶ ἴδωμεν τὸ ῥῆμα τοῦτο τὸ γεγονός.» Ἐκεῖ θὰ εὕρωμεν βρέφος ἐσπαργανωμένον, τὸ παιδίον Ἰησοῦν, κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ, καρπὸν ἅγιον γεννήσεως παρθενικῆς. Ἐκεῖ θὰ συναντήσωμεν ποιμένας, εἰς προσκύνησιν σπεύδοντας, κατ' ἀποκάλυψιν ἐξ οὐρανοῦ, καὶ μάγους ἐξ Ἀνατολῶν, προσερχομένους μετὰ δώρων βασιλοπρεπῶν. Ἐκεῖ θὰ πληρωθῇ ἡ καρδία ἡμῶν μολπῆς ὑπερκοσμίου, τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ μελῳδούσης καὶ τὴν παγκόσμιον χαρὰν τῆς λυτρώ-

σεως. Ἡ ἀνθρωπότης ἡ ἀγνοήσασα τὸν Θεὸν καὶ δουλεύσασα τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς σαρκός, θὰ λατρεύσῃ, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, τὸν ἀληθινὸν Θεὸν καὶ θὰ γνωρίσῃ τὸν νόμον τῆς ἐλευθερίας τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀγάπης.

Γεννᾶται παρὰ τοὺς τεταγμένους ὅρους τῆς φύσεως «οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκός, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρός». κομίζων εἰς τοὺς ἀνθρώπους χάρισμα ὑπερφυές, τὴν «ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι» διὰ τῆς ἐν Πνεύματι ἀναγεννήσεως. Γεννᾶται ἐκ γυναικὸς καὶ Πνεύματος Ἁγίου. Ὁ ποιητὴς ἑνοῦται πρὸς τὸ ἔργον, ὁ πλάστης πρὸς τὸ πλάσμα, ὁ Θεὸς πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Καθὼς «ἐν ἀρχῇ» ἐνεσάρκωσε τὴν ζωὴν ἐν τῇ ὕλῃ καὶ τὴν αἴσθησιν ἐν τῇ ζωῇ καὶ τὴν νόησιν ἐν τῇ αἰσθήσει, οὕτω καὶ νῦν ἐνσαρκοῦται αὐτὸς ἐν τῇ ἀνθρωπότητι ἵνα ἐπιθέσῃ τὴν κορωνίδα εἰς τὰς γενέσεις καὶ τελειώσῃ τὴν δημιουργίαν διὰ τῆς ἐγκαθιδρύσεως τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ.

Στῶμεν εὐλαβῶς, τέκνα εὐσεβῆ τῆς Ἐκκλησίας. Στῶμεν ἐν καθαρότητι καρδίας πρὸ τοῦ μυστηρίου τῆς Γεννήσεως. Μόνοι «οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ ὄψονται τὸν Θεόν» ἐν τῷ γεννωμένῳ σήμερον Χριστῷ. Μόνοι οἱ πιστεύοντες ἀναγνωρίζουσι τὰς βουλὰς τοῦ Ὑψίστου εἰς πάσας τὰς πράξεις τοῦ μεγαλειώδους δράματος τῆς Ἱστορίας καὶ ἔχουσιν ἐν ἑαυτοῖς τὴν εἰρήνην τοῦ Θεοῦ, τὴν διασῴζουσαν ἄτρωτον τὴν ψυχὴν ἀπὸ λυπηροῦ καὶ ἀντιξόου.

Ζηλώσωμεν τὴν ἀγαθὴν ταύτην μερίδα τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς τῆς ἁγνῆς ἡμῶν καρδίας προσκομίσωμεν πρὸς τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν σαρκωθέντα Θεὸν δῶρα ἐπάξια, τὸν τὸν χρυσὸν τῆς πίστεως, τὸν λίβανον τῆς ἐλπίδος, τὴν σμύρναν τῆς ἀγάπης, ἀγάπης ἐνεργοῦ καὶ ἐκδήλου ἐν ἔργοις εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς, ἐν ἐνδείξεσιν εὐποιΐας καὶ προνοίας κοινωνικῆς. Πολυπλάσιον δὲ ἔσται τὸ ἀντάλαγμα τῆς προσφορᾶς καὶ τὸ ἀντίδωρον τῆς δόσεως. Διοτὶ τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεὸν καὶ

φυλάσσουσι τὰς ἐντολὰς Αὐτοῦ πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν.

Τὴν ἑόρτιον ταύτην προσαγόρευσιν καὶ παραίνεσιν μετὰ πατρικῆς ἀγάπης καὶ εὐχῶν ἀπευθύνοντες πᾶσιν ὑμῖν, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ καὶ ἐπιπόθητα, ἐπευχόμεθα καὶ τὸν ὁσονούπω ἐγκαινιζόμενον νέον ἐνιαυτὸν πλουσίως παρὰ Κυρίου ηὐλογημένον.

Ἡ δὲ χάρις καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν. Ἀμήν.

Χριστούγεννα 1945

† *Ὁ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ* ***διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης πάντων ὑμῶν.***

ΟΝΟΜΑΣΤΗΡΙΑ

ΤΗΣ Α. Θ. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΟΣ

Τῇ 15ῃ τοῦ μηνὸς ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ ἁγίου μάρτυρος Βενιαμὶν Διακόνου τοῦ ἐκ Περσίδος, ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἦγε τὴν ἐπέτειον τοῦ σεπτοῦ ὀνόματος Αὐτῆς·

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ, ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐγένετο ἀντικείμενον ἐκδηλώσεων βαθυτάτου σεβασμοῦ καὶ ἰδιαιτέρας εὐλαβείας καὶ στοργῆς ἀπὸ μέρους τῆς σεβασμίας Ἱεραρχίας, τοῦ εὐαγοῦς κλήρου καὶ τοῦ εὐσεβοῦς πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας.

Κατὰ τὴν τελεσθεῖσαν ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ θείαν λειτουργίαν ἐχοροστάτησεν ὁ Α΄ τῇ τάξει σεβ. Μητροπολίτης Χαλκηδόνος κ. Μάξιμος.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς θ. λειτουργίας ἐγένετο δεξίωσις ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ Γραφείῳ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, καθ' ἣν παρῆσαν, οἱ σεβ. Ἅγιοι Συνοδικοὶ Ἀρχιερεῖς, ὁ ἐντιμ. Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῆς ἐριτίμου Κυρίας αὐτοῦ, οἱ ὀφφικιάλοι τῆς Ἐκκλησίας, οἱ Νομικοὶ Σύμβουλοι καὶ πλῆθος πολὺ τῶν ἐγκρίτων ὁμογενῶν. Τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ἀπὸ μέρους τῆς σεβασμίας Ἱεραρχίας, προσεφώνησεν ὁ Α΄. τῇ τάξει σεβ. Μητροπολίτης Χαλκηδόνος κ. Μάξιμος ὡς ἑξῆς:

Προσφώνησις τοῦ Ἁγ. Χαλκηδόνος

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ ἑορτῇ τοῦ σεπτοῦ ὀνόματος τῆς Ὑμετέρας Θειοτάτης Παναγιότητος ἡ χορεία τῶν Ἁγίων Ἀρχιερέων μετὰ τῶν τιμιωτάτων Ἀρχόντων καὶ τῶν λοιπῶν εὐσεβῶν ὁμογενῶν προφρόνως προσέρχεται ὑποβάλλουσα τὰ βαθύτατα σέβη καὶ τὰ ἔνθερμα αὐτῆς συγχαρητήρια.

Εἶναι αὕτη εὐκαιρία ποθητὴ καὶ εὐπρόσδεκτος εἰς ἐκδήλωσιν αἰσθημάτων ἀπείρου σεβασμοῦ καὶ τιμῆς πρὸς τὸν πολιὸν Πρωθιεράρχην τῆς Ὀρθοδοξίας ἀπὸ μέρους τῆς τε σεβασμίας Ἱεραρχίας, τοῦ εὐαγοῦς κλήρου καὶ τῶν πιστῶν τῆς Ἐκκλησίας τέκνων, τῶν ἐγγὺς καὶ τῶν μακράν, καὶ τῆς εὐκαιρίας ταύτης ἐπιλαμβανόμεθα καὶ ἡμεῖς πρὸς διατράνωσιν τῶν αἰσθημάτων σεβασμοῦ καὶ ἀφοσιώσεως, ἅτινα μυχιαίτατα τρέφομεν πρὸς τὸ Σεπτὸν Αὐτῆς Πρόσωπον.

Ὑπὸ τοιούτων δὲ διαπνεόμενοι αἰσθημάτων εὐχόμεθα ὁλοψύχως ἐν

τῇ εὐσήμῳ ταύτῃ ἡμέρᾳ τῶν ἱερῶν ὀνομαστηρίων Αὐτῆς ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς περιφρουρῇ τὴν Σεπτήν Σου Κορυφήν, ὑγιείαν ἐπιδαψιλεύων Αὐτῇ καὶ ἐνίσχυσιν καὶ μακροημέρευσιν, διὰ νὰ ἀξιωθῇ νὰ ἴδῃ τὴν παγίωσιν πλήρους τάξεως καὶ εἰρήνης ἐν τῷ κόσμῳ καὶ ἐν ἑτοιμασίᾳ τοῦ Εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης εὐλογοῦσα ἐπιφωνήσῃ ἀπὸ τοῦ Ἁγιωτάτου τούτου Πατριαρχικοῦ καὶ Ἀποστολικοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου «εἰρήνη ἐπὶ τὸν νέον τῆς χάριτος Ἰσραήλ, εἰρήνη ἐπὶ σύμπασαν τὴν δοκιμασθεῖσαν ἀνθρωπότητα καὶ σωτήριον ἔθνεσι». Γένοιτο.

Εἰς ταῦτα ἀπαντῶσα ἡ Α. Θ. Παναγιότης προσεῖπε τὰ ἀκόλουθα:

Σεβασμιώτατοι ἐν Χριστῷ ἀδελφοί,

καὶ πάντες οἱ παριστάμενοι, τέκνα ἡμῶν ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά.

Συγκεκινημένοι βαθύτατα ἐκ τῶν αἰσθημάτων φιλαδελφίας καὶ ἀγάπης τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου καὶ ὅλης τῆς σεβασμίας Ἱεραρχίας, τῶν τιμιωτάτων ὀφφικιάλων τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ καθ' ἡμᾶς εὐαγοῦς κλήρου καὶ τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν, ἅπερ μετὰ τοσαύτης θερμότητος διηρμήνευσεν ἡμῖν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ ὁ ἀγαπητὸς ἡμῖν ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς Ἅγιος Χαλκηδόνος, ἐκφράζομεν ἐπ' αὐτοῖς τε καὶ ταῖς ἀγαθαῖς ὑμῶν εὐχαῖς εὐγνώμονα καὶ ἐγκάρδιον εὐχαριστίαν.

Στηρίζοι καὶ ἐνισχύοι ὁ Κύριος πάντας ἡμᾶς ἐν ταῖς βαρείαις καὶ ὑψηλαῖς ἡμῶν εὐθύναις ὑπὲρ τῶν τιμιωτάτων συμφερόντων τοῦ Ἁγιωτάτου Ἀποστολικοῦ καὶ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ἐπιδαψιλεύων πλουσίως τὴν εὐλογίαν Αὐτοῦ συμπάσῃ τῇ τραγικῶς δοκιμασθείσῃ καὶ ὑπερβαλλόντως ταλαιπωρηθείσῃ ἀνθρωπότητι.

Ἀκολούθως προσῆλθον ἐν σώματι καὶ ὑπέβαλον τὰ σέβη αὐτῶν οἱ κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ ὑπάλληλοι τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς καὶ ὁ κλῆρος τῆς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς ἡγουμένου αὐτῶν καὶ προσφωνοῦντος τοῦ πανοσιολογιωτάτου Μεγάλου Πρωτοσυγκέλλου κ. Μαξίμου ὡς ἑξῆς:

Προσφ. τοῦ Ἁγ. Μ. Πρωτοσυγκέλλου πρὸς τὴν Α. Θ. Π. ἐπὶ τῇ ἑορτῇ Αὐτῆς.

Παναγιώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα,

Ἐν χαρᾷ καὶ συγκινήσει ὅλως ἰδιαιτέρᾳ προσέρχονται ἐνώπιον τῆς σεπτῆς Αὐτῆς Κορυφῆς οἱ κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ ὑπάλληλοι τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς καὶ ὁ εὐλαβὴς κλῆρος τῆς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς ὑποβάλλοντες ἐν εὐγνωμοσύνῃ βαθυτάτῃ, ἀνθ' ὧν ἠξιώθησαν καὶ ἀξιοῦνται παρὰ

τῆς Σῆς σεπτῆς Κορυφῆς ἀγαθῶν, ἐγκάρδια υἱϊκὰ συγχαρητήρια καὶ εὐλαβεῖς προσρήσεις καὶ εὐχάς.

Ἐν τῇ εὐσήμῳ ταύτῃ ἡμέρᾳ τῶν σεπτῶν ὀνομαστηρίων τῆς Ὑμετέρας Θειοτάτης καὶ προσκυνητῆς ἡμῖν Παναγιότητος, ἡμέρᾳ ἐξόχως ἱερᾷ, ἀνασκοποῦντες τὸ πλουσίως ηὐλογημένον ἀπὸ Θεοῦ Πρωθιεραρχικὸν Αὐτῆς ἔργον μετὰ χαρᾶς καὶ ἐγκαυχήσεως ἀναμιμνησκόμεθα ὅτι καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς εὐκλεοῦς Πατριαρχείας Αὐτῆς ἡ Ὑμετέρα Θειοτάτη καὶ προσκυνητὴ ἡμῖν Παναγιότης ὑπῆρξεν οὐ μόνον Πατριάρχης συνετός, διὰ τῶν μεγάλων καὶ ὄντως Πατριαρχικῶν ἀρετῶν Αὐτῆς δεξιῶς κυβερνῶν τὸ σκάφος τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ πατὴρ δι' ἡμᾶς φιλόστοργος καὶ χειραγωγὸς πολύτιμος.

Εὐγνωμονοῦμεν, Παναγιώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα, διὰ τὴν πατρικὴν ταύτην πρὸς ἡμᾶς εὐμένειαν καὶ ἀγάπην Αὐτῆς, ὡς εὐλαβὲς δὲ ἀντίδωρον τῆς ζωηρᾶς ἡμῶν εὐγνωμοσύνης προσκομίζομεν τὴν πρὸς τὸ σεπτὸν Αὐτῆς πρόσωπον υἱϊκὴν ἡμῶν ἀφοσίωσιν. Διαβεβαιοῦμεν δὲ τὴν Ὑμετέραν Θειοτάτην Παναγιότητα, κατὰ τὴν ἐπίσημον ταύτην ἐνώπιον Αὐτῆς ἐμφάνισιν ἡμῶν, ὅτι ἐν συναισθήσει βαθυτάτῃ τῶν δυσχερῶν συνθηκῶν ὑφ' ἃς διατελοῦμεν καὶ τῆς ὑψίστης ἱερότητος τοῦ ἔργου ἡμῶν ὑπὸ τὴν πεφωτισμένην χειραγωγίαν καὶ τὴν πνοὴν τοῦ στοργικοῦ πρὸς ἡμᾶς ἐνδιαφέροντος Αὐτῆς θὰ ἐκτελῶμεν μετὰ μείζονος πάντοτε πίστεως καὶ ἀφοσιώσεως τὸ πρὸς τὴν σεπτὴν Αὐτῆς Κορυφὴν καὶ τὴν ἁγίαν Μητέρα Ἐκκλησίαν καθῆκον ἡμῶν.

Ὑπὸ τοιούτων ἱερῶν αἰσθημάτων διακατεχόμενοι, ἐναποθέτομεν εὐλαβῆ ἀσπασμὸν ἐπὶ τῆς παναγίας Αὐτῆς δεξιᾶς καὶ ἐπικαλούμενοι ἐπὶ ἕνα ἕκαστον ἡμῶν τὴν σεπτὴν Αὐτῆς εὐλογίαν, υἱϊκῶς ἐπευχόμεθα Αὐτῇ ὑγείαν ἀμετάπτωτον καὶ μακρότητα ἡμερῶν ἵνα συνεχίσῃ τὸ ὑψηλὸν καὶ τετιμημένον ἔργον Αὐτῆς πρὸς δόξαν τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας καὶ χαρὰν πάντων τῶν ἐγγύς τε καὶ μακρὰν πνευματικῶν τέκνων Αὐτῆς.

Ἀπαντῶσα ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐξέφρασε τὴν εὐαρέσκειαν Αὐτῆς, προσεπιδηλώσασα ὅτι ἀπόδειξιν τῆς πρὸς Αὐτὸν στοργῆς καὶ εὐλαβείας θεωρεῖ τὴν ἀφοσίωσιν καὶ τὸν ζῆλον μεθ' οὗ εἷς ἕκαστος ἐκπληροῖ τὰ ἀνατεθιμένα αὐτῷ καθήκοντα.

Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν Ὀνομαστηρίων Αὐτῆς ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐδέχθη συγχαρητήρια τηλεγραφήματα καὶ γράμματα ἀπὸ μέρους τῶν Μακαριωτάτων Πατριαρχῶν, τῶν Προέδρων τῶν Ὀρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, καὶ τῆς Ἱεραρχίας τοῦ Θρόνου.

Τῇ Α. Θ. Παναγιότητι συνεχάρησαν ἐπίσης εἴτε προσωπικῶς εἴτε διὰ γραμμάτων οἱ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πόλει Ὀρθόδοξοι Γενικοὶ Πρόξενοι, ὁ ἐνταῦθα Ἀγγλικανὸς Πρωθιερεὺς Τσάρλς Χάτσινσον, αἱ Ἐφοροεπιτροπαὶ τῶν ἐνοριῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ Ἀντιπροσωπεῖαι τῶν Φιλανθρωπικῶν Σωματείων.

Η ΠΑΝΑΓΙΑ

Συντετριμμένη ἐκ τῶν ἀρρήτων συγκινήσεων τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἡ Ναζωραία κόρη Μαριὰμ «ἐπορεύθη ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις εἰς τὴν ὀρεινὴν μετὰ σπουδῆς, εἰς πόλιν Ἰούδα, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον Ζαχαρίου, καὶ ἠσπάσατο τὴν Ἐλισάβετ» (Λουκ. 1, 39, κ. ε.). Ἦτο συγγενής της ἡ γυνὴ τοῦ Ζαχαρίου, λόγῳ δὲ οἰκειότητος, εὐσεβοῦς φρονήματος καὶ δὴ καὶ πείρας ἀναλόγου, ἦτο ἡ μᾶλλον ἁρμοδία διὰ νὰ παρασταθῇ ὡς κοινωνὸς καὶ σύμβουλος εἰς τὴν κρίσιμον ἐκείνην περίστασιν τῆς νεαρᾶς κόρης. Ἡ Ἐλισάβετ, ἡ ὁσονούπω, κατ' ἐπαγγελίαν, μήτηρ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, «Πλησθεῖσα Πνεύματος Ἁγίου», δεξιοῦται τὴν ἐπισκέπτιν μὲ δείγματα ἐξαιρέτου τιμῆς καὶ ἀγάπης καὶ ἐκ προοιμίων τὴν προσαγορεύει «εὐλογημένην ἐν γυναιξὶ» καὶ δὴ καὶ «μητέρα τοῦ Κυρίου». Πόσον μακαρία εἶσαι —ἐπιλέγει— διότι ἐπίστευσας εἰς τὰ λαληθέντα σοι ὑπὸ τοῦ Κυρίου! Πάντα ὅσα σοι εἶπεν ὁ ἄγγελος κατὰ θείαν ἐπιταγήν, θὰ ἐκπληρωθῶσι κατὰ γράμμα. Ἡ δὲ Μαριάμ, ἔτι μᾶλλον εὐσεβῶς διατεθεῖσα ἐκ τῆς μυστηριώδους συμφωνίας τῶν λόγων τῆς Ἐλισάβετ πρὸς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τὰ ρήματα, ἐξαγορεύεται τὴν ἀπόρρητον κλῆσιν της καὶ τὴν μητρότητα. Καὶ εἰς τὴν ἐξαγόρευσίν της δίδει τὴν ἔκφρασιν καὶ τὸν τόνον αἰνέσεως καὶ εὐχαριστίας πρὸς τὸν Θεόν. «Ἡ ποίησις—παρατηρεῖ ὁ Didon—εἶναι ἡ διάλεκτος τῶν σφοδρῶν ἐντυπώσεων καὶ τῶν ὑψηλῶν ἰδεῶν. Ἐὰν δέ ποτε καρδία ἀνθρωπίνη περιῆλθεν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐκραγῇ εἰς ἔνθεον ὕμνον, ἡ καρδία αὐτὴ εἶναι ἡ τῆς νεαρᾶς κόρης, ἥτις ἐξελέγη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ νὰ ἀναδειχθῇ μήτηρ τοῦ Μεσσίου».

Ἐν πνεύματι ἁγνοτάτης εὐσεβείας καὶ μεγαληγορίας προφητικῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ προσωπική της δόξα συγχωνεύεται μὲ τὴν δόξαν τοῦ ἔθνους της, τοῦ νέου Ἰσραήλ, «μεγαλύνει τὸν Κύριον» ἡ κεχαριτωμένη Κόρη ἐκ μέσης ψυχῆς «ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ» καὶ «ἐποίησεν αὐτῇ μεγαλεῖα ὁ δυνατὸς», ὅτι διὰ τῆς ἐξ αὐτῆς σαρκώσεως τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ ἀνέδειξεν αὐτὴν μακαριστὴν εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς, καὶ ἐπεξέτεινε τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐπὶ πάντας ἀνεξαιρέτως τοὺς εὐλαβουμένους αὐτόν, ὅτι ἐπεδείξατο τὸ κράτος τῆς πανσθενουργοῦ αὐτοῦ δεξιᾶς καὶ καθεῖλε δυνάστας ἀπὸ θρόνων καὶ ὕψωσε ταπεινούς, καὶ ἀντελάβετο Ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ, κατὰ τὰς δοθείσας εἰς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίας. Τὸ ἔνθεον τοῦτο ᾆσμα—συνεχίζει εὐσεβοφρόνως ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς—ὑπερ-

βαίνει τοὺς ἐπιγείους ὁρίζοντας καὶ κλείει ὁριστικῶς τὸν κύκλον τῶν ἀρχαίων χρόνων. Δὲν εἶναι πλέον ἡ ἐλπὶς ἡ ἐπικαλουμένη τὸν Θεόν, εἶναι ἡ θριαμβικὴ πίστις ἡ προσβλέπουσα καὶ κατέχουσα αὐτόν. Εἶναι τὸ ἐμβατήριον τοῦ νέου Αἰῶνος, ἡ λαμπροτέρα κραυγὴ ἀγαλλιάσεως, ἥτις ἀνεδόθη ποτὲ ἀπὸ στήθους ἀνθρωπίνου. Ὑπερφρονεῖ ὁ ἄνθρωπος καὶ ἐναβρύνεται ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ δυνάμει καὶ τῷ πνεύματι. Ἡ δούλη τοῦ Κυρίου δὲν ὑπεραίρεται, εἰ μὴ ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτῆς, ἐν τῷ Θεῷ. Προφητεύει τὴν μελλοντικὴν δόξαν της καὶ ἀπὸ τοῦδε ἐνωτίζεται τὴν παγκόσμιον ἐπευφημίαν, ἥτις θὰ τὴν χαιρετίζῃ καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας. Ἀλλ' ἐν αὐτῇ δὲν ἐμβλέπει, εἰ μὴ τὸν θρίαμβον Ἐκείνου, ὅστις ἐποίησεν αὐτῇ μεγαλεῖα.

***

Ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί! Σπανίως ῥῆσις προφητικὴ ἔσχε τόσον ἔκδηλον καὶ βεβαίαν τὴν ἔκβασιν, ὅσον ἡ προγνωστικὴ αὕτη ἔκχυσις τῆς ἀχράντου Κόρης περὶ τῆς μελλοντικῆς δόξης της ἐν τῇ διαδοχῇ τῶν γενεῶν. Διότι τὴν πρώτην πλήρωσίν της εὗρεν ἐν τῇ συγχρόνῳ κοινωνίᾳ, ὡς συνάγεται ἐκ τοῦ μακαρισμοῦ τῆς ἀφελοῦς ἐκείνης γυναικὸς τοῦ λαοῦ. (Λουκ. ΙΙ, 27). Ἔκτοτε δὲ πραγματοποιεῖται εἰς μίαν διαρκῆ καὶ ἀδιάπτωτον πρᾶξιν τιμητικῆς προσκυνήσεως δι' ὅλης τῆς ἱστορίας τοῦ Χριστιανισμοῦ διηκούσης. Καὶ δὲν θὰ ὑπερέβαλλέ τις τὰ πράγματα, λέγων ὅτι ὁ σεβασμὸς τῆς Θεοτόκου καὶ ἡ ἐπίκλησις τῶν πρεσβειῶν της ὑπῆρξεν ἀείποτε ἡ ἐναρμόνιος ὑπόκρουσις εἰς τὸ ᾆσμα τῆς πίστεως πρὸς τὸν Σωτῆρα Χριστόν, ὁ καλλιπρεπὴς διάκοσμος τῆς χριστιανικῆς λατρείας.

Ἤδη ἀπὸ τῶν πρώτων γενεῶν, ἡ χριστιανικὴ συνείδησις πρὸς τὴν λατρείαν τοῦ Σωτῆρος συνέδεσε τὴν τιμὴν τῆς Παναμώμου μητρός του. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι ἡ ἀνέγερσις ναῶν εἰς τιμὴν καὶ μνήμην της καὶ ἡ καθιέρωσις τῶν λεγομένων θεομητορικῶν ἑορτῶν ἄρχονται ἀπὸ τοῦ Δ'. αἰῶνος, ἀφ' ὅτου, δηλαδή, ἐκόπασεν ὁ σάλος τῶν διωγμῶν καὶ ὁ Χριστιανισμὸς ἀνεγνωρίσθη ἐπισήμως, ἀλλ' ἡ αἰτία τούτου εἶνε ὅλως περιστατική, εἶνε δὲ ἱστορικῶς βέβαιον ὅτι καὶ οἱ προηγούμενοι τρεῖς αἰῶνες δὲν ὑστεροῦσιν εἰς ἐνδείξεις εὐλαβείας πρὸς τὴν Παναγίαν. Περιφανῆ τούτου ἀπόδειξιν ἀποτελοῦσιν αἱ ἐπιτύμβιοι πλάκες καὶ τὰ ἁγιόγλυπτα εὑρήματα τῶν Κατακομβῶν, τινὰ τῶν ὁποίων, ἰδίᾳ τὰ ὀνομαστὶ τὴν Μαρίαν ἀπεικονίζοντα, ὁ Rossi, ὁ διάσημος οὗτος τῆς ὑπογείου Ρώμης ἐξερευνητής, εἰς τὸν Β'. καὶ Α'. αἰῶνα ἀνεβίβασεν. Εἰκονογραφοῦντες λοιπὸν οἱ ἀρχαῖοι χριστιανοὶ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν μορφῇ Ἀμνοῦ ἢ Καλοῦ Ποιμένος ἢ καὶ Ὀρφέως, ἐπὶ τὸ συμβολικώτερον, ἀπεικόνιζον συγχρόνως καὶ τὴν Παρθένον Μαρίαν. Καὶ λατρεύοντες εἰς τὰ ἀνήλια ἐκεῖνα θυσιαστήρια τὸν

σταυρωθέντα Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὴν προσήκουσαν προσένεμον τιμὴν καὶ εἰς Ἐκείνην, ἧς τὴν μητρικὴν καρδίαν διεπέρασεν ἡ ρομφαία τοῦ ἠθικοῦ πόνου ἐπὶ τῷ Σταυρῷ (Λουκ. 3,35).

Ἀλλὰ τί σημαίνουσι καὶ αἱ κατὰ τὸν Γ΄. αἰῶνα σημειωθεῖσαι περὶ τὸ πρόσωπον τῆς Παναγίας ἐκτροπαὶ τῶν οὕτω λεγομένων μαριολατρῶν καὶ ἀντιδικομαριανιτῶν, εἰ μὴ ὅτι προϋπῆρχεν ἔκπαλαι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τιμητικὴ προσκύνησίς της; Οἱ μὲν πρῶτοι, ἐπηρεαζόμενοι ἀπὸ τῆς λατρείας θηλειῶν θεοτήτων τῶν συνοικούντων πολυπληθεστέρων ἐθνικῶν, ἐξῆρον τὴν πρὸς τὴν Θεοτόκον εὐλάβειαν μέχρις ἀποθεώσεως, θυσίαν πρὸς αὐτὴν προσφέροντες τὰς κολλυρίδας (εἶδος πλακοῦντος), ὅθεν καὶ κολλυριδιανοὶ ἀπεκλήθησαν. Οἱ δὲ δεύτεροι, ἐξ ἀντιπράξεως κηρυχθέντες πολέμιοι ἢ ἀντίδικοι τῆς Μαρίας, ἀπηξίουν νὰ προσφέρωσι καὶ αὐτὴν τὴν καθιερωμένην σχετικὴν τιμήν. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ Ἐκκλησία, ἀποφεύγουσα πάντοτε τὰς ἀκρότητας, κατεδίκασε τὰς ἀντιπάλους αἱρέσεις, διδάσκουσα ὅτι ὀφειλετικῶς τιμῶμεν τὴν Ἀειπάρθενον ὄχι ὡς ἰσόθεον, ἀλλ' ὡς Θεοτόκον, ὡς ἐξόχως ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τιμηθεῖσαν διὰ τῆς ὑπερφυοῦς μητρότητος. Οὐδ' ἐγνώριζεν ἡ Ἐκκλησία καὶ τὰς ἄλλας ἐκείνας ὑπερβολὰς τῆς Δύσεως, ἔνθεν μὲν τὴν «ἄσπιλον σύλληψιν» τῆς Θεοτόκου καὶ τὴν ἔξαρσίν της ὡς «συμπαρούσης ἐν τῇ εὐχαριστίᾳ» ἢ ὡς «ἀπαραιτήτου συμπληρώματος τῆς Ἁγίας Τριάδος» κ. ἄ., ἑτέρωθεν δὲ τὴν ὑποτίμησίν της ὡς τυχούσης γυναικός, τεκνοποιούσης μετὰ τοῦ Ἰωσήφ, καὶ τὴν ἀνευλαβῆ τῆς δημοσίας λατρείας ἀποψίλωσιν ἀπὸ παντὸς ὅ,τι περιάπτει τιμὴν καὶ δόξαν εἰς τὴν Θεομήτορα, χωρὶς ἡ τοιαύτη ἀποψίλωσις «νὰ συντελέσῃ τὸ παράπαν μήτε εἰς ζωηροτέραν πρὸς τὸν Χριστὸν πίστιν, μήτε εἰς βαθυτέραν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην, μήτε εἰς πλατυτέραν πρόοδον τῶν περὶ ἀγνότητος, ἱπποτισμοῦ καὶ εὐγενείας χριστιανικῶν ἰδεωδῶν», κατὰ τὴν εἰλικρινῆ ὁμολογίαν ἐπιφανοῦς προτεστάντου. (¹)

Βεβαίως γνωρίζομεν ὅτι ὁ προτεσταντικὸς πουριτανισμός, ἀδιαφορῶν περὶ τῆς σαφοῦς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας, διασύρει ὡς ἐθνικὴν ἐπίδρασιν, αὐτὸ τοῦτο ὡς εἰδωλολατρείαν, τὴν τιμητικὴν προσκύνησιν καὶ τὴν ἐπίκλησιν τῆς Θεοτόκου καὶ καθόλου τῶν Ἁγίων. Ἀλλ' ἡμεῖς «οἴδαμεν ὃ πεπιστεύκαμεν». Γνωρίζομεν ὅτι τιμῶντες καὶ γεραίροντες τοὺς Ἁγίους, πρῶτον μὲν θεωροῦμεν τὸ ἀπολυτρωτικὸν ἔργον τοῦ Σωτῆρος ἐν τῇ ἱστορικῇ αὐτοῦ ἐκφάνσει, ἐν τῷ βίῳ τῶν ἐπὶ ἁγιότητι διαπρεψάντων, ἔπειτα δὲ ἔχοντες πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ ἀξιόζηλον παράδειγμα ἐκείνων ἐνισχυόμεθα εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἀρετῆς. Γνωρίζομεν, τέλος ὅτι σχετικὴν τιμὴν εἰς τοὺς Ἁγίους ἀπονέμοντες, ἀκολουθοῦμεν καὶ ἐν τούτῳ παράδοσιν σε-

¹) Κ. Καλλινίκου, Θεοτοκιάς, σελ. 89.

βασμίαν οὐχί, ὡς τὰ προτεσταντικὰ δόγματα, ἀπὸ τοῦ 16ου αἰῶνος, ἀλλ' ἀπ' αὐτῶν τῶν πρώτων χρόνων τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀρχομένην. Ἐὰν δὲ οἱ πολυώνυμοι τῆς Διαμαρτυρήσεως ὀπαδοὶ δὲν ἱκανοποιοῦνται ἐκ τῆς πολιᾶς ἀρχαιότητος, ὑπομιμνησκούσης διὰ τοῦ ἱεροῦ Εἰρηναίου ὅτι ἡ Παρθένος Μαρία διὰ τῆς ὑπακοῆς της ἐγένετο ***συνήγορος τῆς παρηκόου Εὔας*** (2), ἄς θελήσωσι τοὐλάχιστον νὰ ἀναζητήσωσι τὰς προϋποθέσεις τῆς παναρχαίας ταύτης πίστεως καὶ πράξεως εἰς ὅσα ἡ Ἁγία Γραφὴ διδάσκει περὶ ἀγάπης ἀνεκπτώτου μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας (Α΄. Κορ. 13, 8) καὶ συναφείας ἀδιασπάστου μεταξὺ τετελειωμένων καὶ ἀτελῶν (Ἑβρ 12, 22—24), περὶ προσευχῆς ἀτελευτήτου τῶν ἐν οὐρανοῖς ἀπογεγραμμένων (Ἀποκ. 5, 8) καὶ δεήσεως ἀγγέλων καὶ δικαίων (Ζαχ. 1, 12, Τωβ. 12, 12, Ἰακ. 5, 16), περὶ ἀγγέλων χαιρόντων ἐπὶ τῇ μετανοίᾳ τοῦ ἁμαρτωλοῦ (Λουκ. 15, 10), ὡς καὶ περὶ τῶν προσευχομένων ὑπὲρ τοῦ οἰκείου λαοῦ (2. Μακ. 15, 12). Ἰδιαίτατα δὲ, ἄς μελετήσωσιν ἐν πνεύματι εὐσεβείας καὶ ταπεινοφροσύνης τὰς γραφικὰς ρήσεις περὶ τῆς «Κεχαριτωμένης», τῆς «εὑρούσης χάριν παρὰ τῷ Θεῷ», «τῆς δούλης τοῦ Κυρίου», τῆς μακαριστῆς ἐν πάσαις ταῖς γενεαῖς.

* * *

Ὑπέρκειται ἡ Παναγία πάντων τῶν Ἁγίων διὰ τὴν ἐξαιρετικὴν παρὰ τῷ Θεῷ χάριν αὐτῆς. Εἶναι τὸ ἀγλαοφανὲς κέντρον τοῦ ἁγιολογικοῦ τῆς Ἐκκλησίας διακόσμου, «τὸ ἀμόλυντον τῆς παρθενίας κειμήλιον, ὁ λογικὸς τοῦ δευτέρου Ἀδὰμ παράδεισος, τὸ ἐργαστήριον τῆς ἑνώσεως τῶν φύσεων, ἡ πανήγυρις τοῦ σωτηρίου συναλλάγματος, ἡ παστὰς ἐν ᾗ ὁ Λόγος ἐνυμφεύσατο τὴν σάρκα, ἡ ἔμψυχος τῆς φύσεως βάτος, ἡ Παρθένος καὶ οὐρανός, ἡ μόνη Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους γέφυρα, ὁ φρικτὸς τῆς Οἰκονομίας ἱστός, ἐν ᾧ ἀρρήτως ὑφάνθη ὁ τῆς ἑνώσεως χιτών», ὡς θεολογεῖ ἐγκωμιακῶς ὁ ἱ. Πρόκλος, τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου μαθητὴς καὶ ἕκτος ἀπὸ τοῦ διδασκάλου του διάδοχος τοῦ Θρόνου. Εἶναι ἡ Κυρία, ἡ Δέσποινα, ἡ Βασίλισσα, ἡ Δεββώρα τοῦ Νέου Ἰσραήλ, ἡ πολλὴν χάριν καὶ παρρησίαν ἔχουσα ὑπὲρ ἡμῶν παρὰ τῷ Θεῷ. «Καὶ νῦν οὐ λείπει τῷ Θεῷ Δεββώρα, λέγει ὁ Χρυσορρήμων. Ἔχομεν γὰρ καὶ ἡμεῖς τὴν Ἁγίαν παρθένον Θεοτόκον Μαρίαν πρεσβεύουσαν ὑπὲρ ἡμῶν εἰ γὰρ ἡ τυχοῦσα γυνὴ ἐνίκησε, πόσῳ μᾶλλον ἡ τοῦ Χριστοῦ Μήτηρ καταισχυνεῖ τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἀληθειας» !

Ἐντεῦθεν καὶ ἐξαιρετικὴ ἡ θέσις της εἰς τὴν λειτουργίαν, εἰς τὰς πρὸς Θεὸν ἐντεύξεις τῶν Χριστιανῶν, τὰς κοινὰς ἢ κατὰ μόνας. Δὲν γίνεται προσευχὴ πρὸ τοῦ οἰκογενειακοῦ προσευχητηρίου, δὲν ψάλλεται ἀκο-

---

2) Κατὰ αἱρέσ. Ε. 19, ΜΠΕ, 7, 1175.

λουθία σύντομος ἢ μακρά, ἑσπερινὴ ἢ ὀρθρινή, χαρμόσυνος ἢ πένθιμος, δὲν τελεῖται μυστήριον, δὲν ἱερουργεῖται ὁ Ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, χωρὶς νὰ γίνῃ εὐλαβὴς μνεία τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, εἴτε εἰς ἐξαρσιν καὶ ὕμνον τῶν μεγαλείων της, εἴτε εἰς ἐξαίτησιν τῶν μητρικῶν πρεσβειῶν της. Καὶ ὅσον βαθυτέρα εἶναι ἡ πρὸς Θεὸν πίστις, τόσον περιπαθεστέρα ἀνακρούεται πρὸς τὴν Παναγίαν ἡ κινύρα τῆς προσευχομενῆς ψυχῆς. Ὅλη ἡ βαθεῖα εὐλάβεια ὅλη ἡ θερμὴ ἀγάπη, ὅλη ἡ ἁγνὴ ἀφοσίωσις συνηντήθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ διὰ νὰ συνθέσωσι τοὺς ὑπερόχους ἐκείνους ὕμνους, τὰ Θεομητορικὰ ᾄσματα εἰς τὰ ὁποῖα αἱ χάριτες τῆς ποιήσεως ἀνθαμιλλῶνται πρὸς τὰς ἐξάρσεις τῆς πίστεως, καὶ ἡ δοξολογία Τοῦ Παντάνακτος Θεοῦ συντονίζεται πρὸς τὴν ἐπίκλησιν τῆς μητρικῆς συμπαθείας τῆς Θεομήτορος διὰ τὸν ἀνθρώπινον πόνον.

Διότι ἡ Παναγία εἶναι ἡ πνευματικὴ τῶν χριστιανῶν μήτηρ. Εἶναι δὲ ἀξιοσημείωτον, ὅτι ὁ Ὠριγένης πρῶτος εἰσηγεῖται τὴν ἰδέαν ταύτην ἑρμηνεύων ἀλληγορικῶς «ἰδοὺ ὁ υἱός σου» (3). Πόσον οἰκεία καὶ εὐσυμπάθητος παρίσταται εἰς τοὺς πονοῦντας ἐν τῇ ἰδιότητί της ταύτῃ! Πόσην δὲ ἐλπίδα καὶ εὐψυχίαν ἐμπνεόμεθα, ὅταν ἐν μέσῳ περιστάσεων καὶ θλίψεων καὶ ἀναγκῶν, ὁμαδικῶν ἢ προσωπικῶν, ἀτενίζωμεν πρὸς τὴν Μητέρα τοῦ Κυρίου, ὡς πρὸς τὴν ἰδανικὴν προσωποποίησιν τῆς ἰδέας τῆς μητρός, τῆς ἰδέας ταύτης, ἥτις κατὰ πάσας τὰς ἡλικίας καὶ τας καταστάσεις πληροῖ τὸ εἶναι ἡμῶν καὶ συγκινεῖ μέχρι μυχίων τὴν καρδίαν! Ὁ ἀοίδιμος συγγραφεὺς τῆς» Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ «Ἔθνους» ἐξαίρων τὰς μεταρσιώσεις τῆς Χριστιανικῆς Μούσης εἰς «Χαιρετισμὸν» ἢ εἰς «Παράκλησιν» τῆς Θεοτόκου, καὶ εὐσεβοφρόνως ἐναρμονίζων τὰ δεδομένα τῆς πίστεως, πρὸς τὰ ἐνδότατα ἐλατήρια τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, παρατηρεῖ τὰ ἑξῆς «Τίς ἐξ ὑμῶν, ἐν ἡμέραις θλίψεων, ἐν στιγμαῖς ὀδύνης, δὲν ἐστέναξεν ἐπικαλούμενος τὸ ἅγιον τῆς Μητρὸς αὐτοῦ ὄνομα, τῆς μητρὸς καὶ οὐχὶ κανενὸς ἄλλου τῶν φιλτάτων ... Ὅλαι αἱ μελῳδίαι τῶν διαφόρων εἰδῶν τῆς ἀγάπης συναρμολογοῦνται εἰς μίαν οὐρανίωνα ἁρμονίαν ἐντὸς τῆς καρδίας τῆς μητρικῆς, καὶ ἂν ὑπάρχῃ ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης ἡ ἀγάπη, περὶ ἧς ὁ Ἀπόστολος Παῦλος εἶπεν, ὅτι εἶναι μείζων τῆς γνώσεως, μείζων τῆς ἐλπίδος, μείζων τῆς πίστεως, εἶναι ἡ ἀγάπη ἡ μητρική. Ἐκ τούτου ἡ κραυγὴ τῆς συνειδήσεως ἡμῶν ἡ ἐπικαλουμένη τὴν ἀρωγὴν ἐκείνης καὶ τὴν εὐλογίαν ἐπὶ πάσης ὑπερβαλλούσης τῆς ψυχῆς ἢ τοῦ σώματος ἀλγηδόνος. Ἀλλ' ἡ Δέσποινα, ἡ τὸν Σωτῆρα τοῦ κόσμου τέξασα, ἡ Μήτηρ τῆς Ζωῆς, ὅπως ὀνομάζει αὐτὴν ἡ Ἐκκλησία, τί ἄλλο εἶναι ἢ ἡ πνευματικὴ τοῦ ὅλου ἀνθρωπίνου γένους Μήτηρ; Τί δὲ συμφωνότερον πρὸς τὰς ὁρμὰς τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, ἢ τὸ νὰ προσφεύγωμεν εἰς τὴν μεσιτείαν, τὴν προστασίαν, τὰς πρεσβείας τῆς μητρὸς ἐκείνης, ἵνα εἴτε δηλώσωμεν τὴν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν εἰς τὸ Ὑπέρτατον Ὄν, εἴτε ἐξαιτηθῶμεν τὴν παντοδύναμον αὐτοῦ ἀντίληψιν» ;(4)

† Ὁ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ

3) Εἰς Ἰωάννην, Τόμ. Α', 6. ΜΠΕ 14, 32.

4) Κ. Παρρηγοπούλου, Ἔκδοσις 1925 Τόμ. Γ' σελ. 194

ΙΕΡΑ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Παρούσης τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, τελεταρχοῦντος δὲ τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Προύσης κ. Πολυκάρπου, ἐκ τῶν Ἐφόρων καὶ Ἱδρυτοῦ τῆς Σχολῆς, ἐγένετο, τῇ 1ῃ Ὀκτωβρίου, ἡμέρᾳ Δευτέρᾳ, ἡ νενομισμένη ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ νέου σχολικοῦ ἔτους ἱεροτελεστία καθ' ἣν ἀνεκοινώθησαν καὶ οἱ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος βαθμοὶ προόδου τῶν μαθητῶν. Ἀκολούθως τοὺς μαθητὰς καταλλήλως προσεφώνησαν ὅ τε προεξάρχων Ἀρχιερεὺς καὶ ὁ Σχολάρχης σεβ. Μητροπολίτης Νεοκαισαρείας κ. Χρυσόστομος.

Παρῆσαν οἱ ἐκ τῶν Ἐφόρων σεβ. Μητροπολῖται Πριγκηπονήσων Θωμᾶς, Θεοδωρουπόλεως Λεόντιος καὶ Λαοδικείας Δωρόθεος, καθὼς καὶ τὸ Καθηγητικὸν Σῶμα.

Προσφώνησις Σχολάρχου

Σεβασμιώτατοι Ἱεράρχαι,
Ἐλλογιμώτατοι κύριοι Συνάδελφοι,
Ἀγαπητοί μου μαθηταί,

Ἰδοὺ καὶ πάλιν ἡμεῖς, χάριτι Θεοῦ, συνηθροισμένοι ὑπὸ τὴν ἱερὰν ταύτην στέγην, ἡνωμένοι ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι καὶ τῷ αὐτῷ νοΐ, ἐγκαινίζομεν νέαν σχολικὴν περίοδον, τὴν 102αν ἐν τῇ μακρᾷ καὶ ηὐλογημένῃ ζωῇ τῆς φιλτάτης ἡμῶν Μητρὸς Σχολῆς.

Μετὰ τὴν νόμιμον περίοδον πνευματικῆς καὶ σωματικῆς ἀναπαύσεως, ἐπανερχόμεθα καὶ πάλιν εἰς τὴν δράσιν καὶ τὴν ἐργασίαν. Μετὰ μικρὸν σταθμὸν ἀναψυχῆς, συνερχόμεθα καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτό, ἕτοιμοι νὰ συνεχίσωμεν τὴν πορείαν ἡμῶν. Καθηγηταὶ καὶ μαθηταί, πορείαν πνευματικήν, δημιουργικήν, ἀλλὰ καὶ κοπιώδη ἅμα καὶ ἐπίπονον. Πορευόμεθα ἅπαντες ἐνταῦθα πρὸς κατεύθυνσιν ὑψηλὴν καὶ ἀπαράμιλλον, πρὸς σκοπὸν μέγαν καὶ ἱερόν, ὅπως εἶναι καὶ πρέπει νὰ εἶναι ἡ κατεύθυνσις καὶ ὁ σκοπὸς τῶν ἐργαζομένων εἰς Σχολήν, οἵα ἡ ἡμετέρα ἱερὰ αὕτη Σχολή. Διδάσκαλοι καὶ μαθηταὶ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης, Σχολῆς ὄχι μόνον ὅπως αἱ κοιναὶ πανεπιστημιακαὶ θεολογικαὶ Σχολαί, ἀλλὰ Σχολῆς μὲ μοναστηριακὸν εἰς τὸν καθημερινόν της βίον χαρακτῆρα, διδάσκαλοι, λέγω, καὶ μαθηταὶ μιᾶς τοιαύτης Σχολῆς πορευόμεθα καὶ ἐπιζητοῦμεν ὄχι μόνον τὸ φῶς τῆς ἐπιστήμης, θύραθεν καὶ ἱερᾶς, ἀλλὰ καὶ τὴν κάθαρσιν καὶ ἀνύψωσιν τῆς καρδίας. Ἐπιδιώκομεν ὄχι μόνον τὸν πλουτισμὸν τῆς διανοίας, ἀλλὰ καὶ τὴν διάπλασιν καὶ ἀκεραιότητα τῆς ψυχῆς. Πορευόμεθα ὄχι μόνον πρὸς τὸν καταρτισμὸν τοῦ νοός, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ἁγιότητα τοῦ βίου.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι αἱ ἀπὸ τοῦ μακροῦ πολέμου περιστάσεις καὶ δυσκολίαι, αἱ νέαι συνθῆκαι τῆς ζωῆς, ἴσως δὲ καὶ αἱ νέαι βιοθεωρίαι, αἱ ὁποῖαι

σαγηνεύουσι τὴν ἀνερμάτιστον συνήθως νεολαίαν παρασύρουσιν αὐτὴν πρὸς τὸν παχυλότερον καὶ εὔκολον βίον, ἴσως λέγω ὅλα αὐτὰ νὰ συνετέλεσαν ὥστε νὰ ἐλαττοῦται ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐφιεμένων τὰ πνευματικώτερα, ἄρα καὶ ὁ τῶν προσερχομένων εἰς σχολήν, οἵα ἡ ἡμετέρα, καὶ ὁ κύκλος ἡμῶν σήμερον νὰ ἐμφανίζηται περιωρισμένος καὶ τὸ ποίμνιον ἡμῶν μικρόν. Πλὴν καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίστασιν ἐφαρμόζονται πλήρως, ὅσα εἰς ἄλλην λέγει ὁ Κύριος: «μὴ φοβοῦ τὸ μικρὸν ποίμνιον, ὅτι ηὐδόκησεν ὁ Πατὴρ δοῦναι ὑμῖν τὴν βασιλείαν». Ναί, τὸ ποίμνιον μας εἶναι μικρὸν, ἀλλὰ αὐτὸ δὲν εἶναι λόγος νὰ μεμψιμοιρῶμεν, νὰ ἀπογοητευώμεθα, νὰ φοβώμεθα, Εἶναι μικρόν, ἀλλὰ μεγάλοι καὶ εὐρεῖς εἶναι οἱ λειμῶνες τῆς βοσκῆς. Εἶναι μικρόν, ἀλλὰ μέγας εἶναι ὁ σκοπὸς καὶ ὁ προορισμός του, ἐπὶ πᾶσι δὲ Μέγας ὁ ἀόρατος Ποιμὴν αὐτοῦ.

Μὲ τοιαύτας λοιπὸν σκέψεις, εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ νέου σχολικοῦ ἐνιαυτοῦ εὑρισκόμενοι σήμερον, ἄς σταματήσωμεν ἐπ' ὀλίγον ἐν τῇ ἀναλύσει τῶν αἰσθημάτων τῶν πληρούντων τὰς καρδίας ἡμῶν. Καὶ δή:

Πρὸ Ὑμᾶς, φίλοι Συνάδελφοι, πρὸς Ὑμᾶς, τοὺς ἀκαμάτους ἐργάτας τοῦ πνευματικοῦ τούτου γεωργίου τοῦ Θεοῦ ἀπευθυνόμενος θέλω νὰ ἐκφράσω τὰς εὐχαριστίας ἐμοῦ καὶ τὴν ἱκανοποίησιν τῆς γεραρᾶς ἡμῶν Σχολῆς, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐργάζεσθε καὶ ἥνπερ, χάριτι καὶ εὐλογίᾳ τοῦ Θεοῦ, μέχρι τῆς σήμερον προηγάγετε. Πλὴν καὶ διά τὸ ἀπὸ τῆς σήμερον ἐγκαινιαζόμενον νέον σχολικὸν ἔτος θελήσωμεν ὅμως: ἐπιλαμβανόμενοι μετὰ τοῦ προσήκοντος ζήλου καὶ τῆς ἰδιαζούσης ἑνὶ ἑκάστῳ ἡμῶν ἱκανότητος καὶ ἐμπειρίας τοῦ καθημερινοῦ ἡμῶν ἔργου, ὅπερ συγκεφαλαιοῦται ἐν τῇ ἰδέᾳ τοῦ ἠθικοῦ καὶ πνευματικοῦ καταρτισμοῦ τροφίμων τῆς Σχολῆς καὶ τῆς ἀναδείξεως ἐξ αὐτῶν ἀξίων λειτουργῶν τῆς Ἐκκλησίας, θελήσωμεν, λέγω, ὅπως βαδίσωμεν καὶ ἐφ' ἑξῆς ἐνθουσιῶντες πρὸς τελείωσιν τῆς ἱερᾶς ἡμῶν ἀποστολῆς, μὴ δυσανασχετοῦντες πρὸ τῶν ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν δυσκολιῶν τοῦ ἔργου, πιστεύοντες δὲ ἀδιστάκτως ὅτι «φιλεῖ συγκάμνων τῷ κάμνοντι Θεός».

Ἐν πνεύματι λοίπον ἀδελφικῆς ἀγάπης καὶ ἀμοιβαίας κατανοήσεως καὶ ἀκραιφνοῦς συνεργασίας χωρήσωμεν σύσσωμοι πρὸς τὸ ἔργον τῆς διδασκαλίας, παρέχοντες εἰς τὰς εὐπλάστους νεανικὰς ψυχὰς τὸν φωτισμὸν τοῦ πνεύματος ἐν ἁρμονικῷ συνδυασμῷ πρὸς τὸ παράδειγμα τοῦ βίου καὶ τὴν σεμνότητα τῆς ἀναστροφῆς, πεπεισμένοι ἐκ τῶν προτέρων ὅτι «ηὐδόκησεν ὁ Πατὴρ ἡμῶν» ἡμῖν, τοῖς ποιμέσι τοῦ «μικροῦ ποιμνίου» δοῦναι τὴν προαγωγὴν τῆς βασιλείας αὐτοῦ.

Ἀλλὰ καὶ πρὸς σέ, «τὸ μικρὸν ποίμνιον», ἀπευθύνων τὸν λόγον σήμερον, ἐπὶ τῷ ἐγκαινισμῷ τοῦ νέου Σχολικοῦ ἐνιαυτοῦ, θέλω νὰ συνοψίσω

ἐν ὀλίγοις τὰ κεφάλαια τῶν ὑποχρεώσεων καὶ τῶν καθηκόντων, ἅτινα δέον νὰ διακρίνωσι τοὺς μαθητὰς τῆς Σχολῆς ἡμῶν.

Μὴ λησμονεῖτε, φίλτατοί μοι μαθηταί, ὅτι εἶσθε τὸ ποίμνιον, ὅπερ πρωτίστως, λόγῳ τοῦ προορισμοῦ καὶ κλήσεως, ἀνήκει καὶ ὀφείλει καθ' ὁλοκληρίαν νὰ ἀνήκῃ εἰς αὐτὸν τὸν Ἀρχιποίμενα Χριστόν, πρὸς Ὅν καὶ πολλαπλοῖ δεσμοὶ νὰ σᾶς ἑνῶσι καὶ νὰ σᾶς συνδέωσι.

Ἡ ***πίστις***, ἡ ὁποία θὰ ἀποτελέσῃ τὴν ἰσχυροτέραν δύναμιν τῆς ζωῆς σας, ἡ ***εὐσέβεια***, ἥτις «πρὸς πάντα ὠφέλιμος ἐστιν, ἐπαγγελίας ἔχουσα ζωῆς, τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσης,» καὶ ἡ ***ἐπιμέλεια πρὸς τὰ θρησκευτηκά σας καθήκοντα*** τῆς καθ' ἡμέραν μαθητικῆς σας ζωῆς, πρέπει νὰ εἶναι οἱ πρῶτοι καὶ κύριοι δεσμοί σας μετὰ τοῦ Ι. Χριστοῦ, τὰ πρῶτα καὶ κύρια κεφάλαια τῆς ἠθικῆς σας ζωῆς αἱ πρῶται καὶ σπουδαιότεραι διατριβαί σας ἐντὸς τῆς πνευματικῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς. Διότι σεῖς πρῶτοι οἰκοιωθέντες δι' ὅλων τούτων Χριστιανικὸν πνεύμα, θὰ εἶσθε ἀκολούθως εἰς θέσιν νὰ μεταδόσητε αὐτὸ καὶ εἰς ἄλλους, καὶ σεῖς πρῶτοι ἀκολουθήσαντες τῷ Χριστῷ θὰ ὁδηγήσητε καὶ ἄλλους πρὸς Αὐτόν.

Ποῦ δὲ ἀλλαχοῦ θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐξασκήσητε ἑαυτούς εἰς τὴν ἀκολουθίαν ταύτην τοῦ Κυρίου, εἰμὴ ἐνταῦθα, εἰς τὸ ἥσυχον καὶ ἱερὸν τοῦτο περιβάλλον τῆς Σχολῆς, ὅπου τόσον εὐστόχως καὶ ἁρμονικῶς ἐναλλάσσονται συνεχῶς τὸ βιβλίον πρὸς τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, τὸ σχολικὸν ἑδώλιον πρὸς τὸ ταπεινὸν στασίδιον καὶ ἡ χαρωπὴ ἀτμόσφαιρα τῆς φύσεως καὶ τῆς ἐξοχῆς πρὸς τὴν ἱεροπρεπῆ ἀτμόσφαιραν τοῦ ναοῦ;

Τὴν τοιαύτην λοιπὸν Σχολήν, τὴν τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα ἀγαθὰ ἀφειδῶς παρέχουσαν εἰς ὑμᾶς καλεῖσθε, φίλτατοί μοι μαθηταί, νὰ ἀγαπήσητε, να ἐκτιμήσητε καὶ νὰ προαγάγητε.

Ἀγαπήσατε τὴν Σχολὴν ὡς ἴδιον ὑμῶν οἶκον, διὰ νὰ μὴ φανῆτε ἀχάριστοι πρὸς τὴν ἀπέραντον ἀγάπην ἐκείνης. Συμμορφώσατε ἑαυτοὺς πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς Σχολῆς, πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ὀργανώσεως τῆς Σχολῆς, διὰ νὰ μὴ μείνητε μετέωροι, ἄν μὴ καὶ ἀντίθετοι πρὸς ὅ,τι καλὸν καὶ ἅγιον συντελεῖται ἐδῶ. Προσπαθήσατε νὰ προαγάγητε τὴν Σχολὴν καὶ τὸ ἔργον τῆς Σχολῆς, μὲ τὴν μελετηρότητά σας, μὲ τὴν ὑπακοήν σας πρὸς τοὺς νόμους καὶ τὰς διατάξεις, μὲ τὸν συντονισμὸν τῶν προσπαθειῶν σας διότι ἐδῶ μόνον ἡ προαγωγὴ πρέπει νὰ συντελῆται καὶ μόνον ἡ προκοπὴ πρέπει νὰ ἐπιτυγχάνηται.

Μελέτη, λοιπόν, καὶ ***ἀρετὴ*** καὶ ***εὐσέβεια***· ἰδοὺ τὰ κεφάλαια τῆς μαθητικῆς σας καθηκοντολογίας, ἰδοὺ καὶ αἱ προϋποθέσεις τῆς ἐπιτυχίας σας.

Ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις, θεωρήσατε ὡς μίαν πραγματικὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ τὸ ὀλιγάριθμον τοῦ «ποιμνίου», τὴν ὀλιγότητα τῶν στελεχῶν σας ὡς μαθητῶν. Διότι μεταξὺ τῶν ὀλίγων εἶναι εὐκολωτέρα ἡ ἐργασία πλου-

σιωτερα εἰς ἀπόδοσιν ἡ ἐπίδοσις. Μεταξὺ τῶν ὀλίγων εἶναι ἐπιτυχεστέρα ἡ ἅμιλλα καὶ ἑδραιοτέρα ἡ συνοχὴ καὶ ἡ συνεργασία. Μὲ μείζονα ἐνθουσιασμὸν καὶ προσοχήν, ἐστὲ βέβαιοι, θὰ ἀσχοληθοῦν οἱ πνευματικοί σας χειραγωγοὶ μὲ τὴν ψυχικήν σας ἐξέλεξιν· μὲ αὔξουσαν ἅμιλλαν θὰ ἐργασθῆτε, ἢ μᾶλλον πρέπει νὰ ἐργασθῆτε σεῖς διὰ τὸν πνευματικόν σας καταρτισμόν· καὶ μὲ περίσσειαν ἀδελφικοῦ πνεύματος πρέπει σεῖς νὰ βοηθήσητε ἀλλήλους, ἐν τῇ βεβαιότητι ὅτι καὶ μεταξὺ τῶν δύο ἢ τριῶν, τῶν συνηγμένων «ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου» ἐκεῖ καὶ ὁ Κύριος «ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν».

Καὶ ἤδη περαίνων τὸν λόγον μου, αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην ἵνα κατὰ τὴν ἱερὰν ταύτην στιγμήν, καλέσω πάντας ὑμᾶς, ὅπως ἀπευθύνωμεν θερμὴν καὶ ἀκεραίαν τὴν δοξολογίαν μας πρὸς τὸν Πανάγαθον Θεόν, τὸν ἐπιδόντα οἰκτιρμόνως ἐπὶ τῆς ταλαιπωρουμένης ἀνθρωπότητος καὶ ἐξασφαλίσαντα τὴν ἀπρόσκοπτον καὶ γαληνιαίαν διαβίωσιν τῆς Σχολῆς. Προσέτι θεωρῶ καθῆκον μου ὅπως ἀπευθύνω θερμὰς εὐχαριστίας πρὸς τὴν Α. Θ. Παναγιότητα καὶ τὴν περὶ Αὐτὴν Ἁγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον, μάλιστα δὲ πρὸς τὴν Σεβαστὴν Ἐφορείαν, τὴν μηδεμιᾶς θυσίας φειδομένην ὑπὲρ τῆς Γεραρᾶς ὑμῶν Σχολῆς, τοῦ ἀγλαομόρφου τούτου καρποῦ τῶν ὑπερεκατονταετῶν κόπων τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας.

Σὺ δέ, Παναγιώτατε Δέσποτα, ὁ ὁποῖος κατ' εὐτυχῆ συγκυρίαν παρίστασαι μεταξὺ ἡμῶν, εὐλόγησον πάντας ἡμᾶς, Διδασκάλους καὶ μαθητάς, ὅπως διανύσωμεν ἀπροσκόπτως ἐν ὑγιείᾳ σωματικῇ καὶ εὐλογίᾳ πνευματικῇ, τὸν ἐρχόμενον σχολικὸν ἐνιαυτόν. Δέξου δὲ καὶ τὰς ἡμετέρας εὐχὰς ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς χαρίζηταί Σοι ὑγιείαν καὶ μακροημέρευσιν, καταξιώσῃ δὲ ἡμᾶς ἵνα δεχθῶμεν τὰς εὐλογίας Σου καὶ ἐπὶ τῇ αἰσίᾳ λήξει τοῦ Σχολικοῦ ἔτους.

Προσφώνησις τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Προύσης

Παναγιώτατε Δέσποτα,
Σεβασμιώτατοι Ἀδελφοί,
Ἐλλόγιμοι Καθηγηταί,
Φίλοι Ὁμιληταί,

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ καταξιώσας ἡμᾶς, ἵνα ἐν μέσῳ τῆς ἀγρίας λαίλαπος τοῦ παγκοσμίου πολέμου αἰσίως διαδράμωμεν τὸ ἀποιχόμενον σχολικὸν ἔτος 1944—45 καὶ μετὰ τὴν ἀνάπαυλαν τῶν παύσεων ὑπὸ αἰσιωτέρους οἰωνοὺς ἐπὶ τῇ εὐτυχεῖ τοῦ πολέμου λήξει μὲ χρηστὰς τὰς

ἐλπίδας ἀνοίξωμεν σήμερον τὰς πύλας τοῦ νέου σχολικοῦ ἔτους 1945—46.

Ἔχων τὴν τιμήν, ὅπως σήμερον ἀπὸ μέρους τῆς γεραιμίας Ἐφορίας τῆς τροφοῦ ἡμῶν Σχολῆς κομίσω αὐτῇ τὰς πολυτίμους τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας εὐχὰς καὶ τὰ ἐναρκτήρια τῶν μαθημάτων αὐτῆς διὰ τῆς ἱεροτελεστίας ταύτης ἐπευλογήσω, εὔκαιρον θεωρῶ τὴν στιγμήν, ἵνα καὶ ἐγὼ εἰς τὰ σοφὰ ρήματα τοῦ ἁγ. Σχολάρχου καὶ λίαν ἡμῖν πεφιλημένου ἀδελφοῦ Μητροπολίτου Νεοκαισαρείας κ. Χρυσοστόμου προσθέσω ὀλίγα τινά, ἀπεικονίζοντα τοῦτο μὲν θερμὰς εὐχὰς καὶ δεήσεις πρὸς τὸν Κύριον διὰ τὴν αἰσίαν τοῦ ἀρχομένου σχολικοῦ ἔτους διαδρομήν, τοῦτο δὲ πατρικὰς νουθεσίας καὶ παραινέσεις πρὸς τοὺς ἀγαπητοὺς ἱεροσπουδαστὰς ἡμῶν διὰ τὴν δόκιμον καὶ καρπογόνον καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο προπόνησιν αὐτῶν.

Καὶ νῦν πρὸς ὑμᾶς, φίλοι ὁμιληταί, εἰς οὓς τὰς χρηστοτέρας τῶν ἐλπίδων τοῦ μέλλοντος αὐτῆς στηρίζει ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία, ἀποτείνω τὸν λόγον. Οὐδαμῶς ἀμφιβάλλομεν, ὅτι πάντες ὑμεῖς καλῶς γνωρίζετε τὰς σκληρὰς συνθήκας, ὑφ' ἃς κατὰ τὸ ἑξαετὲς τοῦ πολέμου διάστημα ἐλειτούργησε τὸ ἱερὸν τοῦτο τῆς θεολογίας τέμενος. Ἔξω τῶν πυλῶν ἡμῶν βαρὺ καθ' ἡμέραν τὸ τηλεβόλον τοῦ αἱμοχαροῦς Ἄρεως ἐκρότει. Πανταχοῦ ἀνεξίτηλος ἐναπετίθετο ἡ σφραγὶς τῆς ἐρημώσεως καὶ τῆς καταστροφῆς. Πλεῖστα φυτώρια τῶν μουσῶν ἀνέστειλαν τὴν σταδιοδρομίαν αὐτῶν καὶ πᾶσα τάσις καὶ ὁρμὴ πνευματικῆς κινήσεως καὶ ζωῆς ἀνεκόπη. Ἡμεῖς δὲ καίτοι θείᾳ προνοίᾳ χάρις εἰς τὴν σύνεσιν τῶν ἰθυνόντων τὰς τύχας τοῦ κράτους ἡμῶν ἀπέσχομεν τῆς ὀλεθρίας ταύτης τοῦ κόσμου διαμάχης, οὐχ ἧττον βαρύτατον καθ' ἡμέρας ᾐσθανόμεθα τὸν ἀντίκτυπον αὐτῆς. Στερήσεις σοβαραὶ καὶ ποικίλαι ἄλλαι ταλαιπωρίαι ἔπληττον ἡμᾶς καθ' ἡμέραν καὶ καθίστων οὕτω τὴν ἡμῶν σκληρὰν ἅμα καὶ ὀδυνηράν. Πλὴν παρὰ τὰς τόσον ἀντιξόους πολεμικὰς συνθήκας ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία διὰ τῆς ἐνδελεχοῦς μερίμνης αὐτῆς ἀμειώτως διετήρησε τὸ ἔλαιον τῆς πνευματικῆς λυχνίας τοῦ ἱεροῦ τούτου τῆς θείας ἐπιστήμης φανοῦ.

Καὶ νῦν, ἀγαπητοὶ ἱεροσπουδασταί, ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία ἔναντι τῶν τόσων πόνων καὶ μόχθων, αὐτῆς πρὸς διατήρησιν ἀσβέστου τοῦ φανοῦ τοῦ ἱεροῦ τούτου σεμνείου ἡμῶν, οὐδὲν ἕτερον παρ' ὑμῶν, ὡς ἐλάχιστον ἀντίδωρον, ἀξιοῖ, εἰ μὴ εὐσέβειαν, ἐπιμέλειαν, χρηστότητα ἤθους καὶ πειθαρχίαν. Πρωτοθρόνους τάξατε ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τὰς πολυτίμους ταύτας ἀρετάς. Διὰ τῆς ἐξόχου πανοπλίας ταύτης θ' ἀξιωθῆτε ἀρτίως νὰ καταρτισθῆτε καὶ ἄξιοι ἐργάται τοῦ ἀμπελῶνος τοῦ Κυρίου ν' ἀναδειχθῆτε. Ἰδού, πνεῦμα ὑλιστικὸν καὶ ἀντιχριστιανικὸν ἅμα ἐκύκλωσεν ἡμᾶς κατὰ τοὺς ἐσχάτους τούτους χρόνους. «Λύκοι βαρεῖς, κατὰ τὰ ἀψευδῆ ἀποστολικὰ ρήματα, εἰσήλασαν εἰς τὴν ποίμνην τοῦ Χριστοῦ μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου (Πράξ. Ἀποστ. 20,29). Ἀνάλογος ἑπομένως δέον νὰ εἶνε καὶ ἡ

ἐνταῦθα προπόνησις ὑμῶν, ἵνα ὡς μέλλοντες Διδάσκαλοι τοῦ Θεοῦ νικηφόρως ἀντιμετωπίσητε τοὺς ποικίλους τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἐχθρούς. Ἀπολυόμενοι τοῦ ἱεροῦ τούτου τῆς Θεολογίας φυτωρίου ὡς ἄλλοι ἀπόστολοι θ' ἀκούσητε τῆς γλυκείας τοῦ Κυρίου φωνῆς: «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν». Πῶς θὰ γένησθε οἱ φορεῖς καὶ Διδάσκαλοι τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου, ἐὰν πρῶτον σεῖς δὲν ἐνστερνισθῆτε ταύτας; Ἐστὲ ἐπομένως εὐσεβεῖς καὶ ἑδραῖοι περὶ τὴν πίστιν εἰς τὰς θείας ἐντολάς, ἵνα εἶσθε καὶ οἱ πραγματικοὶ Διδάσκαλοι αὐτῶν.

Τὴν εὐσέβειαν ὑμῶν καὶ τὴν πίστιν πρὸς τὰς χριστιανικὰς ἀληθείας, ἀγαπητοί μου ὁμιληταί, κρατύνει καὶ ἑδραιώνει ἡ ἐπιμέλεια καὶ δὴ ἡ ἀδιάλειπτος μελέτη τῶν τε Ἁγίων Γραφῶν καὶ τῶν μεστῶν τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας ναμάτων ἱερῶν τῶν Ἁγίων Πατέρων συγγραφῶν. Ὁ ἱερὸς οὗτος τῆς Ἁγίας Τριάδος λόφος, ἡ μαγευτικὴ αὕτη τοῦ ὁρίζοντος αὐτοῦ φύσις, διεγείρουσιν ὑμᾶς εἰς ἀπερίσπαστον καθ' ἡμέραν μελέτην τοῦ βιβλίου τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας πρὸς καταρτισμὸν ἀνάλογον τῇ ὑψηλῇ κλήσει ὑμῶν.

Σὺν τῇ εὐσεβείᾳ καὶ τῇ ἐπιμελείᾳ ὁ ἱεροσπουδαστὴς δέον νὰ ἔχῃ ὡς οὐσιῶδες προσὸν χρηστότητα ἤθους καὶ ἀδάμαντινον χαρακτῆρα. Μηδέποτε ἐπιλανθάνεσθε τῆς ὑψηλῆς κλήσεως ὑμῶν κἂν ἐντὸς τῆς Σχολῆς εὑρίσκεσθε. Τὴν ἱεροπρέπειαν δὲ πάντοτε περιβεβλημένοι, ἐστὲ κατὰ μὲν τὸν θεηγόρον Παῦλον «τύπος τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν Πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν ἁγνείᾳ» (Τιμ. Α', 4, 11), κατὰ δὲ τὸν Χρυσορρήμονα Χρυσόστομον «σεμνοί, ἄτυφοι, προσηνεῖς, κοινωνικοί, ἀδέκαστοι, θεραπευτικοί, ταπεινοὶ καὶ ἥμεροι».

Περιττὸν δὲ κρίνω νὰ τονίσω ἐν τέλει, ἀγαπητοὶ ἱεροσπουδασταί, ὅτι ἴδιον γνώρισμα ὑμῶν τῶν φοιτητῶν τοῦ ἱεροῦ τούτου τῆς Θεολογίας σεμνώματος δέον νὰ ᾖ ἡ ἀπόλυτος πειθαρχία ὑμῶν πρὸς τοὺς νόμους αὐτοῦ. Ὅσην χαρὰν αἰσθανόμεθα, ὅταν στεφανοῦμεν τὸν εὔτακτον καὶ εὐάγωγον τρόφιμον τῆς Σχολῆς, τόσην ἀτυχῶς λύπην αἰσθανόμεθα, ὅταν κατ' ἀδήριτον ἀνάγκην αὐστηρὰ λαμβάνωμεν μέτρα κατὰ τοῦ τυχὸν ἀτάκτου καὶ ἀπειθαρχήτου τοιούτου. Διὸ καὶ ἀξιοῦμεν, ὅπως ὡς ἱεροσπουδασταὶ ἦτε ἄμεμπτοι περὶ τὴν τάξιν καὶ πειθαρχίαν τῆς Σχολῆς. Ἀρκοῦμαι εἰς τὰς ὀλίγας ταύτας πατρικὰς ὑποθήκας πρὸς ὑμᾶς, ἀγαπητοὶ ὁμιληταί, καὶ θέλω νὰ πιστεύσω, ὅτι πάντες ἔχετε χαράξῃ ταύτας εἰς τὴν πλάκα τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδίας ὑμῶν.

Καὶ νῦν παρακαλῶ πάντας, ὅπως θερμὴν ἀναπέμψωμεν τῷ Κυρίῳ δέησιν ὑπὲρ ὑγείας τοῦ τε θερμουργοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας ἡμῶν Ἰσμὲτ Ἰνονοῦ καὶ τοῦ μουσοτραφοῦς Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας Χασὰν

'Αλῆ Γιουτζέλ, ὑπὸ τὴν ἀμφιλαφῆ τῶν ὁποίων αἰγίδα καὶ ἡ ἡμετέρα Γεραρὰ Θεολογικὴ Σχολὴ λειτουργεῖ.

Ἔχομεν τὴν ἐξαιρετικὴν τιμήν, ἵνα ἐν μέσω ἡμῶν παρίσταται νῦν ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βενιαμὶν ὁ Α'., Ὅστις διὰ τῶν σεπτῶν εὐχῶν Αὐτοῦ στέφει ὑμᾶς.

'Απὸ μέρους δὲ τῆς σεβαστῆς 'Εφορίας τῆς τροφοῦ ἡμῶν Σχολῆς τοῦτο μὲν θερμὰς ὑποβάλλω Παναγιώτατε Δέσποτα τῇ Σῇ σεπτῇ Κορυφῇ καὶ τῇ περὶ Σὲ Ἁγίᾳ καὶ Ἱερᾷ Συνόδῳ εὐχαριστίας, δι' ὅπερ ἀμέριστον ἀείποτε ἐπιδεικνύετε ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ τούτου σεμνείου ἡμῶν, τοῦτο δὲ εὐαρέσκειαν ἅμα καὶ δίκαιον ἐκφράζω ἔπαινον τῷ τε ὀτρηρῷ Σχολάρχῃ καὶ τοῖς φιλοτίμοις καθηγηταῖς, δι' ὅνπερ ἐσαεὶ ἐπιδεικνύουσιν ἔνθερμον ζῆλον ἐν τῇ ἐπιτελέσει τοῦ ἱεροῦ καθήκοντος αὐτῶν.

Ὁ δὲ Θεὸς τῆς χάριτος χαρίσαιτο καὶ κατὰ τὸ νέον σχολικὸν ἔτος τοῖς τε διδάσκουσι καὶ τοῖς διδασκομένοις ὑγείαν καὶ δύναμιν ἐξ ὕψους, ἵνα καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἀξιωθῶμεν πλουσίους νὰ δρέψωμεν τοὺς καρποὺς τῶν βλαστῶν τοῦ πνευματικοῦ τούτου φυτωρίου ἡμῶν.

ΣΧΟΛΙΑ ΕΠΩΝ

Εἰς τὸν 38ον τόμον τοῦ Migne περιλαμβάνονται τὰ ἐπὶ τῶν ἐπῶν τοῦ Γρηγορίου ἐκτενῆ καὶ ἐνδιαφέροντα Σχόλια Κοσμᾶ μοναχοῦ Ἁγιοπολίτου καὶ Νικήτα Δαβὶδ τοῦ φιλοσόφου.

Τὰ σχόλια τοῦ Κοσμᾶ τοῦ Ἱεροσολυμίτου Μελωδοῦ, πνευματικοῦ ἀδελφοῦ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ φέρουν τὴν ἐπιγραφήν, «***Συναγωγὴ καὶ ἐξήγησις ὧν ἐμνήσθη ἱστοριῶν ὁ θεῖος Γρηγόριος ἐν τοῖς ἐμμέτρως αὐτῷ εἰρημένοις ἔκ τε τῆς Θεοπνεύστου Γραφῆς καὶ τῶν ἔξωθεν ποιητῶν καὶ συγγραφέων Κοσμᾶ Ἱεροσολυμίτου πόνημα Φιλογρηγορίου***» προτάσσεται δὲ ὑπ' αὐτοῦ Προοίμιον, ἐκ τοῦ ὁποίου σὺν ἄλλοις πληροφορούμεθα ὅτι ὁ θαυμαστὴς οὗτος τοῦ ποιητοῦ συνέλεξεν εἰς ἓν τὰ ποιήματα καὶ ὅπως γράφει «ἡμῖν μὲν οὖν τὰ μὲν πρῶτα τὸ σπουδαζόμενον ἦν, τοὺς Γρηγορίου λόγους εἰς ταὐτὸν ἀθροῖσαι, τοὺς ἐμμέτρως αὐτῷ φησὶ πεποιημένους». Μετὰ δὲ τὸ Προοίμιον ὑπὸ τὴν ἐπικεφαλίδα «***Κοσμᾶ μοναχοῦ ἁγιοπολίτου Φιλογρηγορίου***» ΙΣΤΟΡΙΑΙ παρατάσσονται ἐκτενῆ ἱστορικὰ σχόλια ἐπὶ τῶν σπουδαιοτέρων ἐπῶν, ἀρχῆς γινομένης ἀπὸ τοῦ «Λόγος Α'. Περὶ τοῦ καθ' ἑαυτὸν βίου» ὅπερ εἶναι τὸ πρῶτον Ἱστορικὸν ποίημα ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Migne. Ἐπὶ παραδείγματι σχολιάζων τοὺς τρεῖς πρώτους στίχους τοῦ ποιήματος:

Χριστὲ Ἄναξ, ὃς ἁγναῖς ποτ' ἀειρομέναις παλάμησι
σταυροτύποις Μωσῆος ἐπ' οὔρεϊ σοῦ θεράποντος
ἔκλινας Ἀμαλὴκ ὀλοὸν σθένος....

γράφει: Τῆς Αἰγυπτίων πρὸς τὴν τῆς ἐπαγγελίας γῆν ἐπειγομένῳ τῷ Ἰσραὴλ κατὰ τὴν ἔρημον πρῶτος Ἀμαλὴκ συναντᾶται, ἔθνος πρῶτον τῇ Γραφῇ κατονομαζόμενον. Ἀρχὴ γὰρ — φησὶ — ἐθνῶν Ἀμαλήκ, ἢ διὰ τὸ πρῶτος τὸν Ἰσραὴλ πολεμῆσαι.... Τῆς γοῦν μάχης ἐφ' ἱκανὸν διακρατούσης, ὁ Μωϋσῆς, προφήτης δὲ καὶ τοῦ λαοῦ καθηγούμενος, οὗτος σταυροτύποις χερσὶ τροποῦται τὸν Ἀμαλήκ, συνέβη δὲ τῷ μὲν ταῖς χερσὶ ἐπαιρομέναις εἰς ὕψος τὸ τρόπαιον συνεπαίρεσθαι, καθηκομέναις ὥσπερ οὖν συγκαθήκεσθαι· ταύτῃ τοι τὸν Ἀαρὼν καὶ Ὢρ προφήτας καὶ αὐτοὺς ὄντας ἐπί τινος βουνοῦ τὸν Μωϋσέως ἀμφοτέρωθεν τὰς χεῖρας ὑποστηρίζειν (τύπος δὲ τοῦτο τοῦ σωτηρίου πάθους) εἶτα δὲ καὶ λίθοις ἐπερείδειν ἐπιθέτοις, μέχρι παντελοῦς τῶν ἐναντίων τροπῆς. Καὶ τῆς μὲν μάχης σταυρότυπον σχῆμα προηγεῖτο, τῶν μαχομένων δὲ τοῦ λαοῦ παῖς Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ. Μέμνηται δὲ τούτων συνεχῶς Μωϋσῆς τῷ Ἰσραὴλ λέγων Ἐχθρανεῖς τῷ Ἀμαλὴκ ὅτι—φησὶ—τὴν οὐραγίαν σου διήρπαξεν ἐν τῇ ἐρήμῳ

καὶ οὐκ ἠλέησέ σε. *Οὐραγία* δὲ πλήθους ἐστὶν ὑστέρημα μόχθῳ τῆς ὁδοιπορίας κεκμηκὸς καὶ τεμνόμενον, ἢ πλάνῃ φερόμενον.

Ἀποτόμως τοῦ στίχου 13 ἕπεται σχόλιον τοῦ στίχου 329 ἀπολεσθέντων ἐν τῷ μεταξὺ ὡς φαίνεται.

Τὸν στίχον 359

Καὶ νηοῦ μεγάλοιο θεμείλια χερσὶ βάληται

διασαφηνίζει ὁ Κοσμᾶς σχολιάζων διὰ τῶν ἑξῆς: Δαρεῖος ὁ Μήδων βασιλεὺς μεθ' ἑβδομήκοντα χρόνους τῆς θεοσεβείας ἀγάμενος τοὺς Ἑβραίους, τῆς αἰχμαλωσίας ἀφίησι· προστάσσει τε τὸν Ναὸν Σολομῶντος καὶ τὴν Ἰερουσαλὴμ ἀνοικοδομηθῆναι. Τότε γοῦν ἐπανελθὼν ὁ λαὸς Ἀσσυρίων (οἱ ἐξ Ἀσσυρίων χώρας δηλ. ἐπιστρέψαντες Ἑβραῖοι) τὸν ναὸν καὶ τὴν πόλιν Ἰερουσαλὴμ ἐπανορθοῦται. Θεμέλια τοίνυν ὁ Θεολόγος (Γρηγόριος) τοῦ ναοῦ τὰς ἰσχυρὰς φησὶν ἀρετάς, αἵτινες τὴν ψυχὴν ναὸν κατασκευάζουσι τοῦ Θεοῦ, κύκλῳ περιῳκοδομημέναι.

Κοσμᾶς ὁ Μελῳδὸς καὶ σχολιαστὴς τῶν ἐπῶν, ἄριστος γνώστης τόσον τῆς ἱερᾶς ὅσον καὶ τῆς θύραθεν σοφίας ἐπάγει διαφωτιστικὰ σχόλια καὶ στίχων ὁμιλούντων σαφῶς ἢ ὑπαινισσομένων γεγονότα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ποιητῶν. Οὕτω ἐπὶ παραδείγματι ἀναγράφων τοὺς 127 καὶ 128 στίχους τοῦ ποιήματος «*Ὑποθῆκαι παρθένοις*» (Λόγος Γ' κατὰ τὴν παλαιὰν ἢ Β'. Ἠθικὸν κατὰ τὴν ἔκδοσιν Migne.)

Χρυσέα Χαλκείων διαμείβεαι, εἰ γανόοντος
ἀντὶ βίου μικρὴν καὶ ἀεικέα τέρψιν ἐδέξω

ἐπιφέρει: Ταύτην ὁ Θεολόγος τὴν ἱστορίαν τοῦ Ὁμήρου συγγραφῆς οὖσαν, μεταφορικῶς παρεισάγει τῇ ψυχῇ διαλεγόμενος. Γλαῦκος γὰρ ὁ Ἱππολόχου καὶ Διομήδης ὁ τοῦ Τυδέως; κατὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον εἰς μέσον παρῆλθον ἀμφότεροι διαγωνιούμενοι. Ὡς δὲ ἦσαν ἐγγὺς ἀλλήλων ἐπειόντες, τὸν Διομήδην προσφωνῆσαι λέγεται τῷ Γλαύκῳ, τίς ἂν εἴη πυθόμενον τοσοῦτον αὐτὸν τῇ τόλμῃ τῶν ἄλλων προσπεπηδηκότα: οὐ γάρ πω, φησίν, ἀνὰ τὴν δοξοποιὸν μάχην πρό γε τούτου ἀνδριζόμενον ἑωράκει· Γλαύκου Βελλερεφόντειον τὰ γένος καὶ θειότερον ἢ κατ' ἄνθρωπον εὐχομένου, Διομήδης ἐπιγνούς, προγονικὸν ἅ τε κατασπάζεται φίλον. Ἄμφω δὲ ἁρμάτων ἀποιχηθέντες, ἀλλήλοις τε τὰ τεύχη παραχωρήσαντες, τὴν πρὸς ἀλλήλους ὧδε διέλυσαν μάχην.

Ἀλλ' ὁ μὲν ἥρως τὸν Γλαῦκον τείχεσι Χαλκείοις φιλοτιμησάμενος, χρυσέοις ἀντεφιλοτιμήθη, οἷς ἐνδεδῦσθαι τοῦτον συνέβη. Ταύτην, ὡς ἔφαμεν, μεταφορικῶς τὴν ἱστορίαν τῇ ψυχῇ Γρηγόριος ὑποτίθεται, τὸ γὰρ λαμπρυνομένου τοῦ ἀντιπάλου κἂν μικράν τινα γοῦν παραδέξασθαι τέρψιν καὶ τὸν τόνον παραχαλᾶσαι, χαλκεία χρυσίων ἐστὶν ἀντιδέχεσθαι, τουτέστι τῶν εὐτελῶν τὰ πολλῶν ἀντιπροΐεσθαι τιμιώτερα.

Ἀμέσως δὲ ἐν συνεχείᾳ σχολιάζει τὸν στῖχον 131

Καὶ δόμον αἰγλήεντα καὶ Ἀλκινόοιο τράπεζαν

διὰ τῶν ἑξῆς: Ἀλκίνοος τοῦ Φαιάκων ἔθνους βασιλεὺς ὑπάρχων, φιλότιμος τε ἦν τὰ πάντα καὶ φιλόξενος. Οὗτος πλουσίαις ἀμοιβόμενος τοὺς παρατυγχάνοντας δωρεαῖς, οἴκους τε λαμπροὺς κεκτημένος καὶ τράπεζαν τῶν πώποτε δαψιλεστέραν, Ὀδυσσέα πλάνῃ φερόμενον ναυηγὸν καὶ οἰκτρὸν ἀλήτην, κατὰ τὴν αὐτοῦ γενόμενον πόλιν, φιλοφρόνως ἐτίμησεν. Ὅπως δὲ καὶ τοῦτο συμβέβηκε, τῶν λόγων προϊόντων λελέξεται· τούτων γὰρ ἐν πλάτει παρακατιὼν ὁ Θεολόγος μνημονεύει.

Ἀνυπολογίστου ἀξίας φιλολολογικὸς θησαυρὸς εἶναι τὰ σχόλια Κοσμᾶ τοῦ Ἁγιοπολίτου, καὶ πολλὰς γνώσεις ἔχει νὰ καρπωθῇ ὁ διεξερχόμενος αὐτά, γνώσεις ἔκ τε τῆς ἱερᾶς καὶ τῆς θύραθεν ἱστορίας καὶ σοφίας.

Εἰς τοὺς στίχους φερ' εἰπεῖν «Κατὰ τυμβωρύχων», τὸ δεύτερον σχόλιον κάμνει λόγον περὶ Τίμωνος τοῦ Ἀθηναίου, τοῦ ὁποίου τὴν ἱστορίαν γνωρίζομεν μόνον ἀπὸ κάποιαν παρένθεσιν τοῦ Πλουτάρχου εἰς τὴν βιογραφίαν τοῦ Ἀντωνίου. Ἀπὸ αὐτὴν ἀρυσθέντες ἔγραψαν ὁ Λουκιανὸς τὸν Τίμωνα ἢ Μισάνθρωπον, ὁ Σαίξπηρ τὸ δράμα Timon of Athens καὶ ὁ Μολιέρος τὸν Misanthrope. Ἡ σχετικὴ σημείωσις τοῦ Κοσμᾶ περὶ Τίμωνος, ἴσως ἐπὶ τῇ βάσει καὶ αὐτὴ τοῦ Πλουτάρχου, πλουτίζει κάπως τὴν περὶ Τίμωνος Μισανθρώπου φιλολογίαν.

Τὰ σχόλια τοῦ Κοσμᾶ περιλαμβάνονται εἰς τὰς σελίδας 347—670 τοῦ ΛΗ'. τόμου τῆς ἐκδόσεως Migne (1858) ἕπονται δὲ αὐτῶν τὰ σχόλια καὶ αἱ εἰς τὸ πεζὸν παραφράσεις τοῦ Νικήτα Δαυΐδ (σελ. 686—842) τοῦ φιλοσόφου. Προηγεῖται αὐτῶν Πρόλογος τοῦ ἐκδότου λατινιστί, μεθ' ὃν ἡ ἐπιγραφή: ***Νικήτα τοῦ καὶ Δαβὶδ δούλου Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ φιλοσόφου. Ἐξήγησις τῶν ἀπορρήτων τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου ἐπῶν***. Κυρίως σχολιάζονται καὶ ἑρμηνεύονται ἕνδεκα ἐκλεκτὰ ποιήματα, τέταρτον τῶν ὁποίων εἶναι τὸ ΙΔ' ἠθικὸν περὶ οὗ ἔγραψα εἰς τὰς σελίδας τῆς Ὀρθοδοξίας ὑπὸ τὸν τίτλον ***Ἀριστούργημα Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ*** Τὸ πράγματι ἀριστούργημα τοῦτο δεόντως ἐκτιμήσας μεταφέρει ὁ Νικήτας Δαβὶδ εἰς πεζὸν λόγον ὁλόκληρον, ἴσως δὲ ἐντεῦθεν διαφωτισθεὶς καὶ ὁ Βιλεμαὶν μετέφρασεν αὐτὸ εἰς τὴν Γαλλικήν.

Οὐχ' ἧττον ἀξιόλογα εἶναι τὰ ἐν ὑποσημειώσεσι λατινιστὶ σχόλια τῆς ἐκδόσεως Migne καθὼς καὶ τὰ προλεγόμενα μετὰ τῶν εἰς εἴκοσι καὶ πέντε ἔπη συντόμων περιλήψεων τῆς ὑποθέσεως, ἣν διαπραγματεύονται καθὼς καὶ αἱ δύο λατινικαὶ μεταφράσεις, κάτωθι τοῦ κειμένου, ἡ μὲν εἰς πεζόν, ἡ δὲ εἰς μέτρον καὶ δὴ εἰς ὃ μέτρον ἐγράφη τὸ ἑλληνικὸν κείμενον τοῦ ποιήματος. Ὁ μελετητὴς τῶν ἐπῶν ἐὰν γνωρίζῃ καλῶς τὴν λατινικὴν γλῶσσαν καὶ ὅλα αὐτὰ δὲν βλέπῃ ὡς Terram incognitam εὐκολώτατα προχωρεῖ εἰς

τὰς μελέτας αὐτοῦ. Αἱ πλεῖσται τῶν μεταφράσεων ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ Βιλλίου (Jacques de Billy) γεννηθέντος τὸ 1535 ἐν Γκὶζ. Κατὰ τὸ ἔτος 1569 ὁ ἄριστα κλασικῶς κατηρτισμένος λόγιος οὗτος προέβη εἰς δημοσίευσιν μεταφράσεων εἰς τὴν λατινικὴν πλείστων ἔργων τοῦ Γρηγορίου ἐν οἷς καὶ ποιημάτων, ἅτινα παρατίθενται εἰς τὴν ἔκδοσιν Migne μὲ τὴν σημείωσιν Billio interprete.

Νεωτάτη ἐργασία κριτικὴ ἐπὶ τῶν ἐπῶν εἶναι ἡ τοῦ Sterrbach Πολωνοῦ Καθηγητοῦ ἐν Κρακοβίᾳ ἀλλὰ ἡ ἔκδοσις της μετὰ τοῦ κειμένου ἐσταμάτησε λόγῳ τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου, μέχρι δὲ τοῦ 1930 δὲν εἶχε πραγματοποιηθῆ.

Τὰς πληροφορίας περὶ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Sternbach ἠρύσθην ἐκ τοῦ βιβλιογραφικοῦ Δελτίου τοῦ ἐνταῦθα Γερμανικοῦ Ἰνστιτούτου. Ἐὰν δὲ ἡ ἔκδοσις αὕτη ἔχει συντελεσθῆ μετὰ τὸ 1930 ἢ ἐὰν θὰ συντελεσθῆ μετὰ τὸ τέλος τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου, πρέπει νὰ θεωρηθῆ εὐτυχὲς βιβλιοεκδοτικὸν γεγονός, δεδομένου ὄντος ὅτι ἀπὸ τῆς ἐφευρέσεως τῆς τυπογραφίας δύο μόνον ἐκδόσεις τῶν ποιημάτων Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ ἔχουν γίνει ἡ μὲν ἐν Παρισίοις τὸ 1611, ἡ δὲ τὸ 1858 ὑπὸ τοῦ Migne καὶ αὐτὴ ἐν Παρισίοις, ὅπου σώζεται το περίφημον σῶμα τοῦ Κώδηκος Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος. Εἰς τόν Κώδηκα τοῦτον περιλαμβάνονται σὺν ἄλλοις καὶ τὰ Ἔπη τοῦ Γρηγορίου.

† Ο ΚΥΔΩΝΙΩΝ ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ

ΘΕΟΤΟΚΟΣ

Ἡ χριστιανικὴ εὐσέβεια προσηκόντως τιμῶσα τὴν Μητέρα τοῦ Κυρίου, δι' ἐπαξίων κατεκόσμησεν ἐπιθέτων καὶ ἐπωνυμιῶν. Ὕμνοι καὶ ᾠδαί, εἰς τιμὴν αὐτῆς καὶ μνήμην ἀφιερωμέναι, βρίθουσι μεγαληγόρων ἐπικλήσεων καὶ ὀνομασιῶν εἰς ἔξαρσιν τῶν μεγαλείων, ὅσα ἐποίησεν αὐτῇ ὁ Δυνατὸς καὶ Ἅγιος. Πλούσιαι εἰκόνες καὶ ἐξομοιώσεις, ἐκ τῶν ὡραιοτήτων τοῦ περὶ ἡμᾶς κόσμου εἰλημμέναι, ἐχρησιμοποιήθησαν εἰς παράστασιν τοῦ ἠθικοῦ μεγαλείου τῆς «Κεχαριτωμένης». Ἀλλ' οὐδεμία εὐλαβὴς προσηγορία καὶ ἐπωνυμία τιμητικὴ ἐκφράζει τόσον παραστατικῶς τὴν περιαυγάζουσαν αὐτὴν δόξαν ἢ ὑπομνηματίζει τόσον ἐντόνως τὴν ἄφατον περὶ ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ Οἰκονομίαν, ὅσον τὸ ὄνομα «Θεοτόκος». Ἐντεῦθεν καὶ κατέστη ἡ ἐπίσημος, οὕτως εἰπεῖν, ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὀνομασία τῆς Παρθένου Μαρίας. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ πυκνοτάτη αὐτοῦ χρῆσις ἐν τῇ θείᾳ λατρείᾳ. Ἀλλὰ πόθεν τὸ ἐκ πρώτης ἀφετηρίας παράδοξον τοῦτο ὄνομα; Τίς δὲ ἡ δογματικὴ αὐτοῦ βάσις καὶ ἔννοια;

Κατὰ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ὁ ὑπὸ τῶν προφητῶν προκαταγγελθεὶς Μεσσίας, ὁ Ἐμμανουήλ, ὁ Θεάνθρωπος, τουτέστιν ἀληθὴς Θεὸς προσλαβόμενος τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ ὅμοιος πρὸς ἡμᾶς γενόμενος κατὰ πάντα χωρὶς ἁμαρτίας, ὡς ὁρίζει ἡ Δ' Ἁγία Οἰκουμενικὴ Σύνοδος. Ἐν τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ αἱ δύο φύσεις, θεία καὶ ἀνθρωπίνη, ἡνώθησαν ὑποστατικῶς. Ἡ ἀνθρωπίνη, δηλαδή, φύσις τοῦ Χριστοῦ ἀπρόσωπος οὖσα καθ' ἑαυτήν, ἐγένετο, ἐξ ἄκρας συλλήψεως, ἐνυπόστατος, ἤτοι προσέλαβε προσωπικὴν ὑπόστασιν, ἐν τῇ ὑποστάσει ἢ ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ Λόγου, οὕτως ὥστε προσωπικὴ ἀρχὴ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως εἶναι ἡ τοῦ Λόγου. Ἡ τοιαύτη ἐκδοχὴ τῆς Ἐνσάρκου Οἰκονομίας εἶναι τοσοῦτον θεμελιώδης διὰ τὴν πίστιν, ὥστε πᾶσα ἀπὸ ταύτης ἀπόκλισις διασπᾷ μὲν τὴν ἑνότητα τοῦ προσώπου ἐν τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ, ἀμφίβολον δὲ ἀποφαίνει τὴν θείαν ἐνανθρώπησιν. «Ἐὰν τὴν καθ' ὑπόστασιν ἕνωσιν ἢ ὡς ἀνέφικτον ἢ ὡς ἀκαλλῆ παραιτούμεθα, ἐμπίπτομεν εἰς τὸ λέγειν δύο Υἱούς..... [1]) οὐ γὰρ πρῶτον ἄνθρωπος ἐγεννήθη κοινὸς ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου, εἶτα οὕτω καταπεφοίτηκεν ἐπ' αὐτὸν ὁ Λόγος· ἀλλ' ἐξ αὐτῆς

---

[1]) Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας Ἐπιστολὴ δ' ΜΠΕ 77,48.

μήτρας ἑνωθείς, ὑπομεῖναι λέγεται γέννησιν σαρκικήν, ὡς τῆς ἰδίας σαρκὸς τὴν γέννησιν οἰκειούμενος». 2)

Καθόσον λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ πρὸ αἰώνων ὑπάρχων παρὰ τῷ Πατρὶ Θεὸς Λόγος, ἡ Μαρία συλλαμβάνουσα καὶ γεννῶσα τὸν Ἰησοῦν εἶναι ἀληθὴς Θεοτόκος. «Εἰ γὰρ ἐστι Θεὸς ὁ Χριστός, πῶς οὐ Θεοτόκος ἡ ἁγία παρθένος». 3) Ἡ θεομητορική, δηλαδή, ἰδιότης τῆς Παναγίας Παρθένου εἶναι ἀκολουθία τῆς ὑποστατικῆς τῶν δύο φύσεων ἑνώσεως, καὶ κατὰ τὸν λόγον τοῦτον τὸ ὄνομα «Θεοτόκος» εἶναι ὅρος θεολογικὸς θεμελιώδης καὶ τίτλος εὐσεβείας χριστιανικῆς. Οὐδὲ προσκρούομεν διὰ τούτου εἰς τὴν περὶ ἀνάρχου καὶ ἀγεννήτου Θεοῦ πίστιν. Διότι δὲν ὁρίζομεν χρόνον ἀρχῆς ἢ γεννήσεως εἰς τὴν θεότητα, ἀλλ' ἐννοοῦμεν συγκεκριμένως τὸ ἱστορικὸν γεγονὸς τῆς ἐν τῷ πληρώματι τοῦ χρόνου κατὰ σάρκα γεννήσεως τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ὡς ἐξηγεῖ τὸ πρᾶγμα ὁ ἀριστεὺς τῆς Δογματικῆς Θεολογίας, ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός.

«Θεοτόκον κυρίως καὶ ἀληθῶς τὴν ἁγίαν παρθένον κηρύττομεν. Ὡς γὰρ θεὸς ἀληθὴς ὁ ἐξ αὐτῆς γεννηθείς, ἀληθὴς Θεοτόκος ἡ τὸν ἀληθινὸν θεὸν ἐξ αὐτῆς σεσαρκωμένον γεννήσασα· Θεὸν γὰρ φαμὲν ἐξ αὐτῆς γεγεννῆσθαι, οὐχ ὡς τῆς θεότητος τοῦ Λόγου ἀρχὴν τοῦ εἶναι λαβούσης ἐξ αὐτῆς, ἀλλ' ὡς αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ Λόγου τοῦ πρὸ αἰώνων ἀχρόνως ἐκ Πατρὸς γεννηθέντος καὶ ἀνάρχως καὶ ἀϊδίως ὑπάρχοντος σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Πνεύματι, ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἐν τῇ γαστρὶ αὐτῆς ἐνοικήσαντος καὶ ἐξ αὐτῆς ἀμεταβλήτως σαρκωθέντος καὶ γεννηθέντος. Οὐ γὰρ ἄνθρωπον ψιλὸν ἐγέννησεν ἡ ἁγία παρθένος, ἀλλὰ θεὸν ἀληθινόν· οὐ γυμνόν, ἀλλὰ σεσαρκωμένον.... ὁμοούσιον ἡμῖν σάρκα ἀναλαβόντα καὶ ἐν ἑαυτῷ ὑποστήσαντα. Εἰ γὰρ τὸ σῶμα οὐρανόθεν κεκόμισται καὶ οὐκ ἐκ τῆς καθ' ἡμᾶς φύσεως εἴληπται, τίς χρεία τῆς ἐνανθρωπήσεως; Δικαίως ὅθεν καὶ ἀληθῶς ὀνομάζομεν «Θεοτόκον» τὴν ἁγίαν Μαρίαν. Τοῦτο γὰρ τὸ ὄνομα ἅπαν τὸ Μυστήριον τῆς Οἰκονομίας συνέστησεν. Εἰ γὰρ Θεοτόκος ἡ γεννήσασα, πάντως θεὸς ὁ ἐξ αὐτῆς γεννηθείς, πάντως δὲ καὶ ἄνθρωπος. Πῶς γὰρ ἂν ἐκ γυναικὸς γεννηθεὶς θεός, ὁ πρὸ αἰώνων ἔχων τὴν ὕπαρξιν, εἰμὴ ἄνθρωπος λέγομεν; Ὁ γὰρ Υἱὸς ἀνθρώπου, ἄνθρωπος δηλονότι. Εἰ δὲ αὐτὸς ὁ γεννηθεὶς ἐκ γυναικὸς θεός ἐστιν, εἷς ἐστι, δηλονότι ὁ ἐκ Θεοῦ Πατρὸς γεννηθεὶς κατὰ τὴν θείαν καὶ ἄναρχον οὐσίαν, καὶ ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων τεχθείς, κατὰ τὴν ἠργμένην καὶ ὑπὸ χρόνον οὐσίαν, ἤτοι τὴν ἀνθρωπίνην. Τοῦτο δὲ μίαν ὑπόστασιν καὶ δύο φύσεις καὶ δύο γεννήσεις σημαίνει τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ». 4)

2) Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας Ἐπιστολὴ β' ΜΠΕ 77, 41—43.
3) » » » α' » 77, 9 κ. ἑ.
4) Ἰω. Δαμασκηνοῦ Ὀρθ. πίστ. Γ', 12. ΜΠΕ 94, 1028.

Ἀλλὰ πῶς ποτε θεολογοῦντες οἱ περὶ τὸν πατριάρχην Νεστόριον προέκρινον τὸν ὅρον «Χριστοτόκος»; Ὁ Νεστόριος ἀπορρίπτων κατὰ τὰς ἀντιοχειακὰς ἀρχὰς τὴν ὑποστατικὴν τῶν δύο φύσεων ἕνωσιν, ἀντ' αὐτῆς δὲ ἠθικὴν αὐτῶν συνάφειαν ἀποδεχόμενος, συναπέρριπτεν ἀκολούθως καὶ τὸ ὄνομα «Θεοτόκος», ὅπερ καὶ ἐθεώρει ὡς ὄζον ἑλληνικῆς βλασφημίας. «Πανταχοῦ τῆς Γραφῆς — ἔλεγε — γέννησις ἡμῖν καὶ πάθος οὐ τῆς θεότητος, ἀλλὰ τῆς ἀνθρωπότητος παραδίδοται... οὐκ ἔτεκε Μαρία Θεόν, ἀλλ' ἔτεκεν ἄνθρωπον θεότητος ὄργανον». [5] Διὰ τοῦτο, ὅτε ὁ ὁμόφρων καὶ σύμβουλος αὐτοῦ πρεσβύτερος Ἀναστάσιος ἠκούσθη κηρύττων ἐπ' ἐκκλησίας «Θεοτόκον τὴν Μαρίαν καλείτω μηδείς. Μαρία γὰρ ἄνθρωπος ἦν· ὑπ' ἀνθρώπου δὲ Θεὸν τεχθῆναι ἀδύνατον», ὁ Νεστόριος οὐ μόνον δὲν ἀπεδοκίμασεν, ἀλλὰ τοὐναντίον καὶ πεισμόνως ὑπεστήριξε καὶ φανερῶς ἐνεθάρρυνε τὸν νεωτεροποιὸν κληρικόν, συνταράσσων οὕτω τὰ πλήθη καὶ διχάζων κλῆρον καὶ λαόν. «Καὶ τοῦτο πέποιθε — κατὰ τὸν ἱστορικὸν Σωκράτη — ὑπὸ ἀμαθείας πολλῆς φυσικῶς γὰρ εὔλαλος ὤν, πεπαιδεῦσθαι μὲν ἐνομίζετο, τῇ ἀληθείᾳ ἀνάγωγος ἦν· καὶ τὰς τῶν παλαιῶν ἑρμηνέων βίβλους ἀπηξίου μανθάνειν· τυφούμενος γὰρ ὑπὸ τῆς εὐγλωττίας, οὐκ ἀκριβῶς προσεῖχε τοῖς παλαιοῖς, ἀλλὰ πάντων κρείττονα ἐνόμιζεν ἑαυτόν».

Μηδεὶς δὲ νομίσῃ, ὅτι προὔκειτο περὶ πράγματος ἀσημάντου καὶ ματαίας τινὸς θεολογικῆς ἔριδος. Καθὼς τὸ ὄνομα «Θεοτόκος», κατὰ τὰ προειρημένα, εἶναι ὅρος θεολογικῆς ἀκριβορρημοσύνης καὶ συνοπτικὴ ἔκφρασις καὶ ὁμολογία τῆς θείας Ἐνανθρωπήσεως, οὕτως ὁ νεωτερίζων τίτλος «Χριστοτόκος» εἶναι ἀντιθέτως ἀσεβείας καὶ κακοδοξίας σύνθημα. Ὁ τοῦτον ἀσπαζόμενος καὶ προφέρων διχάζει τὸ ἓν τοῦ Θεανθρώπου πρόσωπον, χωρίζει ἐν τῷ μυστηρίῳ τῆς Ἐνσάρκου Οἰκονομίας τὴν ἀνθρωπότητα ἀπὸ τῆς θεότητος, καθιστᾷ ὕποπτον τὴν ἀλήθειαν τῆς Ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ, ἑνὶ λόγῳ, ἀνατρέπει τὰ θεμέλια τοῦ χριστιανικοῦ οἰκοδομήματος. Ἐντεῦθεν καὶ ἐδέησεν ὅπως ἀχθῇ τὸ ζήτημα πρὸ τοῦ ἐγκύρου κριτηρίου τῆς καθόλου Ἐκκλησίας. Οὕτω δὲ συνῆλθε τῷ 431 ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ἱεροῦ Κυρίλλου, πατριάρχου Ἀλεξανδρείας, ἡ Γ' ἐν Ἐφέσῳ Ἁγία Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἥτις καὶ καταδικάσασα τὸν Νεστόριον καὶ τὴν νεστοριανὴν κακοδοξίαν, κατωχύρωσε τὸ ὀρθόδοξον δόγμα διὰ τοῦ ἀκολούθου ὅρου· «Ὁμολογοῦμεν τοιγαροῦν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν Μονογενῆ, Θεὸν τέλειον καὶ ἄνθρωπον τέλειον... Δύο γὰρ φύσεων ἕνωσις γέγονε. Διὸ ἕνα Χριστόν, ἕνα Υἱόν, ἕνα Κύριον ὁμολογοῦμεν τὴν ἁγίαν παρθένον ***Θεοτόκον***, διὰ τὸν Θεὸν Λόγον

[5]) Σωκράτους Ἐκκλησ. Ἱστορ. Ζ, 33.

σαρκωθῆναι καὶ ἐνανθρωπῆσαι καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς συλλήψεως ἑνῶσαι ἐν ἑαυτῷ τὸν ἐξ αὐτῆς ληφθέντα ναόν».

Εἶχε δὲ ἡ Ἁγία ἐκείνη Σύνοδος συνηγοροῦσαν ὑπὲρ τῆς δογματικῆς ταύτης διατυπώσεως τὴν ἐκκλησιαστικὴν συνείδησιν, τὴν σεβασμίαν παράδοσιν, ἐκπροσωπουμένην ὑπὸ τῶν κρατίστων διδασκάλων καὶ ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων, ὑπονοούντων ἢ καὶ ρητῶς ἀποκαλούντων «Θεοτόκον» τὴν Παρθένον Μαρίαν, κατὰ τὸ πνεῦμα τῶν σχετικῶν περὶ τοῦ θεανδρικοῦ προσώπου τοῦ Κυρίου γραφικῶν ρήσεων. Ἦσαν δὲ οὗτοι, κατ' ἀναδρομικὴν σειρὰν ἀπὸ τοῦ 431 τασσόμενοι, οἱ ἑξῆς· ὁ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου μαθητὴς Πρόκλος, ὁ Κωνσταντινουπόλεως († 446), ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος (345—407), Γρηγόριος ὁ Νύσσης (335—394), Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς (329—390), ὁ Μέγας Ἀθανάσιος (295—373), Μεθόδιος ὁ Ὀλύμπου († 312), Ἀλέξανδρος ὁ Ἀλεξανδρείας († 328), Εὐσέβιος ὁ Παμφύλου (265—340), ὁ Νεοκαισαρείας Γρηγόριος (210—275), ὁ πολὺς Ὠριγένης (185—254), Διονύσιος ὁ Ἀλεξανδρείας († 265) καὶ ὁ ἀποστολικὸς πατήρ, Ἀντιοχείας Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος. Μεταξὺ τούτων ἰδιαιτέρως μνημονεύομεν τῶν μαρτυριῶν τοῦ Ἰγνατίου καὶ τοῦ Ὠριγένους, κατὰ λόγον ἀρχαιότητος ἢ σπουδαιότητος θεολογικῆς. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος περὶ τὰ τέλη τοῦ Α' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Β' αἰῶνος ἀκμάσας διδάσκει τοὺς Ἐφεσίους ὅτι «*ὁ Θεὸς ἡμῶν* Ἰησοῦς Χριστὸς *ἐκυοφορήθη* ὑπὸ Μαρίας». Ὁ δὲ δεύτερος, πατὴρ τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης ἀποβάς, πρῶτος ἀποκαλεῖ ρητῶς τὴν Μαρίαν «Θεοτόκον» ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ αὐτοῦ εἰς τὸ Δεύτερον. 33, 32. «Τὴν οὕτω μεμνηστευμένην — λέγει — γυναῖκα καλεῖ· οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ Ἰωσὴφ καὶ τῆς *Θεοτόκου* ἐλέχθη». Σημειωτέον δὲ ὅτι ἐνῷ ἄλλα σημεῖα τῆς διδασκαλίας τοῦ Ὠριγένους ἐκρίθησαν ὕποπτα, τὸ παρ' αὐτῷ ἀπαντῶν ὄνομα «Θεοτόκος» οὐδεμίαν προὐκάλεσεν ἀντίρρησιν, προφανῶς ὡς ἐκφράζον τὸ φρόνημα τῆς Ἐκκλησίας.

† Ὁ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ

Η ΠΡΟΣ ΤΟ
ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ
ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΣΟΦΙΑΣ ΚΑΙ ΕΞΑΡΧΟΥ ΠΑΣΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ κ. ΣΤΕΦΑΝΟΥ

Α'. Ἡ ἄφιξις τῆς Α. Μακαριότητος.

Πόθον ἱερὸν ἐκπληρῶν, ὅπως καὶ ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἐπισκεπτόμενος τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν ὑποβάλῃ τὰς εὐχαριστίας καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην Αὐτοῦ καὶ τῆς ἧς προΐσταται Ὀρθοδόξου Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τὸ ἔναγχος, εὐδοκίᾳ τοῦ Ἀγαθοδότου Θεοῦ, συντελεσθέντι εὐφροσύνῳ διὰ τὴν καθόλου Ἐκκλησίαν γεγονότι τῆς ἄρσεως τοῦ Βουλγαρικοῦ Σχίσματος, ἀφίκετο ἐνταῦθα τῇ 24ῃ Ὀκτωβρίου ὁ Μακαριώτατος Μητροπολίτης Σόφιας καὶ Ἔξαρχος πάσης Βουλγαρίας κ. Στέφανος μετὰ τῆς ἀκολουθίας Αὐτοῦ, ἀποτελουμένης ἐκ τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Νευροκοπίου Βοριδος, τοῦ Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Βουλγαρίας Δαμασκηνοῦ, τοῦ Πρωτοσυγκέλλου Μεθοδίου καὶ τοῦ Ἀρχιδιακόνου Αὐτοῦ Γρηγορίου.

Εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν Σταθμὸν τοῦ Σιρκετζῆ ὑπεδέχθησαν τὴν Αὐτοῦ Μακαριότητα οἱ ἐκ τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν Εἰρηνουπόλεως καὶ Λαοδικείας, τοῦ πανοσ. Μ. Πρωτοσυγκέλλου καὶ τῶν Διερμηνέων τοῦ Πατριαρχείου ἐντιμ. Ἀρχοντος Μ. Πρωτονοταρίου, κ. Ἐμμ. Φωτιάδου καὶ Ἀλ. Μελίδου συνοδικῶς ὁρισθεῖσα Ἐπιτροπή.

Ὡσαύτως παρίσταντο ἐν τῷ Σταθμῷ ὁ Ἐξοχ. ἐν Ἀγκύρᾳ Πρεσβευτὴς τῆς Βουλγαρίας κ. Ἀντώνωφ, μετὰ τοῦ Γενικοῦ ἐνταῦθα Προξένου κ. Ποπόφτσκη, τῶν Στρατιωτικῶν Ἀκολούθων, καὶ τοῦ ἀνωτέρου προσωπικοῦ Πρεσβείας καὶ Προξενείου.

Ἅμα τῇ ἐκ τῆς ἁμαξοστοιχίας καθόδῳ τῆς Α. Μακαριότητος προϋπήντησαν Αὐτὴν ἀπὸ μέρους μὲν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ὁ πανοσ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Μαξιμος, ἀπὸ μέρους δὲ τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Εἰρηνουπόλεως κ. Κωνσταντῖνος προσαγορεύοντες Αὐτὴν διὰ τοῦ «ὡς εὖ παρέστης», εἰς δ ἡ Α. Μακαριότης ἀπήντησε ὡς ἑξῆς: «Εἶμαι πολὺ εὐτυχής, διότι ἔρχομαι πρὸς ἐκπλήρωσιν ἑνὸς ἱεροῦ καθήκοντος καὶ διότι ἠξιώθην νὰ πατήσω τὸ ἅγιον ἔδαφος τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας τῆς αἰωνίου Μητρὸς συμπάσης τῆς Ὀρθοδοξίας, πρὸς ἔκφρασιν τῶν βαθυτάτων αἰσθημάτων τῆς εὐγνωμοσύνης τῆς Βουλ-

γαρικῆς Ἐκκλησίας, διὰ τὴν ἐσχάτως συντελεσθεῖσαν ἄρσιν τοῦ Σχίσματος καὶ νὰ διαβεβαιώσω Αὐτὴν περὶ τῆς πίστεως τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Βουλγαρικοῦ λαοῦ πρὸς Αὐτήν, ἐκτελῶν προσκύνημα ὅπερ πάντοτε οἱ ἀρχηγοὶ τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας εἶχον ὡς μέλημα. Παρακαλῶ ὅπως ὑποβάλητε τὰ αἰσθήματα τῆς εὐγνωμοσύνης μου πρὸς τὴν Α. Θ. Παναγιότητα καὶ τὴν Ἁγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον διὰ τὴν φιλόφρονα αὐτῶν ἐπὶ τῇ ἀφίξει μου ἐκδήλωσιν».

Εἶτα ἡ Α. Μακαριότης ὡδηγήθη ὑπὸ τῶν ξεναγῶν Αὐτῆς δι᾽ αὐτοκινήτων εἰς τὸ ἐν Σισλῇ μέγαρον τῆς τέως Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, ἐν συνοδείᾳ τοῦ Ἐξοχ. κ. Πρεσβευτοῦ τῆς Βουλγαρίας, τοῦ κ. Γεν. Προξένου καὶ τῶν συνοδῶν αὐτῶν.

Ἐκεῖ ὑπεδέχθησαν τὴν Α. Μακαριότητα ὁ κλῆρος τῆς ἐνταῦθα Βουλγαρικῆς Ὀρθοδόξου Παροικίας, μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν θεοφιλ. Ἐπίσκοπον Βελισσοῦ κ. Ἀνδρέαν, ὁ δὲ σεβ. Μητροπολίτης Εἰρηνουπόλεως προσφωνῶν Αὐτὴν ἐτόνισεν ὅτι: «Ἀνέκαθεν ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία ἐπόθει καὶ ηὔχετο ὅπως ἀρθῇ ἡ ὑφισταμένη ἐν τῷ σώματι τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀνωμαλία. Τὴν ἄρσιν ὅμως αὐτὴν τελευταίως καθίστα εἴπερ ποτὲ ἐπιβεβλημένην ἡ ἀνάγκη ὅπως τὸ σῶμα τῆς Ὀρθοδοξίας παρουσιάζηται, ἑνιαῖον σήμερον ἀπέναντι τῶν μεγάλων προβλημάτων, τὰ ὁποῖα ἀπασχολοῦσι τὴν ἀνθρωπότητα. Διὰ τοῦτο τὸ συντελεσθὲν ἔργον ἀποτελεῖ γεγονὸς ἰδιαιτέρας διὰ τὴν Ἁγίαν Ὀρθόδοξον ἡμῶν Ἐκκλησίαν σημασίας».

Ἀπαντῶσα ἡ Α. Μακαριότης συνεμερίσθη τοὺς λόγους τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Εἰρηνουπόλεως ἐπιπροσθεῖσα ὅτι ὁλόκληροι γενεαὶ τῆς Βουλγαρικῆς Ἱεραρχίας ἔζησαν μὲ τὸ ὄνειρον τοῦτο, καὶ κατ᾽ αὐτὸς ἀκόμη τὰς δυσκολωτέρας στιγμὰς τοῦ Βουλγαρικοῦ Λαοῦ, περὶ τούτου δὲ τρανῶς μαρτυροῦσιν ἡ χαρά, ὁ ἐνθουσιασμὸς καὶ ἡ συγκίνησις, μεθ᾽ ἧς ἐγένετο δεκτὴ ὑφ᾽ ὁλοκλήρου τοῦ Βουλγαρικοῦ Κλήρου καὶ Λαοῦ ἡ ἀναγγελία τῆς ἄρσεως τοῦ σχίσματος, καὶ αἱ πρὸς ἐμὲ ἐκδηλώσεις κατὰ τὴν ἐκ Σόφιας ἀναχώρησίν μου διὰ τὸ πρὸς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν προσκύνημα. Πλήθη λαοῦ παρέστησαν κατὰ τὴν ψαλλεῖσαν ἐπὶ τῇ ἀναχωρήσει μου παράκλησιν καὶ κατὰ τὴν ὑπὲρ τῆς ὑγιείας καὶ μακροημερεύσεως τῆς Α. Θ. Παναγιότητος δέησιν, συνοδεύσαντα με μέχρι τοῦ σιδηροδρομικοῦ Σταθμοῦ. Μετ᾽ ἀνταλλαγὴν διαφόρων φιλοφρονήσεων μεταξὺ τῆς Πατριαρχικῆς Ἀντιπροσωπείας καὶ τῆς Α. Μακαριότητος ἐκδηλούσης τὴν χαρὰν Αὐτῆς διότι τὴν ἐπομένην θὰ κατήρχετο εἰς Φανάριον πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, τοῦθ᾽ ὅπερ ἀποτελεῖ τὸν σκοπὸν τῆς ἐνταῦθα ἐπισκέψεως Αὐτῆς, ἡ Πατριαρχικὴ Ἀντιπροσωπεία ἀπεχαιρέτησε τὴν Α. Μακαριότητα καὶ ἀνεχώρησεν.

Β'. Ἡ Α. Μακαριότης πρὸ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος.

Τῇ ἐπαύριον Πέμπτῃ, 25 Ὀκτωβρίου, ἡ συνοδικῶς ὁρισθεῖσα Ἐπιτροπὴ τῶν ξεναγῶν τῆς Α. Μακαριότητος μεταβᾶσα περὶ ὥραν 10ην παρ' Αὐτῇ παρέλαβε καὶ ὡδήγησεν Αὐτὴν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα.

Τὴν Α. Μακαριότητα ὑπεδέχθησαν, συνωδὰ τῷ καταρτισθέντι καὶ συνοδικῶς ἐγκριθέντι προγράμματι τῆς ὑποδοχῆς, ἐν τῇ ἐξωτερικῇ Πύλῃ τῶν Πατριαρχείων οἱ πανοσ. Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου Ἀρχιμ. κ. Μάξιμος, φέρων ἐπανωκαλύμαυχον καὶ σταυρόν, καὶ Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Μελέτιος, ἐν δὲ τῇ ἐσωτερικῇ Αὐλῇ ἓξ Ἀρχιμανδρῖται, φέροντες ἐπανωκαλύμαυχα καὶ παρατεταγμένοι εἰς δύο στοίχους.

Ἐν τῷ νάρθηκι ἵστατο ὁ Πατριαρχικὸς κλῆρος ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Μ. Ἀρχιμανδρίτου μετὰ τεσσάρων Διακόνων ἐνδεδυμένων ἁπάντων τὰς λειτουργικὰς αὐτῶν στολάς, τῶν Διακόνων δὲ κρατούντων δικηροτρίκηρα καὶ θυμιατήρια.

Εἰσελθοῦσα εἰς τὸν Πατριαρχικὸν Ναὸν ἡ Α. Μακαριότης περιεβλήθη ἐν τῷ Νάρθηκι τὸν μανδύαν καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἱερὸν Βῆμα καὶ ἀσπασθεῖσα τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον καὶ τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν, περιεβλήθη ἐπιτραχήλιον καὶ ὠμόφορον καὶ ἀνῆλθεν εἰς τὸν Πατριαρχικὸν Θρόνον τῶν συνοδῶν Αὐτῆς καταλαβόντων τὰς θέσεις αὐτῶν εἰς τὰ ἔναντι τοῦ Θρόνου ἐπίσημα στασίδια ἱσταμένων δὲ παρ' αὐτοῖς τοῦ Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, καὶ τοῦ Μ. Ἀρχιδιακόνου.

Εἰς τὰ πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ Θρόνου στασίδια τοῦ Μεγάλου Λογοθέτου καὶ Μεγάλου Ρήτορος, ἵστατο ἡ Συνοδικὴ τῶν ξεναγῶν Ἐπιτροπή.

Ἐκ τῶν ἐπισήμων παρίσταντο ὁ Ἐξοχώτατος Πρεσβευτὴς τῆς Βουλγαρίας κ. Ἀντώνωφ, ὁ ἐντιμότατος Γενικὸς Πρόξενος τῆς Βουλγαρίας κ. Ποπόφσκη, οἱ Στρατιωτικοὶ Ἀκόλουθοι τῆς Βουλγαρίας ἐν στολῇ καὶ ἐπίλεκτα μέλη τῆς Βουλγαρικῆς ἐνταῦθα Παροικίας.

Ἀκολούθως ἤρξατο ἡ Δοξολογία κατὰ τὴν ἑξῆς τάξιν.

ΔΟΞΟΛΟΓΙΑ

Ὁ Μακαριώτατος.	— Εὐλογητὸς ὁ Θεός...
Ὁ α' Διάκονος.	— Τὸ Τρισάγιον...
Ὁ Μακαριώτατος.	— Ὅτι Σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία...
Οἱ Χοροί.	— Εὐλογητὸς εἶ Χριστέ..., Ὅτε καταβάς..., Καὶ ἀμέσως ἡ Δοξολογία.
Ὁ α' Διάκονος.	— Ἐλέησον ἡμᾶς...
Ὁ β' Διάκονος.	— Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν εὐσεβῶν...
Ὁ γ' Διάκονος.	— Ὑπὲρ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν Στεφάνου...

Ἡ Α. Μακαριότης ὁ Μητροπολίτης Σόφιας καὶ Ἔξαρχος πάσης Βουλγαρίας κ. Στέφανος προσφωνῶν τὴν Α. Θ. Παναγιότητα.

Ἡ Α. Μακαριότης ὁ Μητροπολίτης Σόφιας καὶ Ἔξαρχος πάσης Βουλγαρίας κ. Στέφανος ἀσπαζόμενος τὴν Δεξιὰν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος.

Ὁ Μακαριώτατος. — Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ ὑγιείας καὶ μακροημερεύσεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Βενιαμίν...
Ὁ δ' Διάκονος. — Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ ἐλέους ζωῆς, εἰρήνης... πάντων τῶν εὐσεβῶν καὶ Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν.
Ὁ α' Διάκονος. — Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τοῦ διαφυλαχθῆναι...
Ὁ β' Διάκονος. — Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τοῦ εἰσακοῦσαι Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν...
Οἱ Χοροί. — Κύριε ἐλέησον (εἰς ἑκάστην ἐκφώνησιν).
Ὁ Μακαριώτατος — Ἐπάκουσον ἡμῶν ὁ Θεός...
Ὁ Μ. Ἀρχιμανδρίτης — τὴν Ἀπόλυσιν, τῶν Χορῶν ψαλλόντων «Τὸν Δεσπότην καὶ Ἀρχιερέα», καὶ ἀμέσως εὐθὺς ὁ Πολυχρονισμός...
Ὁ Μ. Ἀρχιμανδρίτης. — Δι' εὐχῶν...

Μετὰ τὸ πέρας τῆς Δοξολογίας ἡ Α. Μακαριότης κατῆλθε τοῦ Θρόνου καὶ ἐξῆλθε τοῦ ἱ. Ναοῦ μετὰ τῆς αὐτῆς παρατάξεως.

Κατὰ τὴν ἄνοδον προηγοῦντο οἱ κλητῆρες καὶ οἱ Ἀρχιμανδρῖται, καὶ οἱ μὲν κλητῆρες παρετάχθησαν πρὸ τῆς εἰσόδου τῶν ἰδιαιτέρων Πατριαρχικῶν Διαμερισμάτων, οἱ δὲ Ἀρχιμανδρῖται ἔλαβον θέσιν ἔμπροσθεν τοῦ Πατριαρχικοῦ Παρεκκλησίου. Ἡ Α. Θ. Παναγιότης, φέρουσα ἐγκόλπια καὶ σταυρὸν ὑπεδέχθη τὴν Α. Μακαριότητα ἐν τῇ Αἰθούσῃ τοῦ Ἰδιαιτέρου Γραφείου Αὐτῆς μετὰ τῶν σεβ. Ἁγίων Συνοδικῶν Ἀρχιερέων, φερόντων ἐγκόλπια.

Ἡ Α. Μακαριότης προσελθοῦσα ἐνώπιον τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἐν καταφανεῖ συγκινήσει, προσφωνεῖ ὡς ἀκολούθως:

Παναγιώτατε,
Ἀγαπητὲ ἐν Χριστῷ τῷ Κυρίῳ ἀδελφέ,
Θεόσοφε Οἰκουμενικὲ Ἀρχιποίμην,

Μετ' εἰλικρινοῦς θλίψεως διὰ τὸ λυπηρὸν παρελθόν, βαθείας καὶ ἀνεκφράστου χαρᾶς διὰ τὸ ἐν εἰρήνῃ ἀνατεῖλαν παρόν, χρηστῶν δὲ ἐλπίδων διὰ τὸ φωτεινὸν μέλλον, εὐλαβῶς διήλθον σήμερον τὸ κατώφλιον τοῦ ὑπὸ τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος σοφῶς χειραγωγουμένου Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Ἐπὶ 73 ἔτη ἡ Ἁγιωτάτη ἡμῶν Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Βουλγαρίας διετέλεσε τυπικῶς κεχωρισμένη καὶ ἀπομεμακρυσμένη ἀφ' Ὑμῶν, ἂν καὶ πνευματικῶς ἡμεῖς οὐδέποτε ἐπαύσαμεν αἰσθανόμενοι ἑαυτοὺς ἡνωμένους μεθ' Ὑμῶν ἐν τῇ εὐαγγελικῇ κλήσει καὶ ἐν τῇ ζωῇ τῆς Ἁγιωτάτης Ἀποστολικῆς Ὀρθοδόξου Οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας.

'Επὶ 73 ἔτη εἴχομεν τὴν βαθεῖαν θλῖψιν, ὅτι αἱ ἀγκάλαι τῆς Μητρὸς 'Εκκλησίας παρέμενον κεκλεισμέναι δι' ἡμᾶς, τὰ τέκνα αὐτῆς, ὅτι κατὰ τὰς πονηρὰς ἡμῶν ἡμέρας, καθ' ἃς πολλαχόθεν ἄγρια κύματα συνετάραξαν καὶ ἐξακολουθοῦσι συνταράσσοντα τὸ σκάφος τῆς 'Εκκλησίας, καθ' ἧς πάντοθεν δόλιαι καὶ ἀκάθαρτοι χεῖρες ἡπλοῦντο πρὸς τὰς ὀρθοδόξους ψυχάς, πρὸς τὰ ἱερὰ τῆς πίστεως ἡμῶν, πρὸς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων τῶν καρδιῶν ἡμῶν, κατὰ τὰς κινδυνώδεις ἀκριβῶς ταύτας ἡμέρας ᾐσθανόμεθα ἑαυτοὺς ἀπομεμονωμένους, σχεδὸν μόνους καὶ εἰς ἑαυτοὺς ἐγκαταλελειμένους.

'Εν τούτοις δύναμαι νὰ διαβεβαιώσω τὴν 'Υμετέραν Παναγιότητα, ὅτι κατὰ τὰ μαρτυρικῶς μακρὰ ταῦτα ἔτη τοῦ χωρισμοῦ δὲν προσωμοιώθημεν πρὸς τὸν ἄσωτον υἱὸν τοῦ Εὐαγγελίου, διότι τὴν παραληφθεῖσαν παρὰ τῆς Μητρὸς 'Εκκλησίας πατρικὴν κληρονομίαν δὲν διεσκορπίσαμεν, ἀλλ' ἐν τῷ μέτρῳ τῶν δυνάμεων ἡμῶν, ἐμπνεόμενοι ὑπὸ τοῦ πόθου τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς προκοπῆς τῆς 'Αγίας ἡμῶν 'Εκκλησίας, τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγωνίσμεθα, τὸν δρόμον τετελέκαμεν καὶ τὴν πίστιν τετηρήκαμεν (Β' τιμ. δ' 7), μὴ ἔχοντες δὲ τὴν δυνατότητα ἵνα ἐν ἐκδήλῳ καὶ φανερᾷ διατελῶμεν πρὸς 'Υμᾶς κοινωνίᾳ, ἐκοινωνοῦμεν πρὸς 'Υμᾶς ἐσωτερικῶς καὶ μυστικῶς ἐν ἐγκαρδίοις προσευχαῖς.

Δόξα τῷ Θεῷ! 'Η σκοτεινὴ νὺξ προέκοψε καὶ ἀπὸ τῆς 22ας Φεβρουαρίου τοῦ παρόντος ἔτους ἀνέτειλε δι' ἡμᾶς ἡ αὐγὴ τῆς φωτεινῆς ἡμέρας (Ρωμ. ιγ' 12), καθ' ἣν τὸ πνεῦμα, τὸ ζωοποιοῦν, ἐθριάμβευσε τοῦ γράμματος, τοῦ ἀποκτείνοντος (Β' Κορ. γ' 6), ἡ χάρις αὐτοῦ ὑπερεπερίσσευσε καὶ ἐκυρίευσε τοῦ νόμου (Ρωμ. ς' 14—15), καὶ τὸ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων στηθὲν μεσότοιχον δὲν ἴσχυσεν ὅπως συγκρατήσῃ τὸν ζωηρὸν παλμὸν τῆς ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν 'Ιησοῦ Χριστοῦ κληροδοτηθείσης ἡμῖν ἀγάπης ('Ιω. ιγ' 34—35; Α' Κορ. ιγ' 4—7). Νῦν δι' ἡμᾶς, φιλοστόργως ἠνοίχθη ἡ ἀγκάλη τῆς Μητρὸς 'Εκκλησίας, τὰ τοῦ αὐτοκεφάλου ἡμῶν δικαιώματα ἀνεγνωρίσθησαν καὶ καθηγιάσθησαν, καὶ ἀνάλυτος τοῦ λοιποῦ ὑπάρχει ἡ κανονικὴ κοινωνία ἡμῶν πρὸς πάσας τὰς 'Ορθοδόξους 'Εκκλησίας.

Εἴη εὐλογημένον τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου!

Τιμὴ καὶ δόξα τῇ Μητρὶ Οἰκουμενικῇ 'Εκκλησίᾳ!

Παναγιώτατε,

Εἰς τὸν ἱστορικὸν πίνακα τῶν μεγάλων ἔργων, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦσι τὴν ζωογόνον δύναμιν, τὸ πνευματικὸν κάλλος καὶ τὴν ἀποστολικὴν αὐθεντίαν τῆς Πατριαρχικῆς Οἰκουμενικῆς 'Εκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως προσεθήκατε ἓν ἔτι πολύτιμον ἔργον: τὸ ἔργον τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς διασαλευθείσης εἰρήνης μεταξὺ τῆς Μητρὸς καὶ τοῦ τέκνου. Διὰ τῆς ἐπιτελεσθείσης ὑφ' 'Υμῶν καὶ τῆς περὶ 'Υμᾶς 'Αγίας καὶ 'Ιερᾶς Συνόδου πρὸς

τὴν ἡμετέραν Ἐκκλησίαν πράξεως ἀγάπης, δικαιοσύνης καὶ ἐκκλησιαστικῆς σοφίας, παρέσχετε μεγάλην παραμυθίαν καὶ ἀνερμήνευτον χαρὰν πάσαις ταῖς Ὀρθοδόξοις Ἐκκλησίαις, αἱ ὁποῖαι βαθέως κατενόησαν ὅτι κατὰ τὰς παρούσας πρὸ παντὸς θυελλώδεις καὶ ἐξαιρετικὰς ἡμέρας δέον ἵνα πάντες ὦμεν ἓν (Ἰω. ιζ' 21), τὰς καρδίας δὲ τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν ποιμνίου καὶ τοῦ κλήρου αὐτοῦ ἐπληρώσατε εἰλικρινεστάτης εὐγνωμοσύνης ἐκδηλωθείσης ἐν ἐγκαρδίοις προσευχαῖς.

Ἐξ ὀνόματος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ ἡμῶν, δέχθητε, Παναγιώτατε, τὸν ἐμὸν βαθύτατον καὶ πλήρη σεβασμοῦ χαιρετισμὸν εἰς ἔνδειξιν τῶν πολλῶν εὐχαριστιῶν καὶ τῆς ἀπεριορίστου εὐγνωμοσύνης τὴν ὁποίαν τρέφομεν πρὸς Ὑμᾶς διὰ τὴν μέριμναν καὶ τὴν ἀποστολικὴν Ὑμῶν ἀγάπην, αἵτινες ἐξεδηλώθησαν πρὸς τὴν Ἁγίαν ἡμῶν Ἐκκλησίαν καὶ τὰς καταβληθείσας πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς κανονικῆς κοινωνίας προσπαθείας.

Ὁ Αἰώνιος ἡμῶν Ὕπατος καὶ Οὐράνιος Ἀρχιποίμην, ὁ δεχόμενος πᾶν καλὸν ποιηθὲν ἑνὶ τῶν ἐλαχίστων ἀδελφῶν, ὡς ποιηθὲν αὐτῷ (Ματθ. κε' 40—45) ἀνταποδώῃ Ὑμῖν καὶ σκέποι καὶ δοξάζοι Ὑμᾶς τῇ πανσθενουργῷ καὶ σωτηριώδει Αὐτοῦ δυνάμει διὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην Ὑμῶν.

Εἰς ταῦτα ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἀπήντησε διὰ τῶν ἑξῆς:

Μακαριώτατε καὶ ἀγαπητὲ ἐν Χριστῷ ἀδελφέ,

Ἐν ἐξαιρετικῇ χαρᾷ καὶ βαθείᾳ συγκινήσει χαιρετίζομεν τὴν ἄφιξιν τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος, ἐρχομένης πρὸς ἡμᾶς μετὰ τὴν αἰσίαν, χάριτι καὶ εὐλογίᾳ τοῦ Παναγάθου Θεοῦ, λῆξιν τοῦ ἁγίου καὶ μεγάλου ἔργου τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν ἀδελφικῶν κανονικῶν σχέσεων καὶ δεσμῶν τῆς ὑπὸ τὴν πεπνυμένην ἡγεσίαν καὶ καθοδήγησιν τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Βουλγαρίας πρὸς τὸν καθ' ἡμᾶς Ἁγιώτατον Ἀποστολικὸν καὶ Πατριαρχικὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον καὶ τὰς λοιπὰς ἀδελφὰς Ὀρθοδόξους Αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας.

Τὰ αἰσίως συντελεσθέντα εἰσὶν ὄντως ἔργον τοῦ Θεμελιωτοῦ καὶ τελειωτοῦ τῆς πίστεως ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, θελήσαντος τὴν Ἐκκλησίαν Αὐτοῦ, ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος, μίαν καὶ ἀδιαίρετον, ἁγίαν καὶ ἄμωμον μὴ ἔχουσαν σπίλον ἢ ῥυτίδα ἤ τι τῶν τοιούτων, ἐνισχύσαντος δὲ ἡμᾶς ἐν τῷ παρόντι ἔτει εἰς ἐπιτέλεσιν ἐκείνου ὅπερ πολλοὶ τῶν πρὸ ἡμῶν ἐπεθύμησαν ἐπιτελέσαι καὶ οὐκ ἠξιώθησαν. Εἴη εὐλογημένον τὸ τίμιον καὶ ἅγιον Αὐτοῦ Ὄνομα.

Ἡ ἐπίστεψις τοῦ μεγάλου καὶ ἐξαιρετικῆς σημασίας τούτου ἔργου διὰ τῆς ἀνυψώσεως τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Βουλγαρίας εἰς Αὐτο-

κέφαλον καὶ τῆς συγκαταριθμήσεως οὕτω αὐτῆς ἐν τῇ χορείᾳ τῶν Ὀρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, προσθεῖσα καὶ ἕτερον ὡραῖον κρίκον εἰς τὴν χρυσῆν ἅλυσιν τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἐκράτυνε τὴν ἑνότητα αὐτῶν καὶ ἀνέδειξεν ἀρτίαν τὴν παράταξιν αὐτῶν, οὕτως ὥστε, ἡ Ἁγιωτάτη Ὀρθόδοξος ἡμῶν Ἐκκλησία, ἀρτίως συγκεκροτημένη, μέλλει ἵνα συνεχίσῃ σταθερῶς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ Ἁγίου αὐτῆς σκοποῦ ἐπὶ τῆς γῆς, ὅς ἐστι ὁ ἁγιασμὸς καὶ ἡ σωτηρία τοῦ εὐσεβοῦς καὶ φιλοχρίστου πληρώματος αὐτῆς.

Εὐχαριστοῦμεν ἀπὸ μέσης καρδίας τῇ Ὑμετέρᾳ σεβασμίᾳ Μακαριότητι διὰ τὰ πρὸς τὸ πρόσωπον ἡμῶν καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς Μητέρα Ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ Μεγάλην Ἐκκλησίαν φιλάδελφα καὶ εὐλαβῆ αἰσθήματα Αὐτῆς.

Κύριος ὁ Θεὸς καταπέμποι πλουσίως πάντοτε τὰς χάριτας καὶ τὴν εὐλογίαν Αὐτοῦ τῇ Ἁγίᾳ καὶ ἀγαπητῇ ἡμῖν Ἀδελφῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Βουλγαρίας ἐνισχύοι δὲ καὶ κρατύνοι τὴν Ὑμετέραν περισπούδαστον ἡμῖν Μακαριότητα καὶ τοὺς ἀξίους συνεργάτας Αὐτῆς—Ἱερωτάτους Μητροπολίτας, εἰς τὸ Θεοφιλῶς καὶ χριστομιμήτως ποιμαίνειν καὶ διακυβερνᾷν τὸ πεπιστευμένον Ὑμῖν ὀρθόδοξον πλήρωμα.

Ὡς εὖ παρέστητε, ἀγαπητὲ καὶ περισπούδαστε ἡμῖν ἀδελφέ, καὶ οἱ λοιποὶ σεβάσμιοι καὶ ἔγκριτοι συνοδοὶ Ὑμῶν.

Ὁ Χριστὸς ἐν μέσῳ ἡμῶν.

Ἀκολούθως ἡ Α. Μακαριότης ἠσπάσθη τὴν δεξιὰν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, ἀνταλλαγέντος τοῦ ἐν Χριστῷ ἀσπασμοῦ.

Μετὰ ταῦτα ἡ Α. Μακαριότης συνέστησε τοὺς συνοδοὺς Αὐτῆς τῇ Α. Θ. Παναγιότητι, Αὕτη δὲ τοὺς σεβ. Ἁγίους Συνοδικοὺς Ἀρχιερεῖς.

Μετὰ τὰς ἑκατέρωθεν συστάσεις ὁ Ἐξοχώτατος Πρεσβευτὴς τῆς Βουλγαρίας ἐπέδωκε τῇ Α. Θ. Παναγιότητι καὶ τοῖς σεβ. Ἁγίοις Συνοδικοῖς Ἀρχιερεῦσι τὰ ὑπὸ τῆς Βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως ἀπονεμηθέντα αὐτοῖς παράσημα.

Εἶτα ἡ Α. Μακαριότης ἐπέδωκε τῇ Α. Θ. Παναγιότητι ἀδαμαντοκόλλητον ἱερὸν Εὐαγγέλιον, ἱερὰν Εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου τοῦ Πρωτοκλήτου καὶ δοχεῖον ροδελαίου.

Ἐπιδιδοῦσα δὲ τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον ἡ Α. Μακαριότης εἶπε τὰ ἑξῆς: «Ἐπιδίδομεν τῇ Ὑμετέρᾳ Παναγιότητι τὸ παρὸν Εὐαγγέλιον εἰς ἀνάμνησιν τῆς πρὸ δέκα αἰώνων διαδόσεως ἐν ἡμῖν τοῦ Εὐαγγελίου ὑπὸ τῆς Μητρὸς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, τὸ ὁποῖον διετηρήσαμεν ἀλώβητον καὶ εἰργάσθημεν ἐπ' αὐτοῦ ὡς ὁ δοῦλος τῶν δέκα ταλάντων καὶ οὐχὶ ὡς ὁ ἄσωτος υἱὸς τοῦ Εὐαγγελίου.»

Ἐπηκολούθησεν ἐπίσημος Πατριαρχικὴ τράπεζα.

Κατὰ τὰ ἐπιδόρπια ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐν προπόσει εἶπε τὰ ἀκόλουθα:

Μακαριώτατε,

Ἡ πρὸς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν ἐπίσκεψις αὕτη τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος, πρώτη μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἀδελφικῆς κοινωνίας μεταξὺ τῶν Ἁγιωτάτων ἡμῶν Ἐκκλησιῶν, ἀποτελεῖ διὰ πάντας ἡμᾶς γεγονὸς ἐξόχως συγκινητικὸν καὶ πληροῖ τὰς καρδίας ἡμῶν βαθυτάτης χαρᾶς.

Ἡ κοινὴ δὲ αὕτη τράπεζα τῆς ἀγάπης, πέριξ τῆς ὁποίας παρακαθήμεθα, ἡνωμένοι ἐν τῇ πίστει καὶ ἐμφορούμενοι ὑπὸ αἰσθημάτων ἀμοιβαίας κατανοήσεως καὶ ἀγάπης θέλει παραμείνῃ ἐν τῇ μνήμῃ ἡμῶν ὡς μία ἔτι ἱερὰ ἐκδήλωσις τοῦ καθαγιασθέντος δεσμοῦ τῶν δύο ἡμῶν Ἐκκλησιῶν.

Προπίνοντες εἰς ὑγίειαν τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος, εὐχόμεθα ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν, χαρίζηται Αὐτῇ πλοῦτον σωματικῶν καὶ πνευματικῶν δυνάμεων ἐν τῇ ἐκπληρώσει τῶν Πρωθιεραρχικῶν καθηκόντων Αὐτῆς, τῷ εὐσεβεῖ δὲ πληρώματι τῆς Ἁγιωτάτης Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Βουλγαρίας δαψιλῆ πάντοτε τὰ θεῖα Αὐτοῦ δωρήματα.

Εἰς ταῦτα ἡ Α. Μακαριότης ἀπήντησεν ὡς ἀκολούθως:

Παναγιώτατε,

Ἡ ψυχὴ ἡμῶν εἶναι βαθέως συγκεκινημένη ἐκ τοῦ ἐλέους τοῦ Κυρίου, ὅπερ τόσον δαψιλῶς ἐξεδηλώθη ἐν τῇ ἱερᾷ πράξει τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς εἰρήνης καὶ τῆς κοινωνίας μεταξὺ τῶν ἁγίων ἡμῶν Ἐκκλησιῶν καὶ καὶ ἐν τῇ ἐπευλογίᾳ ὑπὸ τοῦ οὗ ἡ Ὑμετέρα Θ. Παναγιότης προΐσταται Ἁγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ ἀρχαίου Αὐτοκεφάλου τῆς ἡμετέρας Ἁγιωτάτης Ὀρθοδόξου Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας.

Ὑπερπλήρης εἶναι ἡ καρδία ἡμῶν θερμῆς εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τὸ ἱερὸν τοῦτο γεγονὸς ἐν τῇ ζωῇ τῶν ἁγίων ἡμῶν Ἐκκλησιῶν ἐν γένει ἐν τῇ ζωῇ συνόλης τῆς Ἁγιωτάτης Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, καθὼς καὶ διὰ τοῦτο, ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν ἠξίωσε τὴν ἡμῶν Ταπεινότητα τῆς σπανίας τιμῆς, ὅπως ἡμεῖς τὸ πρῶτον ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Ἁγιωτάτης Αὐτοκεφάλου Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας ἐπισκεφθῶμεν τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα, καὶ ἐξ ὀνόματος τῶν Ἱεραρχῶν, τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ ἐκφράσωμεν Ὑμῖν, καὶ ἐν τῷ Ὑψηλῷ προσώπῳ Ὑμῶν πάσῃ τῇ Ἁγιωτάτῃ Οἰκουμενικῇ Ἐκκλησίᾳ, τὴν βαθυτάτην ἡμῶν εὐγνωμοσύνην διὰ τὰ μητρικὰ αἰσθήματα ἀγάπης, τὰ ἐκδηλωθέντα ἐν τῇ ἱερᾷ ταύτῃ πράξει τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς εἰρήνης καὶ κοινωνίας μεταξὺ ὑμῶν καὶ τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς ἁγίας ἡμῶν Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Παναγιώτατε.

Τὸ ἱερὸν αἴσθημα, ὅπερ συγκινεῖ ἡμᾶς κατὰ τὴν ἐπίσημον ταύτην στιγμὴν τῆς Ἀδελφικῆς ἡμῶν συναντήσεως, στιγμῆς τόσον ἀξιομνημονεύτου καὶ ἐξαιρετικῆς σημασίας διὰ τὴν ζωὴν τῆς ἀνθρωπότητος καὶ διὰ τὴν ἀποστολὴν καὶ ἐπιτυχίαν τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἐμπνέει ἡμᾶς ὅπως σαφῶς δηλώσωμεν, ὅτι παρὰ πάσας τὰς ἐναντιότητας, ἃς ἐδοκιμάσαμεν κατὰ τὸ ἐγγὺς παρελθόν, ἡ Ἁγία ἡμῶν Ὀρθόδοξος Βουλγαρικὴ Ἐκκλησία, ἐπὶ κεφαλῆς ἔχουσα τοὺς ἱεράρχας αὐτῆς, πάντοτε ἠσθάνετο βαθυτάτην λύπην διὰ τὴν παρελθοῦσαν ἐξωτερικὴν διακοπὴν τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων τῶν Ἐκκλησιῶν ἡμῶν, καὶ εἰλικρινῶς ἐπόθει καὶ ἐγκαρδίως εἰργάζετο διὰ τὴν πλήρη ἐπανάληψιν τῆς τε ἐν χάριτι καὶ ἀγάπῃ κοινωνίας καὶ τῆς μεταξὺ αὐτῶν ἑνότητος ἐν τῇ ἐνεργείᾳ.

Ἡ Ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία πάντοτε ἔφερε καὶ θὰ φέρει ζωηρὰν καὶ βαθεῖαν εὐγνώμονα συναίσθησιν, ὅτι Μήτηρ αὐτῆς εἶναι ἡ ἧς ἡ Ὑμετέρα Παναγιότης προΐσταται Μεγάλη Οἰκουμενικὴ Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὅτι εἰς τὰς πλήρεις ἀγάπης καὶ στοργῆς φροντίδας τῆς Μητρὸς ταύτης Ἐκκλησίας ἡ Βουλγαρικὴ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ὀφείλει λίαν πολλὰ κατὰ τοὺς αἰῶνας τῆς παρελθούσης ὑπάρξεως αὐτῆς τόσον ἐν ἡμέραις καὶ ἔργοις φωτεινοῖς καὶ χαρμοσύνοις, ὅσον καὶ ἐν ἐποχαῖς ἐναντίαις, καθ' ἃς ἡ δυστυχία καὶ ἡ συμφορὰ ἐκρέμαντο ὑπεράνω αὐτῆς.

Ἐκ παραλλήλου, ἡ Ἁγία ἡμῶν Ὀρθόδοξος Βουλγαρικὴ Ἐκκλησία ἠσθάνθη καὶ πάντοτε θὰ αἰσθάνεται τὴν ὑψηλὴν ταύτην διάκρισιν, ἥτις ἐπεδαψιλεύθη αὐτῇ παρὰ Θεοῦ, νὰ εἶναι ἐν ὅλῃ τῇ εὐρωπαϊκῇ ὀρθοδόξῳ Ἀνατολῇ πρεσβυτέρα Θυγάτηρ τῆς Ἁγιωτάτης Μεγάλης Οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ πρώτη νὰ τιμηθῇ παρ' Αὐτῆς, συμφώνων ἐν τούτῳ οὐσῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀρχαίων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, διὰ τοῦ Πατριαρχικοῦ ἀξιώματος.

Κατανοοῦντες τὴν ὑψηλὴν σημασίαν τῶν ἀνωτέρω εἰρημένων γεγονότων, ἀναφερομένων εἰς τὸ παρελθὸν καὶ τὸ παρὸν τῶν ἡμετέρων Ἐκκλησιῶν, αἰσθανόμεθα ταυτοχρόνως καὶ τὴν ὑπόδειξι τῆς Θείας Προνοίας καὶ τὴν πρόσκλησιν τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καλοῦντος αὐτὰς εἰς ἐκπλήρωσιν μετὰ ζήλου, ὁμοῦ μετὰ τῶν ἄλλων ἁγίων ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, τοῦ ὑψηλοῦ καθήκοντος τοῦ εὐαγγελικοῦ λόγου, καὶ τῆς ἱερᾶς καὶ εἰρηνοποιοῦ αὐτῶν ἀποστολῆς, πρὸς μεγάλην δόξαν τοῦ Θεοῦ ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ, ἰδίᾳ κατὰ τὰς ἐξαιρετικὰς διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος ταύτας περιστάσεις.

Καὶ ἡμεῖς λογιζόμεθα ἑαυτοὺς εὐτυχεῖς, ὅτι δυνάμεθα νὰ ἐκφράσωμεν τῇ Ὑμετέρᾳ Παναγιότητι, τῷ Πρωθιεράρχῃ τῆς Ἁγίας Μητρὸς Ἐκκλησίας

τὴν εἰλικρινῆ ἡμῶν προθυμίαν εἰς ἐνεργὸν ἱερὰν συνεργασίαν μετ' Αὐτῆς, πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ὑψηλῆς αὐτῆς ἀποστολῆς, ἵνα οὕτω ἡ Μήτηρ 'Εκκλησία ὁ ἀληθὴς καὶ πιστὸς 'Απόστολος τοῦ Κυρίου ἡμῶν 'Ιησοῦ Χριστοῦ, ταὐτοχρόνως δὲ πᾶσαι αἱ 'Ορθόδοξοι 'Εκκλησίαι ὦμεν οἱ εὐαγγελικὴ ζύμη τῆς 'Εκκλησίας, τῆς εἰρήνης, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀδελφωσύνης τῶν λαῶν ἐπὶ τῆς γῆς, γνήσιον ἅλας καὶ φῶς ἐν τῇ ζωῇ αὐτῶν.

'Εν κατακλεῖδι δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ ἐκφράσωμεν καὶ τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν πεποίθησιν ἡμῶν, ὅτι ἡ 'Αγία 'Ορθόδοξος Αὐτοκέφαλος Βουλγαρικὴ 'Εκκλησία, ὡς ἐν τῷ ἀπωτέρῳ παρελθόντι, οὕτω καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, θέλει ἀπολάβῃ τῆς φιλοστόργου ὑποστηρίξεως τῆς Μητρὸς Μεγάλης 'Εκκλησίας ἐν ταῖς προσπαθείαις αὐτῆς ὅπως ἀξίως ἐκπληρώσῃ τὸ ἱερὸν καθῆκον τῆς πιστῆς θυγατρὸς καὶ ἐγκαρδίου θεραπαινίδος τῆς Μιᾶς, 'Αγίας, Καθολικῆς καὶ 'Αποστολικῆς 'Εκκλησίας καὶ τοῦ Αἰωνίου 'Αρχηγοῦ καὶ Οὐρανίου 'Αρχιερέως Θεοῦ 'Ιησοῦ Χριστοῦ.

Δόξα τῇ Οἰκουμενικῇ Μητρὶ 'Εκκλησίᾳ!

Πολλὰ τὰ ἔτη τοῦ ἀξίου Προκαθημένου Αὐτῆς Παναγιωτάτου Πατριάρχου Κυρίου Κυρίου Βενιαμίν.

Τὴν 2αν ὥραν μ. μ. μετὰ τῶν αὐτῶν ἐνδείξεων τιμῆς, κατὰ τὴν τάξιν ἡ Α. Μακαριότης ἀνεχώρησε ἐκ τῶν Πατριαρχείων, συνοδευομένη ὑπὸ τῶν συνοδῶν καὶ τῶν ξεναγῶν Αὐτῆς.

Γ'. Ἡ 'Αντεπίσκεψις:

—Αὐθημερὸν περὶ τὴν 4ην μ. μ. ἀπὸ μέρους Α. Θ. Παναγιότητος μετέβησαν πρὸς ἀντεπίσκεψιν τῆς Α. Μακαριότητος εἰς τὸ ἄλλοτε ἐνταῦθα Μέγαρον τῆς Βουλγαρικῆς 'Εξαρχίας οἱ σεβ. Ἅγιοι Συνοδικοὶ 'Αρχιερεῖς Μητροπολῖται Χαλκηδόνος κ. Μάξιμος, Προύσης κ. Πολύκαρπος, καὶ Πριγκηποννήσων κ. Θωμᾶς, καὶ ὁ πανοσ. 'Αρχιγραμματεὺς τῆς 'Αγίας καὶ 'Ιερᾶς Συνόδου 'Αρχιμ. κ. Μάξιμος, τῇ συνοδείᾳ τοῦ διευθύνοντος τὴν Πατριαρχικὴν Διερμηνείαν κ. 'Αλ. Μελίδου.

Ἡ Α. Μακαριότης τὸ Σάββατον 27ην 'Οκτωβρίου καὶ οἱ συνοδοὶ Αὐτῆς, μετὰ τῶν ξεναγῶν, τοῦ ρωσσομαθοῦς ἐντιμολογιωτάτου Ἄρχοντος Μεγάλου Πρωτονοταρίου κ. 'Εμ. Φωτιάδου καὶ τοῦ ἐντιμ. κ. 'Αντωνίου Μαλέτσκου διδόντος διαφόρους ἀρχαιολογικὰς ἐξηγήσεις, μετέβησαν εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς 'Αγίας Σοφίας, ἐκεῖθεν δὲ εἰς τὴν ἱερὰν Πατριαρχικὴν καὶ Σταυροπηγιακὴν Μονὴν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Βαλουκλῆ, ὅπου ἡ Α. Μακαριότης ἐδεήθη ὑπὲρ ὑγιείας τῆς Α. Θ. Παναγιότητος προσκυνήσασα δὲ τοὺς τάφους τῶν ἀοιδίμων Πατριαρχῶν ἔψαλε τρισάγιον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν Αὐτῶν.

Δ'. Ἡ ἐν τῷ ἐν Βαλατᾷ ἱερῷ Ναῷ τοῦ Ἁγ. Στεφάνου Λειτουργία τῆς Α. Μακαριότητος.

Τὴν 28ην λήγ. μην. ἀδείᾳ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἐτελέσθη, προεξαρχούσης τῆς Α. Μακαριότητος ἐν τῷ ἐν Βαλατᾷ ἱερῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου λειτουργία, συλλειτουργούντων τῶν σεβ. Συνοδικῶν Ἀρχιερέων Πριγκηποννήσων κ. Θωμᾶ, Θεοδωρουπόλεως κ. Λεοντίου, Λαοδικείας κ. Δωροθέου, τοῦ Βουλγάρου Μητροπολίτου Νευροκοπίου κ. Βόριδος, καὶ τοῦ Βουλγάρου Ἐπισκόπου Βελισσοῦ κ. Ἀνδρέου.

Ἐπὶ τούτῳ ἐξεδόθη ἡ κατωτέρω Πατριαρχικὴ Ἔκδοσις.

Ἀριθ. Πρωτ. 1154

Μακαριώτατε, Μητροπολῖτα Σόφιας καὶ Ἔξαρχε πάσης Βουλγαρίας, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν Μετριότητος κύριε Στέφανε, τὴν Ὑμετέραν σεβασμίαν Μακαριότητα ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι, ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Διὰ τῆς παρούσης Πατριαρχικῆς ἡμῶν Ἐκδόσεως ἀσμένως χορηγοῦμεν τῇ Ὑμετέρᾳ φίλῃ Μακαριότητι τὴν νενομισμένην κανονικὴν ἄδειαν, ὅπως, τῇ προσεχεῖ Κυριακῇ, τοῦ λήγοντος μηνός, ἐπιτελέσῃ ἐν τῷ ἐν Βαλατᾷ ἱερῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Πρωτομάρτυρος καὶ Ἀρχιδιακόνου Στεφάνου τὴν Θείαν Λειτουργίαν, μετὰ τῆς προσηκούσης παρρησίας, καὶ ἄνευ τῆς ἐν τῷ Ἱερῷ Συνθρόνῳ ἐγκαθιδρύσεως.

Καὶ αὖθις δ' Αὐτὴν ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι, διατελοῦμεν μετ' ἀγάπης ἀδελφικῆς.

,απμε'. Ὀκτωβρίου κς'.

Τῆς Ὑμετέρας σεβασμίας Μακαριότητος
ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς

† *Ὁ Κωνσταντινουπόλεως Βενιαμίν.*

Ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος παρέστη ὁ πανοσ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Μάξιμος, μετὰ τοῦ Ἐντιμολ. Ἄρχοντος Μ. Πρωτονοταρίου κ. Ἐμμ. Φωτιάδου καὶ τοῦ Διευθύνοντος τὴν Πατριαρχικὴν Διερμηνείαν κ. Ἀλ. Μελίδου.

Ἐκ τῶν ἐπισήμων παρίστατο ὁ ἐξοχώτατος Πρεσβευτὴς τῆς Βουλγαρίας κ. Ἀντώνωφ, ὁ ἐντιμότατος Γενικὸς Πρόξενος κ. Ποπόφσκη οἱ Στρατιωτικοὶ Ἀκόλουθοι ἐν στολῇ καὶ τὸ ἀνώτερον προσωπικὸν τῆς Πρεσβείας καὶ Προξενείου.

Ἀκριβῶς τὴν 9ην πρωϊνὴν προσῆλθεν ἡ Α. Μακαριότης μετὰ τῶν

συνοδῶν Αὐτῆς. Περιβληθεῖσα δὲ τὸν μανδύαν καὶ εὐλογοῦσα τὰ πλήθη διὰ σταυροῦ, ἐπὶ τούτῳ κομισθέντος ὑπὸ ἱερέως ἐνδεδυμένου τὰ ἱερὰ αὐτοῦ ἄμφια, ἀνῆλθεν εἰς τὸν Θρόνον.

Μετὰ ταῦτα κατὰ τὴν τάξιν ἐξηκολούθησεν ἡ λειτουργία.

Κατὰ τὴν Εἴσοδον τῶν τιμίων δώρων ἡ Α. Μακαριότης ἐμνημόνευσεν ἐν μὲν τοῖς ζῶσι: τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, τῶν λοιπῶν Ὀρθοδόξων Πατριαρχῶν καὶ τῶν Προέδρων τῶν Ὀρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, ἐν δὲ τοῖς τεθνεῶσι τῶν ἀπὸ Ἀνθίμου τοῦ Ζ′ (ἐπὶ τῆς Πατριαρχείας τοῦ ὁποίου ἐγένετο τὸ σχῖσμα) μέχρι Φωτίου τοῦ Β′ ἀοιδίμων Πατριαρχῶν, τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Σάρδεων Γερμανοῦ, ὡς καὶ ἁπάντων τῶν ἀπὸ τοῦ σχίσματος μέχρι σήμερον Ἱεραρχῶν τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας.

Εἰς τὸ «Ἐν πρώτοις» ἡ Α. Μακαριότης, ὡς καὶ ἅπαντες οἱ Ἀρχιερεῖς, ἐμνημόνευσαν τοῦ Ὀνόματος τῆς Α. Θ. Παναγιότητος.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς θείας λειτουργίας ἡ Α. Μακαριότης ἐνδεδυμένη τὰ ἱερὰ Αὐτῆς ἄμφια, ἐξελθοῦσα τοῦ Ναοῦ, ἐτέλεσεν τρισάγιον ἐπὶ τῶν τάφων τῶν ἐν τῷ περιβόλῳ ἐντεταφιασμένων Ἀρχιερέων.

Εἶτα ἡ Α. Μακαριότης εἰσελθοῦσα ἐν τῷ ἱερῷ Ναῷ ὡμίλησεν ἀπὸ Ὡραίας Πύλης εἰς τὰ πλήθη ἱστορήσας τὰ τοῦ σχίσματος, ἐκφράσας τὴν χαράν του διὰ τὴν ἄρσιν τῆς ἐπὶ τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας μομφῆς, τὸν ἐνθουσιασμόν του διότι ἠξιώθη ἵνα προσκυνήσῃ τὴν Μητέρα τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν καὶ ἐν τέλει ἐνουθέτησε τὰ πλήθη.

Μετὰ ταῦτα προκειμένου ἵνα παρατεθῇ γεῦμα πρὸς τιμὴν τῶν σεβ. Συνοδικῶν Ἀρχιερέων, ἀνῆλθεν εἰς τὸ ἐν Σισλῇ μέγαρον τῆς ἄλλοτε ἐνταῦθα Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας. Εἰς τὸ γεῦμα παρεκάθησαν, ἐκτὸς τῶν Βουλγάρων Ἐπισήμων, ἐκ τῶν Συνοδικῶν Ἀρχιερέων, οἱ σεβ. Μητροπολῖται Πριγκηπονήσων κ. Θωμᾶς, Θεοδωρουπόλεως κ. Λεόντιος, Λαοδικείας κ. Δωρόθεος, Κυδωνιῶν κ. Ἀγαθάγγελος, καὶ Γάνου καὶ Χώρας κ. Παγκράτιος, οἱ πανοσ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Μάξιμος, καὶ Αρχιγραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου Ἀρχιμ. κ. Μάξιμος καὶ ἄλλοι.

Κατὰ τὰ ἐπιδόρπια ἡ Α. Μακαριότης ἤγειρε τὴν παρὰ πόδας πρόποσιν:

Θεόσοφοι Ἱεράρχαι,

Ἀγαπητοὶ πατέρες καὶ ἀδελφοί,

Καὶ τότε, πρὸ δέκα καὶ ἐννέα αἰώνων, ὁ Βόσπορος ἦτο ὡραῖος ὅσον καὶ σήμερον, μετὰ τῆς αὐτῆς καὶ τότε γοητείας ἔλαμπον τὰ κυανᾶ αὐτοῦ ὕδατα, ἐν οἷς κατὰ τὰς αἰθρίας ἡμέρας καλλιτεχνικῶς ἀντικατωπτρίζοντο αἱ ὑψηλαὶ ὄχθαι αὐτοῦ μετὰ τῶν θάμνων καὶ τῶν ἄλλων δένδρων αὐτοῦ, καὶ τότε μετὰ τῆς αὐτῆς ζωηρότητος τὴν μὲν ἡμέραν ἔλαμπεν

ὑπεράνω αὐτοῦ ὁ αἴθριος νότιος ἥλιος, τὴν δὲ νύκτα ἐκάλυπτεν αὐτόν, ὡς λεπτότατος ἀργυροῦς πέπλος, ἡ ὠχροπρόσωπος σελήνη. Ἀναλόγους καλλονὰς τῆς φύσεως, αἱ ὁποῖαι ἔστρεψαν τὸν νοῦν αὐτοῦ πρὸς τὸν αἴτιον αὐτῶν, τὸν Δημιουργὸν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, θεασάμενος ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ἔγραφε τότε, πρὸ δέκα καὶ ἐννέα αἰώνων, πρὸς Ρωμαίους: «ὁ ἀόρατος Θεός, ἥ τε ἀΐδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ θειότης, ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται» (Ρωμ. α'. 20). Ἴσως καὶ ὁ Πρωτόκλητος Ἀπόστολος Ἀνδρέας, δι' ἀναλόγων ἐκφράσεων νὰ ἤρχισε τὸ κήρυγμα αὐτοῦ περὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ μονογενοῦς Αὐτοῦ Υἱοῦ. ὅτε εἰσελθὼν εἰς τὴν ἐθνικὴν τότε ταύτην πόλιν, ἐξεπλάγη ἐκ τῆς ἀσυνήθους καλλονῆς τῆς ἐνταῦθα φύσεως, σιωπηρῶς ἀγγελλούσης εἰς ἅπαντας τὴν ἄπειρον σοφίαν καὶ τὴν παντοδυναμίαν τοῦ Δημιουργοῦ αὐτῆς.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχήν, καθ' ἣν ὁ πρωτόκλητος Ἀπόστολος ἐφώτιζε διὰ τοῦ φωτὸς τῆς χριστιανικῆς πίστεως τοὺς κατοίκους τοῦ Βυζαντίου, οἱ Κορυφαῖοι τῶν Ἀποστόλων Πέτρος καὶ Παῦλος ἐκήρυττον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐν Ρώμῃ. Οἱ τρεῖς Ἀπόστολοι κατέβαλλον προσπαθείας πρὸς ἐπιτυχίαν ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἔργου. Ἀλλὰ πόσον διάφορος ὑπῆρξεν ἡ τύχη αὐτῶν! Οἱ Κορυφαῖοι Ἀπόστολοι ἐσφράγισαν τὸ ἐν Ρώμῃ κήρυγμα αὐτῶν διὰ θανάτου μαρτυρικοῦ, ὁ δὲ Ἀπόστολος Ἀνδρέας, αἰσίως ἐκπληρώσας τὴν ἐν Βυζαντίῳ ἀποστολὴν αὐτοῦ καὶ καταστήσας ἐν αὐτῷ Ἐπίσκοπον τὸν Ἀπόστολον Στάχυν, ἐν εἰρήνῃ συνέχισε τὴν πορείαν αὐτοῦ διὰ νὰ διδάξῃ τὴν Χριστιανικὴν πίστιν καὶ εἰς τὴν Δυτικὴν ὄχθην τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ὄχθας τοῦ Δνειπέρου.

Τοῦτο δὲν προανήγγελεν ἆρά γε ὅτι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι πολλὰς θλίψεις καὶ λύπας θὰ προὐξένει ἡ Ρώμη εἰς τὴν ἀληθῆ Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς ΚΠόλεως θὰ ἀπέβαινε τὸ προπύργιον τῆς εἰρήνης, τὸ κέντρον τὸ ἀπεργαζόμενον τὴν ἑνότητα τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Χριστοῦ, τῶν ὀρθοτομουσῶν τὸν λόγον τῆς ἀληθείας;

Τέταρτος αἰών! Οὐχὶ ἄνευ θείας ἐμπνεύσεως ὁ Μέγας Αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος μετέφερε τὴν πρωτεύουσαν αὐτοῦ ἐκ τῆς μεγαλοπρεποῦς Ρώμης εἰς τὸ μικρὸ Βυζάντιον, μετανομάσας αὐτὸ εἰς ΚΠλιν. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐξύψωσε τὸ Βυζάντιον, ὁ δὲ Κύριος ἐξύψωσε τὴν Ἐκκλησίαν τῆς ΚΠόλεως Ἡ Β'. Οἰκουμενικὴ Σύνοδος (381), παρεχώρησεν εἰς τὸν Ἀρχιποίμενα αὐτῆς τὴν δευτέραν θέσιν ἐν ὅλῳ τῷ Χριστιανικῷ κόσμῳ, ἥτις μετὰ τὸν χωρισμὸν τῶν Ἐκκλησιῶν ἔγινε πρώτη ἐν τῇ Οἰκουμενικῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ. Ὁ Κύριος δὲ ἐβοήθησεν αὐτῇ νὰ γίνῃ μήτηρ πολλῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς.

Σήμερον ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀκούονται μεταξὺ τῶν ἀλλοδόξων φωναί, ὅτι πᾶσαι αἱ Χριστιανικαὶ Ὁμολογίαι δέον νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν Ὀρθοδοξίαν τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων, αἱ ὁποῖαι πιστῶς καὶ

ἀκριβῶς διετύπωσαν τὰς χριστιανικὰς ἀληθείας. Ἀλλὰ μὴν τρεῖς Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι συνεκροτήθησαν ἐν ΚΠόλει, δύο—ἡ τῆς Χαλκηδόνος καὶ ἡ τῆς Νικαίας—πλησίον αὐτῆς. ἡ δὲ ἐν Ἐφέσῳ σχετικῶς οὐχὶ μακρὰν ἀπ' αὐτῆς. Τοῦτο δὲν μαρτυρεῖ ἄρά γε ὅτι ὁ Χριστιανικὸς κόσμος κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς ΚΠόλεως ὀφείλει τὸν πολύτιμον ἐκεῖνον πνευματικὸν θησαυρόν, τὸν ὁποῖον παρέδωκαν ἡμῖν αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι;

Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ ὑποκλιθῶμεν καὶ πρὸ τῶν μεγάλων Ἱεραρχῶν, οἵτινες ἐδόξασαν τὴν Καθέδραν τῆς ΚΠόλεως: τοῦ ἁγίου Γρηγορίου, τοῦ ἐπικληθέντος Θεολόγου, ἐπιδειξαμένου ζωὴν ἀνάλογον πρὸς τὴν διδασκαλίαν καὶ διδασκαλίαν ἀνάλογον πρὸς τὴν ζωήν, ὅλον ἑαυτὸν ἀφιερώσαντος εἰς τὸν Χριστόν, μεγάλου ὑπερμάχου τῆς Ὀρθοδοξίας, βαθυτάτου ἑρμηνευτοῦ τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ, ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας δὲ κληθέντος ὀξυτάτου νοῦ. Πρὸ τοιούτων Ἱεραρχῶν, ὁποῖοι ὑπῆρξαν Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ἀνυπέρβλητος κῆρυξ ἐν τῇ Χριστιανικῇ Ἐκκλησίᾳ, ὁ λόγος τοῦ ὁποίου διὰ μὲν τοὺς πιστοὺς ἦτο θερμαίνων ἥλιος, διὰ δὲ τοὺς ἀσεβεῖς προκαλῶν τρόμον κεραυνός, ὁ Φλαβιανός, μέχρι μαρτυρικοῦ θανάτου ἀγωνισθεὶς κατὰ τῆς μονοφυσιτικῆς αἱρέσεως· ὁ Ταράσιος, θαρραλέως ὑπερμαχήσας τοῦ δόγματος τῆς πρὸς τὰς ἱερὰς εἰκόνας ὀφειλομένης τιμῆς· ὁ Φώτιος, μέγας κανονολόγος, ἀνατρέψας τὰς φιλοπρώτους, καὶ φιλοδόξους σκέψεις τοῦ Πάπα Νικολάου τοῦ Α', τείνοντος νὰ καθυποτάξῃ ἑαυτῷ τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν καὶ οἱ ἄλλοι μεγάλοι ἀρχιποίμενες, οἵτινες κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν ἀρχαίων δικαίων: εἰργάσαντο δικαιοσύνην, ἔφραξαν στόματα ἐχθρῶν κτλ. (Ἑβραίους ια'. 33.36--37).

Ἐπὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σκάφους τῆς ΚΠόλεως, κατὰ τὸν ἱστορικὸν αὐτοῦ πλοῦν, οὐχὶ ἅπαξ ἐπέδραμον φοβεραὶ θύελλαι καὶ ἄγρια κύματα, ἀπειλήσαντα νὰ καταποντίσωσιν αὐτό, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς πλέον φοβερὰς ταύτας στιγμὰς τῆς σταδιοδρομίας αὐτοῦ ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριαρχικὸς Θρόνος παρέμενε τὸ φρούριον τῆς πίστεως, ὁ ἐλπιδοφόρος φύλαξ τῆς Χριστιανικῆς ἀληθείας, ὁ καλὸς ὁδηγὸς τῶν ἄλλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Σήμερον ἐχθροὶ ἐξωτερικοὶ καὶ ἐχθροὶ ἐσωτερικοὶ ὁπλίζονται ἐναντίον τῶν ἡμετέρων Ἐκκλησιῶν. Κατὰ τὴν κρίσιμον ταύτην στιγμὴν ἡμεῖς καὶ οἱ πλείονες τῶν πιστῶν ἀτενίζομεν πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριαρχικὸν Θρόνον μετ' ἐλπίδος, ὅτι ἡ πολυετὴς αὐτοῦ πεῖρα καὶ σοφία θὰ ὑποδείξωσιν εἰς αὐτὸ τίνι τρόπῳ νὰ συνενώσῃ περὶ ἑαυτὸ πάσας τὰς Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας, πρὸς κοινὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς πίστεως ἡμῶν καὶ τῆς σωτηρίας ἡμῶν.

Εἰς τὸ βάθος τῆς μὴ χαρμοσύνου καταστάσεως τῆς σήμερον προβάλλει, τούτοις, καί τι παρήγορον καὶ πολλὰ ὑποσχόμενον φαινόμενον,

τοῦτο δὲ εἶνε ἡ Οἰκουμενικὴ Κίνησις, σκοπὸν αὐτῆς θεμένη νὰ βοηθήσῃ τὰς διαφόρους Χριστιανικὰς Ἐκκλησίας καὶ Ὁμολογίας, ὅπως γνωρίσωσι καὶ κατανοήσωσιν ἀλλήλας, ἐξασθενίσωσι καὶ λειοποιήσωσι πᾶν εἰς ὅ,τι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῇ συμφωνία, καὶ νὰ τείνωσιν ἀλλήλαις τὴν χεῖρα ἐν οἷς δύνανται νὰ συμφωνήσωσι, πρὸς κοινήν, ἐν πνεύματι Χριστιανικῆς ἀγάπης, ἐργασίαν, πρὸς δόξαν Θεοῦ. Οἱ πιστοὶ ἀκόλουθοι τοῦ Χριστοῦ ἀναμένουσιν ὅπως καὶ ἐν τῷ μεγάλῳ τούτῳ ἔργῳ ὁ Οἰκουμενικὸς Θρόνος ἀναδειχθῇ καλὸς ὁδηγὸς τῶν ἄλλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Ἐξ ὀνόματος τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας ἐγκαρδίως εὔχομαι ὅπως ἡ ἱστορικὴ ἀποστολικὴ σταδιοδρομία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου εἶνε ἐν τῷ μέλλοντι ἐσπαρμένη οὐχὶ δι᾿ ἀκανθῶν, ἀλλὰ διὰ ρόδων, αὐξάνει δὲ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἥ τε εὐεργετικὴ αὐτοῦ σημασία διὰ τὰς ἄλλας Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας καὶ ἡ δόξα αὐτοῦ.

Ἀναφωνῶ «πολλὰ τὰ ἔτη» τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος, τοῦ πολιοῦ καὶ σοφοῦ καὶ πανεντίμου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κυρίου Κυρίου Βενιαμίν, τῶν μελῶν τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, πάντων τῶν ἀρχιποιμένων τοῦ κλήρου καὶ τοῦ πληρώματος τῆς Οἰκουμενικῆς Πατριαρχικῆς Ἐκκλησίας.

Πολλὰ τὰ ἔτη!

Εἰς ταύτην ἀπήντησεν ἀπὸ μέρους τῶν παρακαθημένων ὁ σεβ. Μητροπολίτης Πριγκηπονήσων δια τῶν ἑξῆς:

Μακαριώτατε,

Εἶναι βαθυτάτη ἡ συγκίνησις ἡμῶν ἐκ τῶν ἐκδηλουμένων αἰσθημάτων εὐλαβείας καὶ σεβασμοῦ, πρὸς τὸν Ἁγιώτατον Ἀποστολικὸν καὶ Οἰκουμενικὸν Θρόνον.

Διερμηνεύων τὴν βαθεῖαν ἱκανοποίησιν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ τῆς περὶ Αὐτὴν Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου διὰ τοὺς φιλόφρονας λόγους καὶ τὰς θερμὰς ἐκδηλώσεις τῆς Ὑμετέρας Γερασμίας Μακαριότητος ἐκφράζω θερμοτάτας εὐχαριστίας.

Προπίνων ὑπὲρ ὑγιείας τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος καὶ τῶν σεβασμίων συνοδῶν Αὐτῆς, εὔχομαι ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς ἐνισχύει Αὐτὴν ἐν ταῖς Πρωθιεραρχικαῖς Αὐτῆς εὐθύναις, ἐπ᾿ ἀγαθῷ τῆς Ἁγιωτάτης Ἀδελφῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν Βουλγαρίᾳ.

Εἴησαν τὰ ἔτη τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος ὡς πλεῖστα ὑγιεινὰ καὶ εὐφρόσυνα.

Κατὰ τὴν 4ην δὲ ἀπογευματινὴν ἀποχαιρετήσαντες ἅπαντες τὴν Α. Μακαριότητα ἀνεχώρησαν.

Ε'. Αἱ εἰς τὰ ἀξιοθέατα μέρη περιηγήσεις τῆς Α. Μακαριότητος.

Τὴν Δευτέραν, 29ην τοῦ μηνός, οἱ ξεναγοὶ τῆς Α. Μακαριότητος ἐν συνοδείᾳ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Α' Πατριαρχικοῦ Γραφείου ἐντιμολ. Ἄρχοντος Μ. Πρωτονοταρίου κ. Ἐμμ. Φωτιάδου, μετέβησαν τὴν 10ην ὥραν παρὰ τῇ Α. Μακαριότητι καὶ παραλαβόντες Αὐτὴν περιηγήθησαν τὰς ἱερὰς Μονὰς Παμμακαρίστου (Φετχιὲ Τζαμισὶ) καὶ Χώρας (Καχριὲ Τζαμισὶ) καὶ ἐντεῦθεν ἐξέδραμον δι' αὐτοκινήτων ἀνὰ τὸν Βόσπορον.

Τὴν Πέμπτην, 1ην Νοεμβρίου, ἀδείᾳ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἡ Α. Μακαριότης ἐλειτούργησεν ἐν τῇ ἐν Σισλῇ ἱερᾷ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῆς Ρήλας. Ἐπὶ τούτῳ ἐξεδόθη ἡ κατωτέρω Πατριαρχικὴ Ἔκδοσις.

Ἀριθμ. Πρωτ. 1162

Μακαριώτατε, Μητροπολῖτα Σόφιας καὶ Ἔξαρχε πάσης Βουλγαρίας, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν Μετριότητος κύριε Στέφανε, τὴν Ὑμετέραν σεβασμίαν Μακαριότητα ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι, ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Διὰ τῆς παρούσης Πατριαρχικῆς ἡμῶν Ἐκδόσεως ἀσμένως χορηγοῦμεν τῇ Ὑμετέρᾳ φίλῃ Μακαριότητι τὴν νενομισμένην κανονικὴν ἄδειαν, ὅπως, τῇ προσεχεῖ Πέμπτῃ, 1ῃ ἀρξαμένου μηνὸς Νοεμβρίου ἐπιτελέσῃ ἐν τῷ ἐν Σισλῇ ἱερῷ Παρεκκλησίῳ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῆς Ρήλας τὴν Θείαν Λειτουργίαν, μετὰ τῆς προσηκούσης παρρησίας καὶ ἄνευ τῆς ἐν τῷ Ἱερῷ Συνθρόνῳ ἐγκαθιδρύσεως.

Καὶ αὖθις δ' Αὐτὴν ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι, διατελοῦμεν μετ' ἀγάπης ἀδελφικῆς.

,αϡμε'. Ὀκτωβρίου λ'.

Τῆς Ὑμετέρας σεβασμίας Μακαριότητος
ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς

Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ΒΕΝΙΑΜΙΝ.

Ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος παρέστη ὁ πανοσ. Μ. Πρωτοσύγκελλος μετὰ τοῦ Διευθύνοντος τὴν Πατριαρχικὴν Διερμηνείαν κ. Αλ. Μελίδου.

ΣΤ'. Ἡ Εἰς τὴν Ἱερὰν Θεολογικὴν Σχολὴν Χάλκης ἐπίσκεψις τῆς Α. Μακαριότητος:

Τὸ Σάββατον, 3ην Νοεμβρίου π. μ. ἡ Α. Μακαριότης, δι' ἰδιαιτέρου ἀτμοπλοίου, συνοδευομένη ὑπὸ τῶν συνοδῶν Αὐτῆς, τῶν ξεναγῶν Αὐτῆς

καὶ τῶν Διερμηνέων τοῦ Πατριαρχείου, διεπεραιώθη εἰς Χάλκην πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς.

Τὴν Α. Μακαριότητα, προϋπήντησεν εἰς τὰ προπύλαια τῆς Σχολῆς, ὁ Σχολάρχης αὐτῆς σεβ. Μητροπολίτης Νεοκαισαρείας κ. Χρυσόστομος, ὅστις καὶ ὡδήγησεν τὴν Α. Μακαριότητα εἰς τὸν ἱερὸν Ναόν, τῶν μαθητῶν ὄντων παρατεταγμένων εἰς δύο στοίχους εἰς τὴν Αὐλὴν τῆς Σχολῆς.

Εἰς τὸν Ναὸν ἡ Α. Μακαριότης περιβληθεῖσα μανδύαν, ἐπιτραχήλιον καὶ ὠμοφόριον ἀνῆλθε τὸν Θρόνον καὶ ἐχοροστάτησεν κατὰ τὴν ψαλλεῖσαν Δοξολογίαν.

Μετὰ τὸ πέρας αὐτῆς ὁ Σχολάρχης προσεφώνησε τὴν Α. Μακαριότητα διὰ τῶν ἑξῆς:

Μακαριώτατε,

Εἰς τὴν εἰλικρινῆ χαρὰν τῆς Μητρὸς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, φιλοξενούσης παρ' ἑαυτῇ τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα, τὸν ἐμπευσμένον Προκαθήμενον τῆς Ὀρθοδόξου Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Βουλγαρίας, χαράν, τὴν ὁποίαν ἀναμφιβόλως προητοίμασε δι' αὐτὴν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ Ἄρχων τῆς εἰρήνης καὶ Κεφαλὴ τῆς ἱδρυθείσης ὑπ' Αὐτοῦ Ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ συμμετέχῃ καὶ ἡ ἡμετέρα Θεολογικὴ Σχολή, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐπὶ ἕνα ὁλόκληρον αἰῶνα διδάσκεται ἡ Ὀρθόδοξος Θεολογία καὶ ἡ Ἱερὰ Ἐπιστήμη

Ὅθεν ἐν ἀγαλλιάσει καρδίας, δεχόμενοι καὶ ἡμεῖς σήμερον ἐν τῇ Σχολῇ ταύτῃ τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα, ἐγκαρδίως καὶ εἰλικρινῶς προσαγορεύομεν Αὐτὴν διὰ τοῦ «Ὡς εὖ παρέστης, Μακαριώτατε, ἐν μέσῳ ἡμῶν».

Ἡ παρουσία τῆς Ὑμετέρας σεβασμίας Μακαριότητος ὑπὸ τοὺς θόλους τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τῆς ἱστορικῆς ταύτης Μονῆς, τὴν ὁποίαν ἵδρυσεν ἐπὶ τοῦ λόφου τούτου ὁ ἐν Χριστῷ παιδαγωγὸς τοῦ Βουλγαρικοῦ λαοῦ Ἁγιώτατος Πατριάρχης Φώτιος καὶ ἐν τῇ ὁποίᾳ ἡ Ἐκκλησία ἐστέγασε τὴν θεοφρούρητον ταύτης Θεολογικὴν Σχολήν, ἡ παρουσία Σου μεταφέρει ἡμᾶς εἰς τὰς πρώτας δεκαετίας τῆς ἱδρύσεως τῆς Σχολῆς, ὅτε πολλοὶ μαθηταὶ ἐκ τῶν ὁμοεθνῶν τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος, συνηνωμένοι μετὰ τῶν ἡμετέρων ἐν πνεύματι ἀγάπης Χριστοῦ, προσήρχοντο ἐνταῦθα ἵνα διδαχθῶσι τὴν Ὀρθόδοξον Θεολογίαν καὶ μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν αὐτῶν ἵνα διακονήσωσιν ὡς ἱεροκήρυκες καὶ διδάσκαλοι καὶ πνευματικοὶ καθοδηγοὶ τοῦ εὐσεβοῦς Βουλγαρικοῦ λαοῦ.

Ἔκτοτε παρῆλθον ἔτη πολλὰ μὲ πολλὰς καὶ διαφόρους λυπηρὰς διακυμάνσεις. Σήμερον ὅμως εἶμαι βέβαιος ὅτι μὲ τὴν σύναψιν καὶ πάλιν τῶν διεστώτων αἱ ψυχαὶ τῶν κεκοιμημένων ἐκείνων ποιμένων τῆς Βουλγαρικῆς

Ἐκκλησίας, οἵτινες, νεαροὶ τότε μαθηταί, προσηύχοντο εἰς τὸν Θεὸν ἐν ἀτμοσφαίρᾳ μόνον ἱερᾶς θρησκευτικῆς κατανύξεως, θὰ ἀγάλλωνται βλέπουσαι, κατόπιν τόσων ἐτῶν, τὸν Ἀρχηγὸν τῆς Ἐκκλησίας αὐτῶν ὁμοῦ μεθ' ἡμῶν δοξολογοῦντα τὸν Πανάγαθον Θεὸν ὑπὸ τοὺς ἰδίους θόλους τοῦ προσφιλοῦς αὐτοῖς ναοῦ.

Καὶ ἐὰν ἡ σημερινὴ ἐπίσκεψις τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος φέρει εἰς τὸν νοῦν ἡμῶν ἀπὸ τὸ παρελθὸν τόσας ἀγαθὰς ἀναμνήσεις ἀγάπης καὶ ἑνότητος, ἡ αὐτὴ αὕτη ἐπίσκεψις, συμπεσοῦσα μετὰ τῶν πρώτων ἐτῶν τοῦ δευτέρου αἰῶνος τῆς λειτουργίας τῆς ἡμετέρας Σχολῆς, ἐμβάλλει εἰς τὴν ψυχὴν ἡμῶν τὴν θερμὴν ἐκείνην ἐπιθυμίαν, ἣν αἰσθάνεται πᾶσα ἀληθῶς χριστιανικὴ ψυχή, ἡ ὁποία ἀποβλέπει εἰς τὴν δόξαν μόνον τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς Ὀροδόξου Ἐκκλησίας.

Καὶ ὁ ἐγκάρδιος οὗτος πόθος εἶναι ἀκριβῶς τοῦτο ὅπως ἐν τῇ νέᾳ ταύτῃ περιόδῳ τῶν σχέσεων τῶν δύο Ἁγίων ἡμῶν Ἐκκλησιῶν, τῇ ἀρχομένῃ μετὰ τῆς ἀνατελλούσης ἐν τῷ κόσμῳ εἰρήνης, ἰσχυρῶς πλέον ἑδραιωθῇ τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν καὶ καταστῇ ἀδιατάρακτος πραγματικότης ἡ συναδέλφωσις αὐτῶν.

Ἀναμφιβόλως δὲ εἰς ἐκπλήρωσιν τοῦ καλοῦ τούτου ἔργου οὐκ ὀλίγον δύνανται νὰ συνεργήσωσι καὶ αἱ Θεολογικαὶ Σχολαὶ ἀμφοτέρων τῶν Ἐκκλησιῶν ἡμῶν, προετοιμάζουσαι διὰ τῆς ἐπιστήμης τὸ πνεῦμα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀμοιβαίας κατανοήσεως καὶ ἀλληλοεκτιμήσεως.

Ἡμεῖς πεποίθαμεν εἰς τοῦτο, δὲν ἀμφιβάλλομεν δὲ ὅτι ἡ Ὑμετέρα Μακαριότης, ὁ τόσον σοφὸς καὶ εὐρὺς Προκαθήμενος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν Βουλγαρίᾳ, θὰ εὐδοκήσῃ νὰ ἐπιτελέσῃ τὸ προσῆκον πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν δεσμῶν τούτων τῶν ἡμετέρων Σχολῶν.

Μετὰ τοιούτων ἐλπίδων καὶ εὐχῶν παρακαλοῦμεν τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα ὅπως εὐλογήσῃ τοὺς νέους τούτους Λευΐτας τῆς χάριτος, ἵνα Κύριος ὁ Θεὸς δωρῆται αὐτοῖς σοφίαν καὶ σύνεσιν εἰς τὸ ἔργον τῆς διακονίας καὶ εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, ὅ ἐστιν ἡ Ἐκκλησία.»

Εἰς ταῦτα ἡ Α. Μακαριότης ἀπήντησε ἐκφράσασα τὸν ἐνθουσιασμὸν Αὐτῆς διὰ τὸ πνευματικὸν τοῦτο φυτώριον, τὸ ὁποῖον ἀπέδωσεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν στελέχη ἄξια τῆς ἀποστολῆς των, τονίσασα δὲ ὅτι εἶναι ἔτι μεγαλειτέρα ἡ χαρὰ Αὐτῆς διότι ἐπισκέπτεται τὴν τροφὸν Σχολὴν πολλῶν ἐκ τῶν μελῶν τῆς Βουλγαρικῆς Ἱεραρχίας.

Τὴν μεσημβρίαν ἡ Α. Μακαριότης παρεκάθησεν εἰς κοινὴν μετὰ τῶν καθηγητῶν καὶ μαθητῶν τράπεζαν, εὐλογήσασα αὐτήν.

Τὴν 2αν μ.μ. ἡ Α. Μακαριότης μετὰ τῶν συνοδῶν Αὐτῆς περιηγήθη τὴν Βιβλιοθήκην τῆς Σχολῆς ὑπογράψασα καὶ εἰς τὸ ἐπὶ τούτῳ ἰδιαίτερον Βιβλίον «Ἐπισκέψεις ἐπισήμων» τῆς Σχολῆς.

Τὴν 4ην μ. μ. ἡ Α. Μ. Μακαριότης ἀποδεχθεῖσα εὐγενῆ πρόσκλησιν τῶν Διευθυντῶν τοῦ ἐν Χάλκῃ Σανατορίου ἐπεσκέφθη αὐτό, λαβοῦσα ἐπεξηγήσεις ὑπὸ τῶν Διευθυντῶν τοῦ Ἱδρύματος.

Τὴν 5ην δὲ μ. μ. ἡ Α. Μακαριότης διὰ τοῦ ἰδιαιτέρου ἀτμοπλοίου ἐπέστρεψεν εἰς Γέφυραν, ὁπόθεν δι' αὐτοκινήτων ἀνῆλθεν εἰς τὸ κατάλυμα Αὐτῆς.

Ζ' Ἡ ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ λειτουργία τῆς Α. Μακαριότητος:

Τὴν Κυριακήν, 4ην Νοεμβρίου, ἀδείᾳ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, ἡ Α. Μακαριότης ἐλειτούργησεν εἰς τον πάνσεπτον Πατριαρχικὸν Ναόν. Ἐπὶ τούτῳ ἐξεδόθη ἡ παρὰ πόδας Πατριαρχικὴ Ἔκδοσις:

Ἀριθ. Πρωτ. 1180

Μακαριώτατε Μητροπολῖτα Σόφιας καὶ Ἔξαρχε πάσης Βουλγαρίας, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν Μετριότητος κύριε Στέφανε, τὴν Ὑμετέραν σεβασμίαν Μακαριότητα ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι, ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Διὰ τῆς παρούσης Πατριαρχικῆς ἡμῶν Ἐκδόσεως ἀσμένως χορηγοῦμεν τῇ Ὑμετέρᾳ φίλῃ Μακαριότητι τὴν νενομισμένην κανονικὴν ἄδειαν, ὅπως, τῇ προσεχεῖ Κυριακῇ, 4ῃ ἀρξ. μηνὸς Νοεμβρίου ἐπιτελέσῃ ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου ἐνδόξου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου, τὴν Θείαν Λειτουργίαν, μετὰ τῆς προσηκούσης παρρησίας καὶ ἄνευ τῆς ἐν τῷ Ἱερῷ Συνθρόνῳ ἐγκαθιδρύσεως.

Καὶ αὖθις δ' Αὐτὴν ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι, διατελοῦμεν μετ' ἀγάπης ἀδελφικῆς.

,αϠμε'. Νοεμβρίου β'.

Τῆς Ὑμετέρας σεβασμίας Μακαριότητος
ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς
† *Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ΒΕΝΙΑΜΙΝ.*

Τῇ Α. Μακαριότητι συνελλειτούργησαν οἱ σεβ. Μητροπολῖται Πριγκηπονήσων Θωμᾶς, Νευροκοπίου Βόρις, Λαοδικείας, Δωρόθεος, Γάνου καὶ Χώρας Παγκράτιος, καὶ Νεοκαισαρείας Χρυσόστομος.

Τὴν 9ην ὥραν ἡ Α. Μακαριότης συνοδείᾳ τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Λαοδικείας Δωροθέου καὶ τῶν συνοδῶν Αὐτῆς κατέφθασεν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα.

Τὴν Α. Μακαριότητα ὑπεδέχθησαν πρὸ τῆς εἰσόδου τῶν Πατριαρχείων

ὁ πανοσ. Μ. Πρωτοσύγκελλος, ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου ἀρχιμ. κ. Μάξιμος, ὁ Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Μελέτιος μετὰ τῶν Διερμηνέων τοῦ Πατριαρχείου, καὶ ὡδήγησαν Αὐτὴν εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν Ἀρχιερέων ὅπου ἡ Α. Μακαριότης ἀνεπαύθη ἐπ' ὀλίγον.

Τὴν κεκανονισμένην ὥραν προσῆλθεν ὁ Μ. Ἐκκλησιάρχης κρατῶν τὴν Ποιμαντορικὴν Ράβδον καὶ ὑποκλιθεὶς πρὸ τῆς Α. Μακαριότητος ὑπέδειξε διὰ τοῦ «Καιρὸς» ὅτι ἐπέστη ἡ στιγμὴ τῆς καθόδου Αὐτῆς εἰς τὸν Πατριαρχικὸν Ναόν.

Εἰς τὴν κλίμακα τῆς Μ. Πρωτοσυγκελλίας ἦσαν παρατεταγμένοι οἱ Ἐφημέριοι τοῦ Πατριαρχείου μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Ἀρχιγραμματέα καὶ τὸν Πρωτοσύγκελλον τῆς Α. Μακαριότητος, οἵτινες ἅμα τῇ ἐμφανίσει Αὐτῆς ποιήσαντες σχῆμα προὐπορεύθησαν τῆς πομπῆς. Ἠκολούθει ὁ Μ. Ἐκκλησιάρχης κρατῶν τὴν Ποιμαντορικὴν Ράβδον καὶ εἵπετο ἡ Α. Μακαριότης.

Εἰς τὸν Νάρθηκα ἡ Α. Μακαριότης περιεβλήθη τὸν Μανδύαν καὶ εὐλογήσασα τὰ πλήθη διὰ τῆς χειρὸς ἀνῆλθεν εἰς τὸν Θρόνον καὶ ἐξηκολούθησεν ὁ Ὄρθρος καὶ ἡ Λειτουργία.

Μετὰ τὸ Εὐαγγέλιον ἡ Α. Μακαριότης ὡμίλησεν εἰς τὰ πλήθη ὡς ἀκολούθως, μετάφρασιν δὲ τοῦ λόγου Αὐτῆς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἀνέγνωσεν ἀπὸ τοῦ Ἱεροῦ Ἄμβωνος ὁ πανοσ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Μελέτιος.

«Αὕτη ἡ ἡμέρα, ἣν ἐποίησεν ὁ Κύριος,
ἀγαλλιασώμεθα καὶ εὐφρανθῶμεν ἐν αὐτῇ».

Σεβασμιώτατοι ἱεράρχαι,
ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοί,

Ὄντως μεγάλη εἶναι δι' ἡμᾶς ἡ ἡμέρα αὕτη. Μεγάλη διὰ τὰς δύο ἡμῶν Ἁγίας Ἐκκλησίας. Μεγάλη καὶ διὰ σύμπασαν τὴν Ἁγίαν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ. Εἶνε τὸ νέον ἡμῶν Πάσχα. Πάσχα ἱερόν. Πάσχα προχέον νέα ζωηφόρα ρεῖθρα χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως πνευματικῆς.

Αἱ καρδίαι ἡμῶν χαίρουσι καὶ αἱ ψυχαὶ ἡμῶν ἀγάλλονται Σήμερον ἡμεῖς, προσφέροντες ἐν ᾄσμασιν ἱεροῖς τὴν μεγάλην ἀναίμακτον θυσίαν, εἰκονίζομεν μυστικῶς τὰ Χερουβείμ. Σήμερον ἑορτάζομεν νέαν μεγάλην νίκην τῆς ἐν Χριστῷ ἀγάπης κατὰ τῆς σκιᾶς τοῦ θανάτου, ἥτις ἐπὶ σειρὰν δεκάδων ἐτῶν ἐκάλυπτε τὸν ζωογόνον ἥλιον τῆς ἀγάπης, τῆς εἰρήνης καὶ τῆς κανονικῆς κοινωνίας μεταξὺ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας καὶ τῆς φιλοστόργου πρεσβυγενοῦς θυγατρὸς αὐτῆς Ἁγιωτάτης Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν Βουλγαρίᾳ.

«Τίς Θεὸς μέγας ὡς ὁ Θεὸς ἡμῶν; Θεὸς ποιῶν θαυμάσια!». Οὗτος ὁ Θεὸς ἠτένισεν εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν καὶ εἰς τὰς πλέον μυχίας πτυχάς αὐτῶν. Ἐδοκίμασε τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀναλλοίωτον ἡμῶν πρός Αὐτὸν τε καὶ τὴν

θείαν αὐτοῦ Ἐκκλησίαν ἀφοσίωσιν. Εἶδεν ὅτι ἡμεῖς ἐν τῇ ζωῇ ἡμῶν διετηρήσαμεν καὶ ἐξακολουθοῦμεν διατηροῦντες ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ καὶ ὡς πολυτιμότατον μαργαρίτην τὴν ἀλήθειαν αὐτοῦ. Καὶ ὁ Θεὸς ἐπετέλεσε θαῦμα. Διὰ νεύματος τῆς Προνοίας Αὐτοῦ ἐσμίκρυνε τὸν χρόνον τῆς δοκιμασίας καὶ κατὰ τὰς θυελλώδεις καὶ βαρείας ταύτας ἡμέρας ἀπηγόρευσεν εἰς τὸν πανάρχαιον ἐχθρόν καὶ πειραστὴν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ὅπως ἐφεξῆς σπείρῃ τὸ φθαρτόν σπέρμα τῶν ζιζανίων ἐν τῷ ἀμπελῶνι τῆς Ἐκκλησίας. Ἐξαπέστειλε τὸν ἄγγελον αὐτοῦ πρὸς ἀμφοτέρους ἡμᾶς ἵνα διαλύσῃ τὰ νέφη τῆς διχονοίας καὶ ἀναστήσῃ ἐν ἡμῖν λαμπροφόρον ἡμέραν ἀναστάσεως, τὴν ἡμέραν ἐκείνην, καθ᾽ ἣν ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία ἐγέννησεν ἡμᾶς.

Καὶ ἰδοὺ σήμερον ὁ Θεός ἐκόσμησε καὶ ἐφώτισε δι' ἀνεσπέρου φωτός τὴν ἱστορικὴν ἡμῶν ὁδόν, τὴν ὁδόν τοῦ ἀξίου πνευματικοῦ τέκνου, ὅπερ καί τοι προσωρινῶς ἀπεμακρύνθη, οὐδέποτε ὅμως ἀπέστρεψε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἐν Χριστῷ γεννησάσης καὶ ἐκθρεψάσης αὐτὸ Μητρός. Ἡ δὲ Μήτηρ Ἐκκλησία ἤνοιξε τὴν ἱερὰν καὶ φιλόστοργον αὐτῆς ἀγκάλην καὶ ἔθλιψεν εἰς τοὺς μητρικούς αὐτῆς κόλπους τὸ πνευματικὸν αὐτῆς τέκνον, ἵνα ἔχῃ αὐτὸ διὰ παντὸς παρ᾽ ἑαυτῇ κ' ἵνα ὁμοῦ μετ' αὐτοῦ, κοινῇ προσπαθείᾳ, μήτηρ καὶ τέκνον, ἐπιτελέσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς τὸ μέγα τοῦ Παντοδυνάμου καὶ Παναγάθου αὐτῶν Δημιουργοῦ ἔργον.

Ἀγαπητοί! Κατὰ τὴν ἐξαιρετικὴν ταύτην ἡμέραν ἡμεῖς ζωηρῶς αἰσθανόμεθα ὅτι ἐνταῦθα, ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ ἱερῷ διὰ πᾶσαν τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ ἱστορικῷ τούτῳ Ναῷ ὑπάρχει ἡ μεγάλη Καθέδρα: τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου, ὅστις ἔθετο τὸν ἀκρογωνιαῖον λίθον αὐτῆς ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ὅστις μετὰ κρυσταλλίνης καθαρότητος καὶ σαφηνείας διεζωγράφησε τὴν ζωὴν αὐτῆς καὶ τὴν εἰς τὸν Μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ πίστιν αὐτῆς, τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ὅστις διὰ τοῦ γλαφυροῦ αὐτοῦ λόγου ἔστεψεν αὐτὴν διὰ τοῦ στεφάνου τοῦ πανισχύρου λόγου τοῦ Θεοῦ, τοῦ μάρτυρος Φλαβιανοῦ, τοῦ ὁμολογητοῦ Ταρασίου, τοῦ μεγάλου κανονολόγου Ἱεροῦ Φωτίου καὶ τῆς πλειάδος τῶν μεγάλων καὶ πεφωτισμένων ἐκκλησιαστικῶν Ἱεραρχῶν, οἵτινες πάντες ἐστήριξαν τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ περιέβαλον αὐτὴν διὰ δόξης καὶ μεγαλείου, καταστήσαντες αὐτὴν στύλον καὶ ἑδραίωμα τῆς Ἀληθείας.

Ἡ σήμερον ἡμέρα εἶναι δι' ἡμᾶς ἡμέρα μεγάλη καὶ ἱερά, ἡμέρα ἀναστάσεως, διότι αὕτη ἀποτελεῖ τὴν σφραγῖδα τοῦ ἀποκατασταθέντος δεσμοῦ τῆς κοινῆς ἡμῶν ἀδελφικῆς, πιστῆς καὶ ἀφωσιωμένης διακονίας τῷ Ἀρχιποιμένι καὶ Ὑπάτῳ Ἀρχιερεῖ κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ. Καὶ

ἡμεῖς μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἀναπέμπομεν ἐκ βάθους καρδίας πρὸς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὴν Πρωθιεραρχικὴν Αὐτοῦ προσευχήν: «Πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα... ἵνα πάντες ἓν ὦσι, καθὼς Σύ, Πάτερ, ἐν ἐμοί, κἀγὼ ἐν Σοί, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἓν ὦσι. «Δεόμεθα ἵνα ὁ Οἰκουμενικὸς Θρόνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως δέξηται ὑπὸ τὰς πρωθιεραρχικὰς αὐτοῦ πτέρυγας σύμπασαν τὴν Χριστιανικὴν Ποίμνην, ἅμα δὲ καὶ πάντας ἐκείνους ὅσοι εὑρίσκονται ἔξω τῶν φιλοστόργων κόλπων αὐτοῦ, ἵνα καὶ οὗτοι ἴδωσι τὴν ἐν τῇ ἐν Χριστῷ πίστει ἑνότητα ἡμῶν, κατανοήσωσι τὴν ἔνθερμον ἡμῶν ἀγάπην πρὸς Αὐτὸν καὶ τὴν Ἁγίαν Αὐτοῦ Ἐκκλησίαν, ἧς ἡ ζωὴ ἐλλάμπει μετὰ περισσῆς ὡραιότητος ἐν τῇ ζωῇ ἡμῶν, θίξῃ καὶ αὐτοὺς ἡ κλῆσις τοῦ ἀποστολικοῦ ἡμῶν κηρύγματος πρὸς ζωὴν πνευματικὴν καὶ δοξάσωσι τὸν ἀγαθὸν οὐράνιον ἡμῶν Πατέρα. Τότε μόνον σύμπας ὁ κόσμος θέλει γνωρίσῃ ὅτι ἡμεῖς οὐ μόνον διὰ λόγων, ἀλλὰ καὶ δι' ἔργων ἀνήκομεν εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ὅτι ἕκαστος ἐξ ἡμῶν, ἀπαντῶν εἰς τὴν κλῆσιν ἐκείνην, μετὰ χαρᾶς δύναται νὰ ἐπαναλάβῃ τοὺς λόγους τοῦ Ἀποστόλου Παύλου: «Χάριτι Χριστοῦ εἰμὶ ὅ εἰμι.»

Ὁ λόγος ἡμῶν δὲν ἤθελεν εἶσθαι πλήρης, ἂν δὲν ἠθέλομεν ὁμολογήσῃ ὑψηλοφώνως ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ζωηρῶς αἰσθανόμεθα, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον βαθέως συγκινεῖ ἡμᾶς κατὰ τὴν παροῦσαν ὑπάτην ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ Ναῷ στιγμήν, ὅτι δηλαδὴ ὁ τόπος οὗτος, ἐν ᾧ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ἱστάμεθα, εἶνε ἅγιος, εἶνε ἡ πύλη Κυρίου. Καὶ ἡμεῖς ἐν ἱερᾷ συγκινήσει, αἰσθανόμενοι τὸν εὐλαβῆ φόβον τοῦ Πατριάρχου Ἰακώβ, ὅστις ἰδὼν τοὺς οὐρανοὺς ἀνεῳγμένους καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας, ἔθετο λίθον ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου τόπου, ἀντὶ τοῦ βιβλικοῦ λίθου τῆς ἀποκαλύψεως τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, καταθέτομεν ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ τούτου τόπου, τὴν πλήρη καὶ τελείαν ἀγάπην ἡμῶν πρὸς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ τὴν ἱερὰν ὑπόσχεσιν ὅτι οὐδὲν θέλει ἀμαυρώσῃ τὸ κάλλος καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς ἡμέρας ταύτης, ἣν ἐποίησεν ὁ Κύριος. Ὑπερπληρωμένοι δὲ διὰ τοῦ φωτός, τῆς δυνάμεως καὶ τῆς χάριτος τῆς Ἁγίας Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, θέλομεν βαδίσῃ σταθερῶς καὶ ἀκλονήτως τὴν ὁδὸν τῆς ἀποστολικῆς ἡμῶν διακονίας. Καὶ τοι συντόμως θὰ ἀποχωρισθῶμεν ἀλλήλων, θὰ αἰσθανώμεθα πάντοτε ὅτι πνευματικῶς εἴμεθα ἀχωρίστως συνδεδεμένοι ἐν τῷ Ἁγίῳ Σώματι τοῦ Χριστοῦ καὶ κανονικῶς ἐνσωματωμένοι ἐν τῇ Μιᾷ Ἁγίᾳ Καθολικῇ καὶ Ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ.

Ἐκ μέσης καρδίας εὐχόμεθα ἵνα ὁ Κύριος χαρίζηται τῷ Σοφωτάτῳ καὶ Παναγιωτάτῳ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ Κυρίῳ Κυρίῳ Βενιαμὶν ὑγείαν καὶ ἔτη ὡς πλεῖστα, τοῖς ἀποτελοῦσι δὲ τὴν περὶ τὴν Αὐτοῦ Θειοτάτην

Παναγιότητα Ἱεράν Πατριαρχικήν Σύνοδον Σεβασμιωτάτοις Ἀρχιερεῦσι μεγάλην χαράν ἀπὸ τοῦ ἀποστολικοῦ κηρύγματος.

Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ Θεός ἡμῶν, ὁ ἐπὶ τῆς πέτρας τῆς ἁγίας πίστεως εἰς Σὲ, τὸν Μονογενῆ Υἱόν τοῦ Θεοῦ, τὴν Σὴν οἰκοδομήσας Ἐκκλησίαν, Ἧς πύλαι Ἅδου οὐ κατισχύσουσιν, ὁ ἀποστείλας τοὺς Ἁγίους Σου Ἀποστόλους ἵνα κηρύξωσι πᾶσι τοῖς ἔθνεσι τὴν θείαν Ἀλήθειαν, χαράξωσι τὴν ὁδόν τῆς αἰωνίου ζωῆς, στηρίξωσι τὴν Σήν εἰρήνην ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἱδρύσωσιν ἐν τῷ κόσμῳ τὴν βασιλείαν τῆς Σῆς ἀγάπης, ἐπίβλεψον κατὰ τὴν ἱεράν ταύτην στιγμήν ἐφ' ἡμᾶς, τὴν ταπεινήν καὶ ἀφωσιωμένην Σοι ποίμνην, ἀναπέμπουσάν Σοι, κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ εὐγνώμονος Σαμαρείτου, οἶνον, εὐχριστίαν, τιμήν καὶ προσκύνησιν, διὰ τὴν παρασχεθεῖσαν ἡμῖν σήμερον μεγάλην χαράν, ὅπως ὦμεν ἓν ἐν Σοὶ καὶ δοξάζομέν Σε ἐν ἑνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ καὶ ὅπως σύμπας ὁ κόσμος ἴδῃ ὅτι εὑρισκόμεθα ἐν τῇ ἱερᾷ ἀμπέλῳ τῆς Ἁγίας Σου Ἐκκλησίας ὡς ἀληθεῖς, ἀγαπῶντες ἀλλήλους, ἀδελφοί.

Εὐδόκησον, Κύριε, ἵνα ἡ κοινή ἡμῶν αὕτη πρὸ τοῦ Ἱεροῦ Θυσιαστηρίου τῆς Σῆς Ἀναστάσεως θεία λειτουργία εὕρῃ χάριν παρὰ Σοὶ, οὕτως ὥστε ἀκαταπαύστως νὰ ψάλλωμεν «μὴ ἡμῖν, Κύριε, μὴ ἡμῖν, ἀλλ' ἢ τῷ ὀνόματί Σου δὸς δόξαν», συνεργῶν ἅμα ἡμῖν ὅπως αἰσθανώμεθα ἑαυτοὺς ὡς οὐρανοπολίτας ἐπὶ τῆς γῆς, ὡς κληρονόμους τῆς ἄνω Σιών καὶ ἐκλεκτόν γένος τῆς νέας Ἱερουσαλήμ, καὶ ὅπως ἐλλάμπῃ ἡ πίστις ἡμῶν ἐν τῷ ζήλῳ τοῦ εἶναι ἡμᾶς ἄμεμπτα ὄργανα τοῦ Σοῦ θελήματος καὶ ναὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀμήν.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς θείας λειτουργίας ἡ Α. Μακαριότης μετὰ τῆς αὐτῆς παρατάξεως ὡς καὶ κατὰ τὴν κάθοδον εἰς τὸν πάνσεπτον Πατριαρχικόν Ναόν, ἀνῆλθεν εἰς τὸ Ἰδιαίτερον Γραφεῖον τῆς Α. Θ. Παναγιότητος.

Κατὰ τὴν λειτουργίαν παρίσταντο ὁ Ἐξοχώτατος Πρεσβευτής τῆς Βουλγαρίας κ. Ἀντώνωφ, μετὰ τῆς ἐριτίμου Κυρίας του, ὁ Ἐντιμ. Γενικός Πρόξενος τῆς Βουλγαρίας ἐνταῦθα κ. Ποπόφσκη μετὰ τῆς Κυρίας καὶ θυγατρός του, οἱ Στρατιωτικοί Ἀκόλουθοι τῆς Βουλγαρίας, τὸ ἀνώτερον Προσωπικόν τῆς Πρεσβείας καὶ τοῦ Προξενείου καὶ πλῆθος πολύ.

Τὴν μεσημβρίαν ἡ Α. Μακαριότης παρεκάθησεν εἰς τὴν Τράπεζαν.

Κατὰ τὰ ἐπιδόρπια ἡ Α. Θ. Παναγιότης προσεφώνησε τὴν Α. Μακαριότητα διὰ τῶν ἑξῆς:

Μακαριώτατε,

Ἡ ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ σημερινή θεία λειτουργία εἶναι ἡ ὡραιοτέρα ἐπισφράγισις τῆς ἐνταῦθα ἐπισκέψεως τῆς Υ. Μακαριότητος, ἐπισκέψεως ἡ ὁποία ἐκφεύγει τῶν ὁρίων τοῦ τυπικοῦ καὶ συμβα-

τικοῦ γεγονότος καὶ δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ, καθ' ὅλας αὐτῆς τὰς ἐκδηλώσεις, ὡς ἕν εὐλαβές προσκύνημα πρὸς τὸ αἰωνόβιον πνευματικόν τοῦτο Κέντρον τῆς 'Ορθοδοξίας, τὸν 'Αγιώτατον 'Αποστολικόν καὶ Οἰκουμενικόν Θρόνον.

Καὶ ὁλοκληρώνει κατὰ τρόπον θαυμάσιον ἡ ἐπίσκεψις αὕτη τὸν ὡραῖον πίνακα τοῦ ἐπ' ἐσχάτων ἐπιτελεσθέντος ἐξόχως ἱεροῦ ἔργου τῆς ἀποκαταστάσεως κανονικῶν ἀδελφικῶν σχέσεων τῆς 'Αγιωτάτης Βουλγαρικῆς 'Εκκλησίας πρὸς τὸν Οἰκουμενικόν Θρόνον καὶ τὰς λοιπάς 'Ορθοδόξους Αὐτοκεφάλους 'Εκκλησίας, ὥστε νὰ προβάλῃ ἐν ἐκπάγλῳ ὡραιότητι ἡ ἑνότης, τὸ πνεῦμα καὶ ἡ δύναμις τῆς 'Ορθοδοξίας.

Καὶ ὑπῆρξε τὸ ἔργον τοῦτο τὸ ὄνειρον γενεῶν ὁλοκλήρων, τὸ ὁποῖον, θείᾳ χάριτι καὶ εὐδοκίᾳ ἐπρόκειτο νὰ πραγματοποιηθῇ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν.

Εἴη εὐλογημένον καὶ δεδοξασμένον τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου.

Συγχαίροντες ἐπὶ πᾶσι τῇ 'Υμετέρᾳ Μακαριότητι, τῆς ὁποίας ἡ φωτεινή μορφή ἀφίνει τὰς ὡραιοτέρας ἀναμνήσεις καὶ πλουτίζει τὴν πινακοθήκην τοῦ ἱστορικοῦ τούτου Κέντρου τῆς 'Ορθοδοξίας, καὶ εὐχαριστοῦντες θερμῶς διὰ τὰς πρὸς τὸ πρόσωπον ἡμῶν εὐλαβεῖς ἐκδηλώσεις Αὐτῆς, προπίνομεν ὑπὲρ τῆς ὑγιείας τῆς 'Υμετέρας Μακαριότητος καὶ τῶν σεβασμίων συνοδῶν Αὐτῆς, εὐχόμεθα δὲ ὅπως ὁ Οὐράνιος τῆς 'Εκκλησίας Δομήτορ ἐνισχύει Αὐτὴν ἐν τῷ πολυμόχθῳ Αὐτῆς ἔργῳ, δαψιλῆ παρέχων τὴν εὐλογίαν Αὐτοῦ πάσῃ τῇ 'Αγιωτάτῃ 'Αδελφῇ Βουλγαρικῇ 'Εκκλησίᾳ·

'Η Α. Μακαριότης ἀπήντησεν ὡς ἀκολούθως:

Παναγιώτατε,

Δὲν ἔχω λόγους νὰ ἐκφράσω ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἐνταῦθα ἀφίξεως μου καὶ ἰδιαιτέρως σήμερον ἐγὼ καὶ οἱ συνοδοί μου ἐζήσαμεν εἰς τὴν ἱστορικὴν ταύτην καθέδραν τῆς 'Ορθοδοξίας. Τὸ γεγονός τοῦτο ἔχει παγκόσμιον σημασίαν. 'Ημεῖς ἀκόμη δὲν δυνάμεθα νὰ ἐκτιμήσωμεν τὴν σημασίαν καὶ σπουδαιότητα τοῦ γεγονότος τούτου. Θὰ ἔλθῃ ὅμως καιρός ὅτε τὸ ἔργον τοῦτο θὰ ἐμφανισθῇ ἐν ὅλῃ τῇ πνευματικῇ καὶ 'Αποστολικῇ αὐτοῦ δυνάμει.

'Η Υ. Θ. Παναγιότης εὑρίσκεται ἤδη εἰς τὸ Εἰκονοστάσιον ἡμῶν ὡς ἀδελφός, ὡς διδάσκαλος, ὡς σοφός χειραγωγός, ἀλλὰ ἐγὼ δύναμαι ἤδη νὰ προσθέσω ὅτι εἰσέρχεται εἰς τὸ Πάνθεον τῆς 'Ορθοδοξίας ὡς ἐμπνευσμένος 'Απόστολος.

Εἴμεθα εὐτυχεῖς παρακαθήμενοι εἰς τὴν σημερινὴν τράπεζαν ἡ ὁποία συμβολίζει τὴν πνευματικὴν τροφήν, ἣν διὰ μέσου τῶν αἰώνων παρέσχεν εἰς τὴν Βουλγαρικὴν 'Εκκλησίαν καὶ τὸν Βουλγαρικόν λαὸν ὁ Οἰκουμενι-

κός Θρόνος, ἀνθ' ὧν δὲ ὑπὲρ ἡμῶν φιλοστόργως ἐνήργησεν καὶ ἔπραξεν ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία προσφέρομεν τὴν ἄνευ ὁρίων ἀγάπην καὶ εὐγνωμοσύνην ἡμῶν, αἰσθήματα τὰ ὁποῖα οὐδείς οὐδέποτε δύναται νὰ ἀλλοιώσῃ.

Διαβεβαιοῦμαι τὴν Υ. Θ. Παναγιότητα ὅτι σύμπας ὁ Βουλγαρικός Λαὸς πρὸς ὅν θὰ προσκομίσω τὴν σεπτὴν Πατριαρχικὴν καὶ Πατρικὴν ὑμῶν εὐλογίαν, θὰ δοκιμάσῃ αἰσθήματα ἐξαιρετικῆς συγκινήσεως καὶ χαρᾶς· Διότι ἡ Υ. Θ. Παναγιότης ὄχι μόνον ᾐσθάνθη ὡς ζωτικὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀνάγκην τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἑνότητος ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ καὶ μᾶς ἐπλησίασεν καὶ μᾶς ἠγάπησεν ὡς πατὴρ φιλόστοργος.

Εὐχόμενοι ὅπως τὸ τοῦ Οὐρανίου, τῆς Ἐκκλησίας Δομήτορος ἔλεος καὶ ἡ χάρις ἥτις ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου, Ἱδρυτοῦ τῆς Ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας Κωνσταντινοπόλεως, οὐδέποτε ἔπαυσε φυλάσσουσα καὶ προστατεύουσα τὴν Μητέρα τῶν Ἐκκλησιῶν κατὰ τὴν ἱστορικὴν Αὐτῆς σταδιοδρομίαν, σκέποι καὶ φρουρεῖ τὸν Ἁγιώτατον Ἀποστολικόν καὶ Οἰκουμενικόν Θρόνον, ὥστε νὰ κατευθύνῃ θεοφιλῶς, θεαρέστως καὶ ἀξίως τοῦ ἐνδόξου αὐτοῦ παρελθόντος τὸ σκάφος συμπάσης τῆς Ὀρθοδοξίας, προπίνομεν ὑπὲρ ὑγιείας τῆς Ὑμετέρας Θεοφρουρήτου Παναγιότητος, Ἧς εὐχόμεθα τὰ ἔτη ὡς πλεῖστα ὑγιεινὰ καὶ εὐφρόσυνα.

Τὴν 3ην μ. μ. ἡ Α. Μακαριότης, προκειμένου ἵνα τὴν ἐπομένην ἀναχωρήσῃ ἐπανακάμπτουσα εἰς τὴν Ἕδραν Αὐτῆς, ἀπεχαιρέτησε τὴν Α. Θ. Παναγιότητα καὶ ἀνεχώρησεν ἐκ τῶν Πατριαρχείων μετὰ τῶν προσεικουσῶν ἐνδείξεων τιμῆς.

Η'. Ἡ ἀναχώρησις τῆς Α. Μακαριότητος:

Τὴν ἐπομένην, 5ην Νοεμβρίου, ἡ Α. Μακαριότης περὶ ὥραν 8,50 ἑσπερινὴν ἀνεχώρησεν, ἐπανακάμπτουσα εἰς τὴν ἐν Σόφιᾳ Ἕδραν Αὐτῆς δι' ἰδιαιτέρου βαγονίου προσδεθέντος εἰς τὸν διὰ Σόφιαν ἀναχωροῦντα εἱρμόν.

Τὴν Α. Μακαριότητα, ἀπεχαιρέτησαν ἀπὸ μέρους μέν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, ὁ πανοσ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Μάξιμος, ἀπὸ μέρους δὲ τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου οἱ σεβ. Μητροπολῖται Εἰρηνουπόλεως κ. Κωνσταντῖνος καὶ Λαοδικείας Δωρόθεος μετὰ τῶν Διερμηνέων τοῦ Πατριαρχείου Ἐντιμολογ. Ἄρχοντος Μ. Πρωτονοταρίου κ. Ἐμμ. Φωτιάδου καὶ Ἀλ. Μελίδου, οἱ Βούλγαροι Ἐπίσημοι Πρεσβευτὴς καὶ Πρόξενος καὶ ἐπίλεκτα μέλη τῆς Βουλγαρικῆς ἐνταῦθα Παροικίας.

Ἡ Α. Μακαριότης ἐπὶ τῇ ἀναχωρήσει της ἐντεῦθεν ἀπέστειλε πρὸς τὴν Α. Θ. Παναγιότητα τὸ ἐκ Σόφιας ἀκόλουθον τηλεγράφημα:

Παναγιώτατον Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Βενιαμὶν

Ἰσταμπούλ—Φανάριον

Τῇ 8ῃ Νοεμβρίου. 1945.

Ἀποχωριζόμενος τοῦ ἱεροῦ ἐδάφους τῆς Ἕδρας Ὑμῶν ἐκφράζω πρὸς τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα ἐξ ὀνόματός μου καὶ τῆς Ἁγίας Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας τὰς βαθυτέρας εὐχαριστίας μου διὰ τὴν θερμὴν ὑποδοχὴν καὶ τὴν μεγάλην εὐμένειαν Ὑμῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς παρὰ τῇ Ὑμετέρᾳ Παναγιότητι βραχείας διαμονῆς ἡμῶν, ἥτις θὰ μᾶς ἀφήσῃ ἀλησμόνητον ἀνάμνησιν. Παρακαλοῦμεν τὸν Παντοδύναμον ὅπως παρέχῃ Ὑμῖν ὑγιείαν καὶ μακροημέρευσιν εὐλογημένην.

Ὁ Ἔξαρχος πάσης Βουλγαρίας ***Στέφανος.***

ΕΠΙΣΗΜΑ
ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

Ἐπὶ τῇ ἄρσει τοῦ Βουλγαρικοῦ Σχίσματος καὶ τῇ ἀνυψώσει τῆς ἐν Βουλγαρίᾳ Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς Αὐτοκέφαλον, ἐλήφθη καὶ καταχωρίζεται κατωτέρω Γράμμα τῆς Ἁγίας Ἀρχιερατικῆς Συνόδου τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας.

ΑΓΙΑ ΑΡΧΙΕΡΑΤΙΚΗ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΣΕΡΒΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
Ἀριθμ. 2284/631

Μετάφρασις ἐκ τοῦ Σερβικοῦ

21/8 Δεκεμβρίου 1945
ἐν Βελιγραδίῳ.

Παναγιώτατε καὶ Θειότατε Ἀρχιεπίσκοπε Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης, καὶ Οἰκουμενικὲ Πατριάρχα, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἀγαπητὲ ἡμῖν ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ Κύριε Βενιαμίν, τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα ἀδελφικῶς ἐν πνεύματι κατασπαζόμενοι, ἐγκαρδίως μετὰ τῆς Ἁγίας Συνόδου τῆς Ὀρθοδόξου Σερβικῆς Ἐκκλησίας προσαγορεύομεν.

Ἡ Ὀρθόδοξος Σερβικὴ Ἐκκλησία, διαπνεομένη ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς πρὸς ἁπάσας τὰς λοιπὰς Ὀρθοδόξους ἀδελφὰς Ἐκκλησίας ἀγάπης, ἀλγεινῶς ἠσθάνετο τὸν θλιβερὸν χωρισμόν ἀπὸ ἀπόψεως κανονικῆς, τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ὡς ἡ Μήτηρ ἡμῶν Μεγάλη Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως οὕτω καὶ ἡ Ὀρθόδοξος Σερβικὴ Ἐκκλησία οὐδέποτε ἐπαύσατο εἰλικρινῶς ποθεῖν τὴν ἀποκατάστασιν τῆς εἰρήνης, τῆς ἑνότητος καὶ τῶν ἀδελφικῶν δεσμῶν, καὶ συμβάλλεσθαι, τὸ ἐπ' αὐτῇ, πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ Θεαρέστου τούτου ἔργου.

Ἐκ τοῦ τιμίου Γράμματος τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος ἀπὸ 29ης Μαρτίου ἐ. ἔ., ἀριθμ. Πρωτ. 72, εἴδομεν καὶ πεπείσμεθα ὅτι τὸ Θεῖον ἔλεος οὐ κατέλιπε τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ὅτι αἱ κοιναὶ ἡμῶν εὐχαὶ καὶ δεήσεις ὑπὲρ ἑνότητος τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας εἰσηκούσθησαν καὶ ἡ Ἁγία Ἱερὰ Σύνοδος τοῦ Ἁγιωτάτου Ἀποστολικοῦ καὶ Πατριαρχικοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ἧς σοφῶς προεδρεύει ἡ Ὑμετέρα Παναγιότης, ἀπεφάσισε, κατόπιν παρακλήσεως τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας, τὴν ἀποκατάστασιν τῶν μεταξὺ τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, ὡς Μητρός

καὶ τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας, ὡς θυγατρός, κανονικῶν δεσμῶν καὶ τῆς ἐν χάριτι Θείᾳ ἀδελφικῆς κοινωνίας, πρὸς μεγίστην χαρὰν τῆς Πανορθοδόξου Οἰκουμένης.

Δοξάζουσα τὸν Θεὸν καὶ εὐχαριστοῦσα τῇ Προνοίᾳ Αὐτοῦ ἐπὶ τῷ δώρῳ τούτῳ, ἡ Ἁγία Ἀρχιερατικὴ Σύνοδος τῆς Ὀρθοδόξου Σερβικῆς Ἐκκλησίας, ἐν ἰδιαιτέρᾳ πνευματικῇ ἀγαλλιάσει, ἐν τῇ σημερινῇ συνεδρίᾳ αὐτῆς, ἀπεδέξατο τὴν πλήρη ἐλέους ἀπόφασιν περὶ ἄρσεως τοῦ Βουλγαρικοῦ Σχίσματος καὶ τῆς ἐξενεχθείσης κατὰ πάντων τῶν Βουλγάρων, κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, κατακρίσεως, ἅμα δὲ καὶ περὶ ἀνυψώσεως τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας εἰς Ἐκκλησίαν Αὐτοκέφαλον, καὶ τοῦ ποιμνίου αὐτῆς εἰς πραγματικὰ καὶ γνήσια τέκνα τῆς Μιᾶς, Ἁγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας.

Πεπληρωμένη χαρᾶς ἐπὶ τῇ αἰσίᾳ οὕτω λήξει τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου ἐκκλησιαστικοῦ προβλήματος, ὅπερ ἀπὸ τοῦ 1872ου ἔτους ἔρριπτε μέλαιναν σκιὰν ἐπὶ τοῦ φωτεινοῦ καὶ ἁγίου σώματος τῆς μιᾶς ἀληθοῦς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἡ Ἱερὰ Ἀρχιερατικὴ Σύνοδος τῆς Ὀρθοδόξου Σερβικῆς Ἐκκλησίας, ὑπὸ τὴν ἡμετέραν προεδρείαν, ἅτε ἀπουσιάζοντος τοῦ Ἁγιωτάτου Σέρβου Πατριάρχου κυρίου Γαβριήλ, ἔσπευσεν, ἀμέσως μετὰ τὴν συνεδρίαν τῆς σήμερον, ἵνα πληροφορήσῃ τὴν ἀδελφὴν Βουλγαρικὴν Ἐκκλησίαν περὶ τῆς πρόφρονος ἀποδοχῆς ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀποφάσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας, καὶ κανονικῶς πρὸς αὐτὴν ἐπικοινωνοῦσα, ἐκφράσῃ ἅμα αὐτῇ τὴν χαρὰν αὐτῆς καὶ τὸν ἐγκάρδιον πόθον ὑπὲρ μελλοντικῆς καρποφόρου δράσεως ἐν τῇ ἀδιαιρέτῳ ὀρθοδόξῳ κοινωνίᾳ ὑπὸ τὴν ἀκαταμάχητον προστασίαν τοῦ κοινοῦ Ἀρχιποίμενος, Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Παρακαλοῦσα τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα, ὡς Πρωτόθρονον τῆς Μεγάλης Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ὅπως μετὰ τοῦ κλήρου Αὐτῆς καὶ τοῦ λαοῦ δέηται τῷ Παντοδυνάμῳ Θεῷ ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ὑπὲρ πάντων τῶν πιστῶν τῆς Σερβικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἡ Ἁγία Ἀρχιερατικὴ Σύνοδος θερμῶς καὶ αὐτὴ ἱκετεύει τὸν ποιητὴν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς ὅπως χαρίζηται τῇ Ὑμετέρᾳ Παναγιότητι μακρότητα ἡμερῶν καὶ εὔκαρπον ἐν τῷ ἀμπελῶνι τοῦ Κυρίου διακονίαν, τὴν θείαν δὲ Αὐτοῦ εὐλογίαν παντὶ τῷ αὐτόθι ὀρθοδόξῳ πληρώματι.

Ἐν πνεύματι περιπτυσσόμενοι τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα, κατασπαζόμεθα Αὐτὴν φιλήματι ἁγίῳ καὶ διατελοῦμεν.

τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος
ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς
Ὁ Προεδρεύων τῆς Ἁγίας Ἀρχιερατικῆς Συνόδου
Μητροπολίτης Σκοπίων
Ἰωσήφ.

Η ΕΚ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΓΕΝΝΗΣΙΣ

Μυστηριώδης κατὰ φύσιν καὶ ἀπόρρητος ἡ ἐκ Παρθένου Γέννησις δὲν ἀπετέλεσεν ἀναμφιβόλως τὸ πρῶτον ἄρθρον τοῦ χριστιανικοῦ κηρύγματος παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις καὶ τοῖς ἐθνικοῖς. Οὕτως ἐξηγεῖται τὸ γεγονός, ὅτι ἐκ τῶν πέντε κυριωτέρων συγγραφέων τῆς Καινῆς Διαθήκης δύο μόνον, ὁ Ματθαῖος καὶ ὁ Λουκᾶς, μνημονεύουσι ταύτης. Καὶ ἠθέλησαν μέν τινες νὰ παραστήσωσι τὸ εὐαγγέλιον τῆς Γεννήσεως ὡς ποιητικὴν μυθιστορίαν τῶν δύο τούτων Εὐαγγελιστῶν, ὅλως ὑπὸ τῶν λοιπῶν ἀγνοουμένην, ἀλλ' εἶναι φανερόν, ὅτι ὅ τε Μάρκος καὶ ὁ Ἰωάννης καὶ ὁ Παῦλος, ὄχι μόνον δὲν ἀποκλείουσιν, ἀλλὰ καὶ δι' ὅσων σποραδικῶς ἐκφράζονται περὶ τοῦ προσώπου τοῦ Κυρίου φαίνονται καὶ γνωρίζοντες καὶ ἀποδεχόμενοι τὴν ὑπερφυᾶ αὐτοῦ γέννησιν. Σημειωτέον δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι οἱ ἱεροὶ Εὐαγγελισταὶ Ματθαῖος καὶ Λουκᾶς, ὁ Ἰουδαῖος ἀπόστολος καὶ ὁ Ἕλλην μαθητής, εἶναι τόσον ἀνεπιφύλακτοι περὶ τὴν σχετικὴν ἀφήγησιν, τόσον ἀπροσπαθεῖς περὶ τὴν ἀνάδειξιν ἢ τὴν δικαίωσιν τοῦ ἐξαισίου γεγονότος, ὥστε κατ' ἀνάγκην ἄγεταί τις εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι οὐχὶ τὸ πρῶτον ἐπληροφοροῦντο οἱ πρὸς οὓς ἔγραφον, ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς συγγραφῆς καὶ τῆς διαδόσεως τῶν Εὐαγγελίων ἦσαν ἤδη πεπληροφορημένοι περὶ τῶν ὑπερφυῶν συνθηκῶν τῆς Γεννήσεως.

Ἀνόμοιαι πρὸς ἀλλήλας αἱ δύο διηγήσεις προφαίνουσι τὴν ἱστορικότητα αὐτῶν δι' αὐτῆς ταύτης τῆς ἀνομοιότητος καὶ τῆς ἀπ' ἀλλήλων ἀνεξαρτησίας. Τίνες ἄραγε ὑπῆρξαν αἱ διάφοροι πηγαί, ἀφ' ὧν ἠρύσθησαν οἱ ἱεροὶ εὐαγγελισταὶ τὰ στοιχεῖα τῆς ἱστορίας των; Μήπως θρυλήματα δημώδη, μετὰ τὸν Σταυρὸν καὶ τὴν Ἀνάστασιν, βαθμιαίως ἐπεξεργασμένα παρὰ ταῖς λεγομέναις ἑλληνιστικαῖς κοινότησιν, ὡς ὑπετέθη ὑπό τινων; Ὄχι. Αὗται αἱ εὐαγγελικαὶ διηγήσεις ἀποκλείουσιν μίαν τοιαύτην ὑπόθεσιν. Τὸ ἀναδιδόμενον ἀπὸ τῶν λόγων τῆς Ἐλισάβετ, τῆς Μαρίας, τοῦ πρεσβύτου Συμεὼν καὶ τῆς πρεσβύτιδος Ἄννης ἄρωμα εὐσεβείας εἶναι τόσον οἰκεῖον καὶ εὐάρμοστον πρὸς τὰ σύγχρονα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἤθη, τὰ ἱστορικὰ στοιχεῖα τῆς πρώτης ἡλικίας τοῦ Ἰησοῦ τόσον ἀνεπηρέαστα καὶ ἀνεξάρτητα ἀπὸ τῶν μεγάλων γεγονότων τοῦ μετὰ ταῦτα βίου του, τόσον δὲ παλαιστινὸν τὸ χρῶμα τῶν διηγήσεων, ὥστε ὁ εἰλικρινὴς καὶ ἀπροκατάληπτος ἀναγνώστης δυσκόλως θὰ ἠδύνατο νὰ παραδεχθῇ, ὅτι ἡ ὅλη ἱστορία τῆς Γεννήσεως ἐχαλκεύθη εἰς ὀψιαιτέρους χρόνους, ἔξω τοῦ ἰουδαϊκοῦ περιβάλλοντος. Ἐπιστεύετο ἡ ἐκ Παρθένου Γέννησις ἐν Παλαιστίνῃ, τὸ δὲ θαυμαστὸν εἶναι ὅτι ἐπιστεύετο παρὰ τὴν ἐλαχίστην ἐκτίμη-

σιν τῶν Ἰουδαίων πρὸς τὴν ἰδέαν τῆς παρθενίας καὶ παρὰ πᾶσαν παράδοσιν ἑρμηνευτικήν. Διότι εἶναι γνωστὸν ὅτι, ἀντιθέτως πρὸς τὴν μετάφρασιν τῶν Ο', οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἐξεδέχοντο τὸ Ἡσαΐου 7, 14 ὡς ὑπεμφαῖνον τὴν παρθενικὴν τοῦ Μεσσίου γέννησιν. Καὶ ἡ πίστις αὕτη εἶχεν ὡς μοναδικὴν πηγὴν καὶ αἰτίαν αὐτὸ τὸ ὑπερφυὲς γεγονός, ἀξιοπίστως μαρτυρούμενον ὑπὸ τοῦ στενοῦ κύκλου τῶν ἐκλεκτῶν ἐκείνων ἀνθρώπων, οἵτινες προωρίσθησαν ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ὑπηρετικὰ ὄργανα τῆς προαιωνίου βουλῆς τοῦ Θεοῦ.

Μεταξὺ δὲ τούτων, τὴν πρώτην ἀναμφιβόλως θέσιν εἶχεν, ἰδίᾳ διὰ τὸν ἱ. Λουκᾶν, ἡ Θεοτόκος, ὡς ἐκ τῆς στενῆς πρὸς αὐτὴν οἰκειότητος τοῦ Εὐαγγελιστοῦ τούτου. Θὰ ἦτο ὑπερβολὴ μεροληψίας νὰ διϊσχυρισθῇ τις, ὅτι ἡ θεόλεκτος γυνὴ ἡ, κατὰ τὸν ἱ. Λουκᾶν, «συντηροῦσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς» πάσας τὰς θαυμαστὰς ἐκείνας σκηνὰς τῆς γεννήσεως καὶ τῆς παιδικῆς ἡλικίας τοῦ υἱοῦ αὐτῆς, δὲν ὡμίλησε βραδύτερον καὶ δὲν ἐξεμυστηρεύθη εἰς τὸν κύκλον τῶν φίλων καὶ τῶν ἐμπίστων τὰ ὑπερφυῆ γεγονότα, τῶν ὁποίων ὑπῆρξεν ἄμεσος μάρτυς. Εὐλόγως δὲ διερωτᾶται πᾶς εἰλικρινὴς τῆς ἀληθείας ζητητής· ἐὰν θρῦλοι ἀνιστόρητοι καὶ διηγήσεις μόνον ὑπὸ τῆς φαντασίας καὶ τοῦ αἰσθήματος τῶν μαθητῶν ἐμπνεόμεναι ὑφαίνοντο περὶ τὸ λίκνον καὶ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν τοῦ Ἰησοῦ, ἡ μήτηρ αὐτοῦ δὲν θὰ προέβαινεν εἰς ἀναίρεσιν καὶ διαφώτισιν; Καὶ θὰ ἐδέχετο ἄραγε ν' ἀποβῇ διὰ τῆς σιωπῆς της συνένοχος τοιούτων μύθων καὶ ψευδολογιῶν; Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι οἱ ἐβιωνῖται—αἵρεσις ἰουδαΐζουσα ἀναπτυχθεῖσα ἐν τοῖς κόλποις τῆς πρωτογόνου Ἐκκλησίας—πολέμιοι τοῦ νέου πνεύματος τοῦ Εὐαγγελίου, ἐμμόνως προσκείμενοι εἰς τὰς ἰουδαϊκὰς διατάξεις καὶ εἰς τὸ κτεῖνον γράμμα, ἐχθροὶ δὲ ἀδιάλλακτοι τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, οὗτινος διημφισβήτουν τὴν ἄνωθεν κλῆσιν καὶ ἐξεσύριττον τὴν ἀντινομικὴν διδασκαλίαν, ἠρνήθησαν τὴν παρθενικὴν σύλληψιν καὶ γέννησιν τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' ἡ ἄρνησίς των τοῦτο μόνον ἔσχε τὸ ἀποτέλεσμα, ὅτι προσέδωκε μεγαλυτέραν βαρύτητα εἰς τὴν διήγησιν τοῦ ἱ. Λουκᾶ, ὅστις ὡς μοναδικὸν σκοπὸν τῆς συγγραφῆς τοῦ κατ' αὐτὸν Εὐαγγελίου προέθετο τὴν βεβαίωσιν τῶν θαυμαστῶν τούτων γεγονότων κατὰ τῶν ἐναντιοφρονούντων.

Ἠμφισβητήθη παρὰ ταῦτα τὸ ἱστορικὸν κῦρος τῆς διηγήσεως τοῦ Λουκᾶ, ὡς δῆθεν περιεχούσης ἱστορικὰ σφάλματα καὶ δὴ καὶ ἀντιφάσεις πρὸς τὸν Ματθαῖον. Ἀλλ' ἡ μὲν σύγχρονος ἐπιστήμη τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῶν παπύρων ἀπέδειξεν ἀνύπαρκτα τὰ σημειωθέντα σφάλματα, αἱ δὲ ὑποδεικνυόμεναι ἀντιφάσεις εἶναι μᾶλλον φαινομενικαί. Ἐνῷ ὁ Ματθαῖος δι' ὅσων ἀναφέρει περὶ τοῦ ἀστέρος καὶ τῶν μάγων μεταφέρει ἡμᾶς εἰς γεγονότα ἐν ἱκανῷ χρόνου διαστήματι ἐξελιχθέντα, τὰ ὑπὸ τοῦ Λουκᾶ ἱστο-

ρούμενα περιλαμβάνονται εἰς τὸ πρῶτον τεσσαρακονθήμερον τοῦ βίου τοῦ Κυρίου, ἡ δὲ «γενεαλογία» παρ' αὐτῷ γίνεται κατά τινα διάφορον ἀρχήν, οὐχὶ ἀσυνήθη παρ' Ἰουδαίοις. Τὰ ὑπὸ τοῦ πρώτου παρεχόμενα στοιχεῖα ὄχι μόνον δὲν ἀντιτίθενται, ἀλλὰ καὶ εὐαρμόστως προστίθενται εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ δευτέρου, διευρύνοντα τὸν ὁρίζοντα αὐτῆς. Ὑπάρχουσι σχηματικαὶ ἁπλουστεύσεις παρὰ τῷ Ματθαίῳ, ὕφος συγγραφικὸν ἐπεξειργασμένον παρὰ τῷ Λουκᾷ. Ἀλλ' οὔτε παρὰ τῷ μὲν οὔτε παρὰ τῷ δὲ παρατηρεῖται προσπάθεια πρὸς ἐπιβολὴν τῆς ἱστορίας εἰς τὴν πίστιν τῶν ἀναγνωστῶν, διὰ παρεμβολῆς μυθωδῶν καὶ ἀγνοουμένων ἢ ἀμφισβητουμένων ἐπεισοδίων. Ὁ εἰς τὸν θρῦλον ἐνασμενιζόμενος, ἂς ἀναζητήσῃ τοῦτον εἰς τὰ πολυάριθμα Ἀπόκρυφα τοῦ δευτέρου, τρίτου, τετάρτου καὶ πέμπτου αἰῶνος, τὰ βρίθοντα παιδαριωδῶν διηγήσεων καὶ θαυματουργιῶν ἀπαραδέκτων εἰς τὸν ὑγιᾶ λογισμόν, οὐχὶ δὲ εἰς τὰ κανονικὰ Εὐαγγέλια, ἅτινα διακρίνει ἡ νηφαλιότης, ἡ θετικὴ πίστις, ἡ πηγαία γνῶσις «περὶ τῶν πεπληροφορημένων πραγμάτων».

Ἀλλ' ἐὰν ἀπαράδεκτος εἶναι ἡ ὑπόθεσις τῆς ἀπὸ δημώδους τινος θρύλου μορφώσεως τῶν δύο διηγήσεων, ἐξ ἴσου ἀπαράδεκτος εἶναι καὶ ἡ ὑπόνοια, ὅτι ἠδύναντο οἱ ἱεροὶ εὐαγγελισταὶ νὰ υἱοθετήσωσιν μυθικήν τινα παράδοσιν ἀπὸ τῶν ξένων θρησκευμάτων ὑπὸ τῶν πρώτων χριστιανῶν παραληφθεῖσαν. Διότι ὡς ἐν τῷ ἰουδαϊσμῷ, οὕτω καὶ ἐν τοῖς βεβήλοις θρησκεύμασι δὲν ἀνευρέθη τὸ εἰδικὸν στοιχεῖον καὶ γνώρισμα τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἡ ἐκ γυναικός, δηλονότι, παρθένου σύλληψις ἑνὸς ἀνθρώπου ἢ θεοῦ, ἄνευ προηγουμένης σαρκικῆς μείξεως. Μῦθοι καὶ παραδόσεις ἀρχαίων λαῶν ἀναφέρουσι παρθένους μὴ μητέρας καὶ μητέρας μὴ παρθένους, γεννήσεις ἄνευ παρθενίας ἢ μητρότητος ἀληθοῦς. Ἐὰν δὲ μεταγενεστέρως ἐπιστεύθη ὅτι ὁ Μίθρα ἐγεννήθη ἐκ παρθένου, ἐκεῖ δὲν πρόκειται περὶ γυναικός, ἀλλὰ περὶ ὁμωνύμου ἀστερισμοῦ, τοῦ γνωστοῦ ἀστερισμοῦ τῆς παρθένου. Ἐντεῦθεν καὶ οἱ νεώτεροι ὀπαδοὶ τῆς λεγομένης ἐλευθέρας καὶ ἀνεξαρτήτου ἐρεύνης, ἐπιχειροῦντες νὰ δώσωσιν ἐπιστημονικωτέραν λύσιν εἰς τὸ ζήτημα, παρεδέχθησαν μὲν ὅτι αἱ εὐαγγελικαὶ περὶ τῆς Γεννήσεως διηγήσεις ἔχουσιν ἰουδαϊκὴν τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν γένεσιν, ἠξίωσαν ὅμως, ὅτι αὗται ἀποτελοῦσιν ἀπήχησιν καὶ ἔκφρασιν τῆς κατὰ τοὺς τελευταίους π. Χ. αἰῶνας σχεδὸν παγκοσμίως διαδεδομένης πίστεως περὶ τῆς ἐμφανίσεως Θεοῦ—Σωτῆρος γεννωμένου παρθενικῶς. Προσάγουσα δὲ ὡς ἐπιχειρήματα α) τὴν ὑπὸ τῶν Ο' ἀπόδοσιν τῆς παρ' Ἠσαΐᾳ λέξεως «ἀλμὰ» διὰ τοῦ «παρθένος», β) τεκνοποιήσεως θεχινῶν—παρθένων ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, Ἀραβίᾳ, Ἐλευσῖνι κ. ἄ. καὶ γ) μεμονωμένα τινὰ χωρία τοῦ Πλουτάρχου καὶ τοῦ Φίλωνος. Ἀλλὰ πρῶτον μὲν αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος τεκνοποιήσεις στηρίζονται εἰς ἑρμηνείας γνωστικῶν, ἥκιστα ἠγγυημένας. Ἥκιστα ὡσαύ-

τως πειστικὰ εἶναι καὶ τὰ προσαγόμενα χωρία τῶν ἐξονομασθέντων δύο συγγραφέων, καθόσον μὴ ἔχοντα κυριολεκτικὴν τὴν ἔκφρασιν εἶναι δυνατὸν νὰ ληφθῶσι καὶ κατ' ἄλλην ἐκδοχήν. Ἔπειτα δὲ ἡ ὑπόθεσις περὶ τῆς ὡς ἄνω παγκοσμίου πίστεως ὁρμᾶται ἀπὸ σφαλερᾶς βάσεως, τῆς λατρείας, δηλονότι, βαβυλωνιακῆς τινος θεᾶς—παρθένου. Λέγομεν ἀπὸ σφαλερᾶς βάσεως, διότι ἡ θεὰ αὕτη ὀνομάζεται παρθένος διὰ τὴν ταυτότητα αὐτῆς πρὸς τὸν ὁμώνυμον ἀστερισμόν, ὃν τρόπον πρὸς τὸν αὐτὸν ἀστερισμὸν ἐταυτίσθησαν καὶ ἄλλαι θήλειαι θεότητες, εἰς ἃς ὅμως οὐδέποτε ἀπεδόθη ἡ παρθενία. Πρόκειται, δηλαδή, περὶ καθαρῶς ἀστρονομικοῦ τίτλου τιμητικῶς ἀποδιδομένου εἰς διαφόρους θεάς.

Ματαία εἰς τὰς ζητήσεις καὶ τὰ πορίσματα αὐτῆς καὶ ἡ λεγομένη ἐλευθέρα καὶ ἀνεξάρτητος ἔρευνα, εἶναι οὐχ ἧττον ἀξία προσοχῆς κατὰ τοῦτο, ὅτι, ἀντιθέτως πρὸς τὴν παλαιοτέραν ἀξίωσιν περὶ τῆς θεότητος τοῦ Ἰησοῦ, ὡς δόγματος ὀψιγενοῦς, πᾶσαι αἱ τελευταῖαι αὐτῆς τεκμηριώσεις, προϋποθέτουσιν ἀδυσωπήτως τὴν παρὰ τοῖς πιστοῖς ἀναγνώρισιν τοῦ Κυρίου ὡς θεοῦ, ἀνακαινιστοῦ καὶ σωτῆρος τοῦ κόσμου, ἀπ' αὐτῆς τῆς πρώτης συστάσεως τῶν χριστιανικῶν κοινοτήτων. Δύο δὲ ἦσαν τὰ ἐρείσματα τῆς ἀναγνωρίσεως ταύτης, ἡ Ἀνάστασις πρῶτον, γεγονὸς περιφανὲς πολλαχῶς μεμαρτυρημένον, καὶ δεύτερον ἡ ἐκ Παρθένου Γέννησις, ἀπόρρητος μὲν κατὰ φύσιν καὶ εἰς τὴν πεῖραν μὴ ὑποπίπτουσα, πλὴν ἀξιοπίστως βεβαιουμένη. Αὕτη ἐνωρίτατα ἀνύψωσε καὶ τὴν Ἀειπάρθενον Μαρίαν εἰς τὴν ἐμπρέπουσαν περιωπήν, ὡς πνευματικῆς τῶν χριστιανῶν μητρός, καὶ δὴ καὶ ὡς ἀγλαοφεγγοῦς συμβόλου τῆς ἁγνείας, τῆς ἐν αὐτῇ δοξασθείσης ἰδιαιτέρας ἐκείνης ἀρετῆς, τὴν ὁποίαν εἰς τὸν Χριστιανισμὸν ἐπεφυλάσσετο νὰ ἐμφανίσῃ εἰς τὸν κόσμον καὶ νὰ θέσῃ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν ὑψηλῶν αὐτοῦ ἰδανικῶν.

† Ὁ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ

Η ΠΑΡΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΛΗΨΕΩΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΕΝ ΤΗι ΑΨΙΔΙ ΤΟΥ ΝΑΟΥ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΝ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΤΟΥ ΜΕΣΑΡΕΙΤΟΥ

(Κατὰ μετάφρασιν ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ: Aug. Heisenberg, Grabeskirche und Apostelkirche, zwei Basiliken von Konstantin, τόμ. Βος, Die Apostelkirche in Konstantinopel, Leipzig. 1908, σελ. 32 καὶ 175—182).

Νικόλαος ὁ Μεσαρείτης, Βυζαντινὸς συγγραφεὺς τοῦ ΙΒ΄ αἰῶνος, εἶναι ὁ ἕτερος, μετὰ τὸν Κωνσταντῖνον τὸν Ρόδιον, ἐκ τῶν περιγραψάντων τὸν περιφανῆ καὶ πλουσιώτατον εἰς καθ' ὕλην καὶ κατ' εἶδος θησαυροὺς ναὸν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἐν τῇ πόλει ἡμῶν. Οὗτος γράψας εἰς πεζὸν λόγον —ἐν ἀντιθέσει πρὸς Κωνσταντῖνον τὸν Ρόδιον, γράψαντα ἐμμέτρως—περιέγραψεν ἀρτίως καὶ λεπτομερῶς τὰ τοῦ ναοῦ τούτου, ἰδιαιτέρως ἐπιμείνας εἰς τὴν λεπτομερῆ ἔκθεσιν καὶ περιγραφὴν τῶν ἐν τῷ ναῷ ὑπαρχουσῶν παραστάσεων. Δυστυχῶς τὸ κείμενον τῆς περιγραφῆς ταύτης διεσώθη μέχρις ἡμῶν λίαν κεκολοβωμένον, τὰ ἐνυπάρχοντα δὲ πλεῖστα ἐν αὐτῷ χάσματα περιορίζουν τὰς περὶ τοῦ μεγαλοπρεποῦς τούτου ναοῦ γνώσεις ἡμῶν.

Ἀρίστην ἔκδοσιν τοῦ κειμένου τούτου Νικολάου τοῦ Μεσαρείτου ἔκαμεν ὁ πολὺς Aug. Heisenberg, ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ: Grabeskirche und Apostlekirche, zwei basiliken von Konstantin, καὶ δὴ ἐν τῷ β' τόμῳ, τῷ ἐπιγραφομένῳ: «Die Apostelkirche in Konstantinopel, ἔνθα παραθέτει ἐν μὲν τῷ πρώτῳ μέρει τὸ πρωτότυπον κείμενον μετὰ τῆς γερμανικῆς μεταφράσεως αὐτοῦ καὶ ὡρισμένων κριτικῶν σημειώσεων ἐπ' αὐτοῦ, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ μέρει καταχωρεῖ ἐμβριθεστάτας μελέτας ἐπὶ μιᾶς ἑκάστης ἐκ τῶν ἐν τῷ κειμένῳ παρεχομένων πληροφοριῶν καὶ λοιπῶν περιγραφῶν.

Ἐκ τῶν ὡς ἄνω περιγραφῶν λίαν ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ περιγραφή, ἣν παρέχει Νικόλαος ὁ Μεσαρείτης ἐπὶ τῆς ἐν τῇ ἀψῖδι τοῦ ναοῦ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων παραστάσεως, τῆς ἀπεικονιζούσης τὴν Μετάληψιν τῶν Ἀποστόλων, πρὸς δὲ χαρακτηριστικαὶ καὶ λίαν ἀναλυτικαὶ εἶναι καὶ αἱ παρατηρήσεις, τὰς ὁποίας ἐπὶ τῆς παραστάσεως ταύτης ἐπιφέρει ὁ Heisenberg.

Διὸ ἐν τοῖς κατωτέρω, ὥς τινα συμπλήρωσιν τῶν ὅσα σχετικῶς εἴπομεν ἐν τῇ μελέτῃ ἡμῶν «Μετέσχεν ὁ Ἰούδας τῆς Θ. Εὐχαριστίας;» (1) καταχωροῦμεν τό τε κείμενον τῆς περιγραφῆς τοῦ Μεσαρείτου ἐπὶ τῆς παραστάσεως τῆς Μεταλήψεως τῶν Ἁγ. Ἀποστόλων, παρέχομεν δὲ ἐν ταὐτῷ, ἐν μεταφράσει, καὶ τὰς ἐπ' αὐτῆς παρατηρήσεις, καὶ πληροφορίας γενικῶς, τὰς ὁποίας παρέχει ὁ σοφὸς οὗτος βυζαντινολόγος.

ΔΙΑΚ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

---

1) Ἴδε τὴν μελέτην ἐν «Ὀρθοδοξίᾳ», τόμ. ΙΗ΄, ἔτος 1943, σελ 95 κ. ἑξ.

Τὸ κείμενον τοῦ Μεσαρείτου:

Κεφ. 15.— «..... Ἡ μὲν οὖν ἐπὶ τὸ ἕῷον ἀψὶς αὐτὴν ἡμῖν διαγράφει τὴν αὐτόχειρα διανομὴν τοῦ ἰδίου σώματός τε καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἣν ὁ σωτὴρ μέλλον ἐξιέναι πρὸς τὸν ἑκούσιον καὶ ἀοίδιμον καὶ ζωοποιὸν αὐτοῦ θάνατον πρὸς τοὺς μακαριστοὺς αὐτοῦ δαιτυμόνας καὶ ὀπαδοὺς ἐποιήσατο. Ὑπεζωγράφηται γοῦν ὑπερῶον κυάνεον ἅμα τε καὶ πορφύρεον κἀκ διαφοροχροίων συγκεκροτημένον ψηφίδων, ἐπανθοῦντος αὐταῖς καὶ συνεκλάμποντος τοῦ χρυσοῦ, πέπλοι τῇ τοῦ ὑπερώου πολυτελείᾳ κατάλληλοι, ἀνώγεων ταῖς ἀπ' Αἰγύπτου τάπησι ἐστρωμένον, τράπεζα πέπλῳ κατακεκαλυμμένη συνυφασμένον ἐξ ἴσου φέροντι τὸ κόκκινον τῷ χρυσῷ, καὶ ὁ αὐτὸς καὶ θύτης καὶ θῦμα Χριστός, οἷά τινι θυσιαστηρίῳ τῇ τραπέζῃ ἐφεστηκώς· θυσιαστήριον γὰρ ἐστιν ἀληθῶς ἡ μυστικὴ αὕτη καὶ ἱερὰ τράπεζα, ἐν ᾗ καὶ κατὰ τὸν Χρυσοῦν τὴν γλῶτταν (2) καὶ ἐσφαγμένος πρόκειται ὁ Χριστός. Καὶ σφαγιάζει μὲν ἑαυτὸν ἀοράτως, [ὡς αὐτὸς εἶδεν,] αὐτὸς ἱερουργῶν ἑαυτὸν οὐδ' ἀναμένων τὰς χεῖρας τῶν σταυρωτῶν, ἐκχέει δὲ τὸ αἷμα τὸ ἑαυτοῦ, πρὸς ὃ κατἀντικρὺ μετὰ χεῖρας φέρει ποτήριον. Καὶ δίδωσι μὲν αὐτοῖς ἐμφαγεῖν τῆς αὐτοῦ σαρκὸς πρῶτος ταύτης ἀπογευσάμενος· «ἐπιθυμίᾳ γάρ, φησιν, ἐπεθύμησα τὸ πάσχα τοῦτο μεθ' ὑμῶν φαγεῖν, πρὸ τοῦ με παθεῖν» ἵνα μὴ διὰ τὸ ἀσύνηθες τοῦ βρώματος........» (ἐλλείπει)

***Αἱ ἐπὶ τῆς περιγραφῆς παρατηρήσεις τοῦ* Heisenberg:**

Μεταξὺ τῶν τύπων τῆς ἀρχαίας Χριστιανικῆς Εἰκονογραφίας ἡ παράστασις τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου συναντᾶται τόσον ἀραιά, — ἐκτὸς τῶν συμβολικῶν εἰκόνων —, ὥστε ἡ ἀπώλεια τοῦ μεγίστου μέρους τῆς περιγραφῆς τοῦ Μεσαρείτου καθίσταται ζωηρότερον αἰσθητή. Ἐκ τῶν βασικῶν μελετῶν τοῦ Dobbert (3) γνωρίζομεν ὅτι ἡ ἱστορικὴ ζωγραφικὴ ἔχει χωρίσῃ τὴν βιβλικὴν διήγησιν εἰς δύο σημεῖα καὶ ἔχει δημιουργήσῃ ἐκ τούτου δύο διαφόρους τύπους. Καὶ κατὰ μὲν τὸν πρῶτον τύπον παρίσταται ἡ ἱστορικὴ εἰκὼν τοῦ Πασχαλίου Δείπνου, καθ' ἣν συνήθως ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ Ἀπόστολοι παρίστανται ἀνακείμενοι ἐπὶ ἀνακλίντρων μετὰ προσκεφαλαίων πέριξ τραπέζης, ἐφ' ἧς εἶναι τετοποθετημένα ἄρτος καὶ ἰχθύς. Ἐκ τῶν μαθητῶν διακρίνονται συνήθως ὁ Ἰούδας, ὅστις ἢ ἐμβάπτει τὴν χεῖρα εἰς τὸ τρυβλίον ἢ κατέχει μίαν παράμερον θέσιν, καὶ ὁ Ἰωάννης, ὅστις ἀνάκειται ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ Κυρίου. Ὁ δεύτερος τύπος παριστᾷ τὴν Σύστασιν τῆς Θ. Εὐχαριστίας, τὸν πρῶτον Μυστικὸν Δεῖπνον, ἐν λειτουρ-

---

2) Migne, Ε. Π. 49, 400.

3) Dobbert, Die Darstellung des Abendmahls durch die byzantinische Kunst.

γικο-δογματικῇ ἐννοίᾳ: Ὁ Χριστὸς ἵσταται ὡς ἱερεύς, ὄρθιος καὶ προσφέρει εἰς τοὺς ταπεινῶς πλησιάζοντας ἀποστόλους Ἄρτον καὶ Οἶνον.

Ἀμφοτέρους τοὺς τύπους περιλαμβάνει τὸ Εὐαγγελιστάριον Rossano, τὸν μὲν ἱστορικὸν Μ. Δεῖπνον ἐπὶ ἑνὸς φύλλου, τὴν δὲ τυπικὴν παράστασιν εἰς δύο εἰκόνας κεχωρισμένας. Τὴν εἰκόνα τῆς πρώτης Εὐχαριστίας δίδει προσέτι — ἵνα ἀναφέρωμεν καὶ ἓν ἀκόμη παράδειγμα τῆς ἀρχαίας ἀνατολικῆς τέχνης — τὸ συριακὸν χειρόγραφον τοῦ Rabula, ἐν Φλωρεντίᾳ, ἐν τῷ ὁποίῳ ὅμως ὁ Κύριος δὲν παρίσταται δύο φοράς, προσφέρων τὴν μὲν μίαν ἄρτον, τὴν δὲ ἄλλην οἶνον, εἰς ἓξ ἀνὰ ἑκάστην μαθητάς, ὡς εἰς τὸ χειρόγραφον Rossano, ἀλλὰ πάντες οἱ 11 Ἀπόστολοι προχωροῦν ἀπὸ τὴν μίαν πλευρὰν πρὸς τὸν Κύριον, ὅστις καὶ κρατεῖ τὸν ἄρτον ἐν τῇ δεξιᾷ καὶ τὸ ποτήριον ἐν τῇ ἀριστερᾷ.

Ἐξετάσωμεν τώρα τὴν περιγραφὴν τοῦ Μεσαρείτου. Βλέπει τις τὴν αἴθουσαν τοῦ Δείπνου ἐστρωμένην διὰ μεγαλοπρεπῶν ἀνακλίντρων, ὁ Ι. Χριστὸς ἵσταται πρὸ τῆς τραπέζης καὶ διανέμει ἄρτον καὶ οἶνον. Εἰς τὰς χεῖρας κρατεῖ οὗτος τὸ ποτήριον καὶ δίδει τοῖς ἀποστόλοις ἐκ τοῦ ἄρτου, ἵνα φάγωσι. Τὰ δεδομένα ταῦτα ἀρκοῦν ἵνα δυνηθῶμεν μετὰ βεβαιότητος νὰ ἀναγνωρίσωμεν τὸ μωσαϊκὸν ὡς παράστασιν τῆς πρώτης Εὐχαριστίας, τοῦ τυπικοῦ Μυστικοῦ Δείπνου. Διὸ καὶ παρατρέχω ἐν τοῖς ἐφεξῆς τὴν εἰκόνα τοῦ ἱστορικοῦ Πασχαλίου Δείπνου, οὗτινος ἡ ἱστορία ἐν τῇ Βυζαντινῇ καὶ τῇ Δυτικῇ τέχνῃ μέχρι τῆς Ἀναγεννήσεως, λεπτομερῶς ὑπὸ τοῦ Dobbert ἐξετέθη, καὶ περιορίζομαι ἵνα ἀποδόσω εἰς τὸ μωσαϊκὸν τοῦτο τοῦ Εὐλαλίου [4]) τὴν θέσιν αὐτοῦ εἰς τὴν μακρὰν σειρὰν τῶν τυπικῶν παραστάσεων τοῦ Μ. Δείπνου, τὰς ὁποίας ἡ Βυζαντινὴ τέχνη πάντοτε διετήρησεν ἐκ παραλλήλου πρὸς τοὺς ἄλλους τύπους τοῦ ἱστορικοῦ Πασχαλίου Δείπνου.

Ὁ τύπος τοῦ Rabula διαφέρει ἀπὸ τὸ μωσαϊκὸν τοῦ Εὐλαλίου κατὰ μίαν σειρὰν οὐσιωδῶν χαρακτηριστικῶν. Ἐν τῇ μικρογραφίᾳ (τοῦ Rabula) ὁ Ι. Χριστὸς κρατεῖ τὸ ποτήριον εἰς τὴν ἀριστεράν, τὸν ἄρτον εἰς τὴν δεξιάν, πλὴν ὁ ἱστορικὸς χαρακτὴρ τῆς εἰκόνος δὲν εἶναι σαφῶς ἐκπεφρασμένος, διότι λείπει κάθε δεδομένον τῆς αἰθούσης τοῦ δείπνου· δὲν βλέπει τις οὔτε οἴκημα, οὔτε ἀνάκλιντρα, οὔτε τράπεζαν, ὁ Κύριος ἐπὶ πλέον φαίνεται νὰ ἵσταται ἐπὶ ἑνὸς ὑψώματος εἰς τὸ ὕπαιθρον, πρὸς Αὐτὸν δὲ συνωθούμενοι προχωροῦσιν ἐξ ἀριστερῶν ὅλοι οἱ μαθηταί.

[4]) Σημ. Μεταφ: Κατὰ σημείωσιν εἰς περιθώριον τοῦ χειρογράφου τοῦ Μεσαρείτου, ὁ ζωγράφος ὁ καλλιτεχνήσας τὰς παραστάσεις τοῦ ναοῦ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ὠνομάζετο ***Εὐλάλιος***. Πρβλ. Heisenberg, Die Zeit des byz. Malers Eulalios, ἐν Phil. Wochenschrift, τομ. 41. καὶ Ν. Βέη, Kunstgeschichtliche Untersuchungen über die Eulalios-Frage. Berlin, 1917., ἐν Repertorium für Kunstwissenschaft, τομ. 39 καὶ 40.

Πλὴν τὴν σύνθεσιν ταύτην ἀκριβῶς θὰ ἀποκλείσωμεν ἡμεῖς διὰ τὸν ναὸν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, ὡς ἐκ τοῦ χώρου, ὅστις ἦτο ὡρισμένος διὰ τὴν εἰκόνα. Αὕτη ἐγέμιζε τὴν σχετικῶς στενήν, ἀλλὰ καὶ ἐπιμήκη ἐπιφάνειαν τῆς ἀψῖδος, ὄπισθεν τῆς Ἁγίας Τραπέζης. Χρονολογικῶς ἡ παράστασις δὲν ἦτο ἡ πρώτη τῶν παραστάσεων τῶν εὑρισκομένων ἐν τῇ ἀνατολικῇ ταύτῃ κεραίᾳ τοῦ σταυροῦ [5]), μᾶλλον δὲ ἡ δωροδοκία τοῦ Ἰούδα εἶναι προγενεστέρα. Πλὴν ἐδῶ δύναται σαφῶς νὰ ἀναγνωρισθῇ ὁ σκοπὸς τῆς ἐκλογῆς τῆς θέσεως ταύτης: Τὰ βλέμματα τῶν πρὸ τῆς Ἁγίας Τραπέζης τοῦ ναοῦ κοινωνούντων πιστῶν ὤφειλον νὰ πέσωσιν ἐπὶ ταύτης τῆς εἰκόνος [6]), ἥτις πάντοτε σχεδὸν εἰς τὰς ἀψιδωτὰς Ἐκκλησίας εἶχε τὴν θέσιν αὐτῆς ἐνταῦθα, ὄπισθεν τῆς Ἁγίας Τραπέζης. Σύνθεσις ὅμως, ὅπως ἡ τοῦ κώδικος τοῦ Rabula, σχεδὸν ἀποκλείεται διὰ τὴν θολωτὴν ἀψῖδα τοῦ ναοῦ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων. Διότι τότε ὁ ζωγράφος οὐδόλως θὰ προσεῖχεν εἰς τὸ δεδομένον ἀρχιτεκτονικὸν πλαίσιον. Ἵνα κρατήσῃ τις τὴν ἐξάρτησιν τῆς εἰκόνος τοῦ Rabula ἀπὸ τὸν τύπον τοῦ Rossano, τουτέστιν ἀπὸ τὴν τέχνην τῶν μνημείων, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ὁ Haseloff ὑποστηρίζει ὅτι εἶναι δυνατόν, πρέπει νὰ ἐκλάβῃ τις τὸν πρῶτον ὡς συγχώνευσιν μετὰ τοῦ τελευταίου. Ἐνῷ μόλις μία τυπολογικὴ συγγένεια διακρίνεται. Διὰ τὴν βυζαντινὴν ὅμως τέχνην τῶν ἑπομένων αἰώνων ἡ γραμμὴ τῆς ἐξελίξεως ἀπορρέει ὄχι ἀπὸ τὸν τύπον τοῦ Rabula, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν τύπον τοῦ Rossano.

Ἵνα ἐπανεύρωμεν τὸν τύπον τοῦτον εἰς τὴν μεταγενεστέραν βυζαντινὴν τέχνην, εἶναι ἀναγκαῖον νὰ κατέλθωμεν ἀμέσως πολλοὺς αἰῶνας. Οὐχ ἧττον κατὰ τὸ τέλος τῆς εἰκονομαχίας δὲν εἶναι σπάνιον νὰ συναντηθῇ οὗτος, ἐμφανιζόμενος καὶ πάλιν εἰς τὰς μικρογραφίας, ἐπὶ πινάκων, ἐπὶ ἔργων τῆς μικρᾶς τέχνης καὶ ἐπὶ τοιχογραφιῶν. Κατὰ τοὺς ὁμίλους τού-

---

5) Σημ. Μεταφρ.: Γνωστὸν ὅτι ἡ οἰκοδομὴ τοῦ ναοῦ εἶχε σχῆμα σταυροῦ.

6) Σημ. Μεταφρ.: Δυστυχῶς ἡ τόσον ὑποβλητικὴ αὕτη παράστασις, ἡ καὶ καταλληλοτέρα πάσης ἄλλης ἀσφαλῶς διὰ τὴν διακόσμησιν τοῦ ἱ. βήματος, ἐλησμονήθη ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν. Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο ὅπως σήμερον, ἐν τῇ προσπαθείᾳ τῶν διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν Ἐπιτροπῶν πρὸς διακόσμησιν τοῦ ἁγίου Βήματος ἀντὶ τῶν διαφόρων λειτουργικῶν ἁγίων ἢ καὶ ἄλλων ἐπισκόπων, τῶν ὁποίων ἡ παρουσία ἵσταται βεβαίως ἱστορικῶς καὶ ἀρχαιολογικῶς—οὐχὶ ὅμως καὶ τῶν διαφόρων ἄλλων λειτουργικῶν ἀντικειμένων, ὡς δικηροτρικήρων κ. ἄ., ἀγνώστων πρὸς τὴν ἱερὰν διακόσμησιν τοῦ ἱεροῦ τούτου χώρου—, εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο ἐὰν ἐπανήρχετο ἡ ἀρχαία καὶ σεμνοπρεπὴς αὕτη παράστασις τῆς Μεταλήψεως τῶν Ἀποστόλων, ἡ ὁποία προσπίπτουσα εἰς τὰ ὄμματα τῶν προσερχομένων πρὸς μετάληψιν κληρικῶν, καὶ λαϊκῶν θὰ ἠδύνατο νὰ μεταφέρῃ τὸν νοῦν αὐτῶν εἰς τὴν πρώτην Μετάληψιν, δημιουργοῦσα οὕτως εἰς αὐτοὺς ἀτμόσφαιραν μείζονος πνευματικότητος καὶ κατανύξεως.

τους τῶν παραστάσεων Dobbert πρῶτος ἔχει συλλέξῃ, τὸ ἐξαιρετικῶς πλούσιον ὑλικόν του, χωρὶς νὰ ἐπιφέρῃ μίαν νέαν τυπολογικὴν κατάταξιν. Καὶ πράγματι ὁ τύπος τοῦ Rossano χωρίζεται ἀργότερον ἀσφαλέστατα εἰς δύο ὁμίλους. Ὁ εἷς ἀκολουθεῖ τὸ πρωτότυπον εἰς τὸ ἐμφανέστατον σημεῖον του, δηλ. εἰς τὴν διπλῆν παράστασιν τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὴν μίαν πλευρὰν μιᾶς τραπέζης προσφέρει τὸν Ἄρτον καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλην τὸ Ποτήριον. Οὕτως εὑρίσκεται ἡ παράστασις καὶ εἰς χειρόγραφον εὐαγγελιστάριον τοῦ ΙΑ´ αἰῶνος, Cod. Par. gr. 74, fol. 156^{v}, καὶ εἰς ἑλληνολατινικὸν προσευχητάριον (Breviariun) τοῦ ΙΓ´ αἰῶνος εἰς τὴν Βερολίνειον πινακοθήκην, fol. 58^{v}, ὡς διακόσμησις τοῦ 9ου στίχου τοῦ 33ου ψαλμοῦ. Εἰς ἀμφοτέρας τὰς παραστάσεις ἡ Ἁγία Τράπεζα στεγάζεται διὰ κιβωρίου, ἑκατέρωθεν δὲ προσέρχονται ἀνὰ ἕξ μαθηταί. Τὸν αὐτὸν καθ' ὁλοκληρίαν τύπον προσφέρει ἡ ἀρχαιοτάτη ἀσφαλῶς ἀψιδικὴ παράστασις τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας τοῦ Κιέβου κατὰ τὸν ΙΑ´ αἰῶνα, ἔνθα ὁ Ι. Χριστὸς ἵσταται πρὸ κιβωρίου, εἰς τὰς δύο πλευρὰς τοῦ ὁποίου δύο ἄγγελοι ἵστανται ὡς διάκονοι. Τὸ κιβώριον ἐλλείπει ἀπὸ τὴν παράστασιν τοῦ Μ. Δείπνου ἐν τῇ ἀψῖδι τοῦ ναοῦ τῆς Μονῆς Μιχαὴλ τοῦ Κιέβου (κατὰ τὸν ΙΒ´ αἰῶνα), τὴν ὁποίαν ὁ Dobbert καλεῖ μίμησιν τῆς πρὸ ὀλίγου ἀναφερθείσης εἰκόνος, ἀπὸ δὲ τῆς τοιχογραφίας τοῦ Ναοῦ Nekresi, ἐν Καυκάσῳ, ἐλλείπει καὶ αὐτὴ ἡ Ἁγία Τράπεζα, ἀντὶ τῆς ὁποίας βλέπει τις μόνον τὸ κιγκλιδωτὸν διάφραγμα τῆς Ἁγίας Τραπέζης, πρὸ τῶν εἰκόνων τοῦ Ι. Χριστοῦ, αἵτινες χωρίζονται λίαν ἐκφραστικῶς διὰ μιᾶς γραμμῆς, ὡς διὰ ταινίας. Ἡ χρονολογία τῆς παραστάσεως ταύτης δὲν εἶναι γνωστή. Ἡ προταθεῖσα γνώμη ὅτι ἀνήκει εἰς τὸν Ε´ αἰῶνα, κατεπολεμήθη ὑπὸ τοῦ Dobbert καὶ οῦ Pokrowski. Ἀξία προσοχῆς ὅμως εἶναι ἡ ὑπόδειξις τοῦ Manswetoff ἐπὶ μερικῶν σημείων, ὅπως π χ.: ποῖον τὸ σχῆμα τοῦ ποτηρίου τοῦ Δείπνου, ὅπερ ἐμφανίζει τὴν εἰκόνα ἀρχαιοτέραν, ὡς τὸ μωσαϊκὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας ἐν Κιέβῳ. Ἡ εἰκὼν εἶναι ἄλλωστε ἐνδιαφέρουσα καὶ διότι εἰς τὰ ὀνόματα τῶν Ἀποστόλων ἔγιναν προσθῆκαι, λείπουν τουτέστι· οἱ δύο Ἰοῦδαι καὶ ὁ εἷς Ἰάκωβος καὶ ἀντ' αὐτῶν ὑπάρχουν ὁ Παῦλος, ὁ Μᾶρκος καὶ ὁ Λουκᾶς.

Ἤδη ὅμως εἰς τὸν Θ´ αἰῶνα ἐμφανίζεται εἷς ἕτερος τύπος τῆς τυπικῆς εἰκόνος τοῦ Μ. Δείπνου. Ἀνήκει εἰς διακεκοσμημένους ψαλτῆρας, καὶ ἀπαντᾷ ἄνευ οὐσιωδῶν παραλλαγῶν εἰς τὸν ψαλτῆρα Chludoff καὶ εἰς τοὺς ψαλτῆρας τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου καὶ τῆς Βαρβεριανῆς Βιβλιοθήκης· εἰς τὸν χειρόγραφον ψαλτῆρα τῆς Μονῆς τοῦ Παντοκράτορος τοῦ Ἄθω, ἐκ τοῦ ὁποίου λείπουν οἱ Δαυῒδ καὶ Μελχισεδέκ, οἱ ὁποῖοι ἵστανται συνήθως δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν, ὄπισθεν τῶν ἀποστόλων, ὁ δὲ ὅμιλος τῶν Μαθητῶν εἶναι πολὺ στενὰ συνεσφιγμένος παρὰ τὴν Ἁγίαν Τρά-

πεζαν. Τὸ κοινὸν εἰς ὅλας τὰς παραστάσεις εἶναι ὅτι ὁ Ι. Χριστὸς παρίσταται εἰς ἁπλῆν ἐμφάνισιν, ὄπισθεν τῆς Ἁγίας Τραπέζης καὶ κάτωθεν τοῦ κιβωρίου, ἀριστερὰ κρατεῖ τὸ Δισκάριον, μὲ τὴν δεξιὰν δὲ προσφέρει τὸν ἄρτον εἰς τὸν ἐ τῇ πρώτῃ σειρᾷ ἀριστερόθεν εὑρισκόμενον ἀπόστολον, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ πρῶτος ἀπόστολος δεξιόθεν κρατεῖ τὸ Ἅγιον Ποτήριον διὰ νὰ πίῃ ἐξ αὐτοῦ.

. . . .

Διὰ τὸ μωσαϊκὸν τοῦ Εὐλαλίου τίθενται τὰ ἑξῆς ζητήματα: ἐὰν ἡ τράπεζα ἦτο Ἁγία Τράπεζα μετὰ κιβωρίου καὶ ἐὰν ὁ Ι. Χριστὸς παρίστατο ἅπαξ ἢ δίς.

Ἀκριβῶς εἰς τὰς δύο αὐτὰς ἐρωτήσεις ἐπιτρέπει εὐτυχῶς νὰ ἀπαντήσῃ τὸ ἀνὰ χεῖρας ἀπόσπασμα τῆς περιγραφῆς. «***Θυσιαστήριον γάρ ἐστιν ἀληθῶς ἡ μυστικὴ αὕτη καὶ ἱερὰ τράπεζα, ἐν ᾗ, καὶ κατὰ τὸν χρυσοῦν τὴν γλῶτταν, καὶ ἐσφαγμένος πρόκειται ὁ Χριστός.***» Κατὰ τὰς λέξεις αὐτὰς ἔβλεπεν ὁ Μεσαρείτης οὐχὶ μίαν συνήθη τράπεζαν, ἀλλὰ μίαν Ἁγίαν Τράπεζαν, ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει θὰ ἦτο κεκαλυμμένη καὶ διὰ κιβωρίου, ὅπερ ἄνωθεν οὐδεμιᾶς ἐκ τῶν μνημειωδῶν βυζαντινῶν Ἁγίων Τραπεζῶν ἔλειπεν.

Δυσκολώτερον εἶναι νὰ ἀπαντήσῃ τις εἰς τὴν β' ἐρώτησιν, ἐὰν ὁ Ι. Χριστὸς ἅπαξ ἢ δὶς παρίστατο. «***Ἐκχέει δὲ τὸ αἷμα ἑαυτοῦ πρὸς ὃ κατ' ἀντικρὺ μετὰ χεῖρας φέρει ποτήριον, καὶ δίδωσι μὲν αὐτοῖς ἐμφαγεῖν τῆς αὐτοῦ σαρκὸς πρῶτος ταύτης ἀπογευσάμενος.***» Κατὰ ταῦτα θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἐκλάβῃ ὅτι ἐκράτει εἰς τὴν μίαν χεῖρα τὸ Ποτήριον καὶ εἰς τὴν ἄλλην τὸν Ἄρτον. Ἐν τῷ μωσαϊκῷ ὅμως τοῦ Εὐλαλίου ὁ Μεσαρείτης δὲν λέγει ὅτι ὁ Κύριος ἐκράτει τὸ Ποτήριον ἐν τῇ μιᾷ χειρί, ἀλλὰ «μετὰ χεῖρας», ἄρα δι' ἀμφοτέρων. Ἀλλ' ἐπὶ πλέον δίδει εἰς τοὺς Μαθητὰς ἵνα φάγωσιν ἐκ τῆς σαρκός. Ἡ περιγραφὴ αὕτη ὁδηγεῖ κατ' ἀνάγκην εἰς τὴν ἐκδοχὴν μιᾶς διπλῆς παραστάσεως τοῦ Σωτῆρος, μίαν μὲν φορὰν προσφέροντος τὸ σῶμα Αὐτοῦ, τουτέστι δίδοντος εἰς τοὺς Ἀποστόλους τὸν ἄρτον, ἑτέραν δὲ προσφέροντος τὸ αἷμα Του. Ὅλαι αἱ λοιπαὶ γνωσταὶ παραστάσεις τούτου τοῦ διμεροῦς τύπου ὁδηγοῦν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι αἱ δύο ὄψεις τοῦ Κυρίου ἵσταντο εἰς τὰς δύο πλευρὰς τῆς Ἁγίας Τραπέζης. Εἰς τοὺς λόγους τοῦ Μεσαρείτου: «ἐκχέει δὲ τὸ αἷμα τὸ ἑαυτοῦ πρὸς ὅ κατ' ἀντικρὺ μετὰ χεῖρας φέρει ποτήριον» εὑρίσκεται ἡ βεβαίωσις τούτου. Διότι τοῦτο τὸ «κατ' ἀντικρὺ» οὐδὲν ἕτερον δύναται νὰ σημαίνῃ εἰμὴ μόνον ἀπὸ τὴν ἑτέραν πλευρὰν τῆς Ἁγίας Τραπέζης ἢ ἀντίκρυ, εἰς τὸ ἄλλο ἥμισυ τοῦ θόλου, διότι ἡ Ἁγία Τράπεζα ἵστατο βεβαίως εἰς τὴν μέσην τοῦ θόλου. Διὰ τούτου ὅμως βεβαιοῦται ἡ ἄποψις τοῦ Dobbert καὶ τοῦ Haseloff, τὴν ὁποίαν ὁ Pokrowski ἠδύνατο

νὰ διακηρύξῃ ὡς ἀναπόδεικτον, ἐφ' ὅσον καμμία τοιχογραφία τῆς πρὸ τοῦ ΙΑ' αἰῶνος ἐποχῆς ἦτο γνωστή. Ἡ τελετουργικὴ εἰκὼν τοῦ Μ. Δείπνου δὲν ἦτο δυνατὸν ἐκ τῆς ζωγραφικῆς τῶν μικρογραφιῶν τοῦ Ι' περίπου αἰῶνος νὰ μεταφερθῇ ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ ναοῦ, ἀλλ' ἤδη κατὰ τὸν Στ' αἰῶνα ἔβλεπέ τις ἀμφοτέρας τὰς ἑρμηνείας τοῦ Μ. Δείπνου ἐν τῇ ζωγραφικῇ τῶν ναῶν, ὡς π. χ. τὴν εἰκόνα τοῦ ἱστορικοῦ Πασχαλίου Δείπνου εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Σεργίου ἐν Γάζῃ καὶ τὴν τυπικὴν εἰκόνα τῆς συστάσεως τῆς Θ. Εὐχαριστίας ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων. Τὸ χειρόγραφον τοῦ Rossano περιελάμβανεν ἀμφοτέρους τοὺς τύπους. Ἐὰν εἰς τὸ χειρόγραφον τοῦτο λείπει ἡ Ἁγία Τράπεζα ἀπὸ τὰς εἰκόνας τῆς Εὐχαριστίας, ἡ ἔλλειψις αὕτη θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐξηγηθῇ ἐκ τῆς κατατομῆς τῆς εἰκόνος εἰς δύο φῦλλα, ἄλλωστε λείπουν ἐπίσης τὰ μετόπισθεν, ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τῆς αἰθούσης τοῦ Δείπνου καὶ τὰ προσκεφάλαια.

Ἐὰν ὁ Εὐλάλιος φυλάσσῃ ἐδῶ τοὐλάχιστον τὸν χαρακτῆρα τῆς ἱστορικῆς εἰκόνος, ὅμως καταστρέφει αὐτὸν ἀπὸ μιᾶς ἄλλης ἀπόψεως. Πλὴν ἡ περιγραφὴ τοῦ Μεσαρείτου δι' ὅλα τὰ ἄλλα ἀπωλέσθη καὶ πρὸς ἀνασύνθεσιν κατέχομεν κατ' ἀρχὴν μόνον τὰς ἐπαναλήψεις τοῦ τύπου εἰς τὰς νεωτέρας βυζαντινὰς Ἐκκλησίας. Εἰς τὸν καθεδρικὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας ἐν Κιέβῳ, ὡς καὶ εἰς ὅλας τὰς ἄλλας γνωστὰς εἰς ἐμὲ μνημειακὰς ἐπαναλήψεις, ὄπισθεν τῆς παραστάσεως τοῦ Ι. Χριστοῦ, καθ' ἑκάστην φοράν, ἵστανται δύο πτερωτοὶ ἄγγελοι, οἱ ὁποῖοι, εἰς τὰς δύο πλευρὰς τῆς Ἁγίας Τραπέζης, κρατοῦντες ἀνὰ χεῖρας τὸ «ριπίδιον» (ἢ Flabellum) ἐκπληροῦσι τὸ ἔργον τῶν διακόνων. Ἡ συνήθης παρουσία αὐτῶν ἐπιτρέπει τὴν ὑπόθεσιν ὅτι οὗτοι δὲν ἔλειπον ἐπίσης καὶ ἀπὸ τὸ μωσαϊκὸν τοῦ Εὐλαλίου, ἀποδεικνύει δὲ ἐπὶ πλέον ὅτι ὁ καλλιτέχνης καὶ εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ Βαπτίσματος ἔδωκεν εἰς τοὺς δύο ἀγγέλους τὸ ἔργον τῶν διακόνων, νὰ κρατῶσι τουτέστιν ἕτοιμα τὰ ἀπόμακτρα τοῦ Βαπτιζομένου.

Εἰς τὸν ναὸν Nekresi τοῦ Καυκάσου εἶναι, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐλέχθη, γεγραμμένα τὰ ὀνόματα τῶν ἀποστόλων. Ἡ ὁμοιότης τῶν τύπων, μὲ τοὺς ὁποίους λεπτομερέστερον πρέπει νὰ ἀσχοληθῶμεν, δίδει τὴν βεβαίωσιν ὥστε καὶ ἡμεῖς, καὶ εἰς τὰς ἄλλας, τὰς ἀνωτέρω ὀνομασθείσας, νεωτέρας παραστάσεις, νὰ ἀναγνωρίζωμεν τοὺς αὐτοὺς ἀποστόλους. Εἶναι δὲ οὗτοι ὁ κατάλογος τῶν 12, εἰς οὓς ἦτο καθιερωμένος ὁ ναὸς τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων. Τοῦτο ὁδηγεῖ ἀναγκαίως σχεδὸν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι καὶ ὁ Εὐλάλιος εἰς τὴν παράστασιν ταύτην, τῆς ὁποίας ὁ ἱστορικὸς χαρακτὴρ φαίνεται τόσον πολὺ ἐξησθενημένος, δὲν παρέστησε τοὺς 12 Ἀποστόλους τοῦ Εὐαγγελίου. Ἐπὶ πλέον φαίνεται ἐντελῶς ἀφάνταστον ὅτι ἔλειπεν εἷς ἐκ τῶν δώδεκα, εἰς τοὺς ὁποίους ἦτο ἀφιερωμένος ὁ ναὸς καὶ ὅτι εἰς τὴν θέσιν τούτου ἵστατο ὁ προδότης Ἰούδας, ἵνα ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Κυρίου

δεχθῇ τὴν Θείαν Εὐχαριστίαν. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν παράστασιν τοῦ Rossano δὲν ὑπάρχει ἴσως καμμία παράστασις τῆς πρώτης εὐχαριστίας, εἰς τὴν ὁποίαν νὰ βλέπῃ τις τὸν Ἰούδα. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι τὰ Εὐαγγέλια κατὰ Ματθαῖον καὶ Μᾶρκον δὲν ἀποκλείουν τὴν παρουσίαν τοῦ Προδότου κατὰ τὴν διανομὴν τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου, καὶ παρὰ τῷ Λουκᾷ ἡ συμμετοχὴ αὐτοῦ φαίνεται σχεδὸν βεβαία. Ὅμως ἡ βυζαντινὴ τέχνη, ἀπὸ τοῦ Ζ' αἰῶνος, ὁσάκις παρίστα τὸ τελευταῖον τοῦτο Δεῖπνον περιελάμβανε τὸν Προδότην μόνον ἐπὶ τῆς παραστάσεως τοῦ Πασχαλίου Δείπνου, ἀπέκλειε δὲ αὐτὸν ἀπὸ τὴν παράστασιν τῆς Διανομῆς τοῦ Ἄρτου καὶ τοῦ Οἴνου.

Ἡ σκέψις ὅμως ὅπως μὴ ἀφήσῃ τις τὸν Προδότην νὰ μετάσχῃ τῆς πρώτης Μεταλήψεως, ἀνήκει ἤδη εἰς τὴν συριακὴν τέχνην. Οὕτω βλέπομεν εἰς τὸ χειρόγραφον τοῦ Rabula μόνον 11 μαθητὰς πρὸ τοῦ Κυρίου, ἡ συριακὴ δὲ εἰκὼν ἐπὶ πλέον διὰ τῆς ἀπουσίας τῆς Ἁγίας Τραπέζης φέρει ἱστορικὸν χαρακτῆρα εἰς πολὺ ὑψηλότερον βαθμὸν ἢ τὸ μωσαϊκὸν τοῦ Εὐλαλίου. Αἱ δύο μικρογραφίαι τοῦ Rossano δεικνύουν μιὰν ἀρχαιοτέραν εἰκονογραφικὴν βαθμῖδα ἢ ἡ εἰκὼν τοῦ ναοῦ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων. Ἤδη ἡ τέχνη ἐκλαμβάνει τὴν πρώτην τελετὴν τῆς εὐχαριστίας ὡς μίαν ἰδιαιτέραν σκηνήν, οἱ Δώδεκα ὅμως εἶναι πιθανῶς οἱ αὐτοί, οἵτινες συμμετέχουν καὶ εἰς τὸ Πασχάλιον Δεῖπνον.

Ὁ τύπος ἑνὸς ἑκάστου ἐκ τῶν Ἀποστόλων δὲν ἔχει τελείως ἐκφρασθῇ, μόνον ὁ Πέτρος, ὁ Ἰωάννης καὶ ὁ Ἀνδρέας φέρουσιν ἐμφανῆ χαρακτῆρα· πάντως βλέπει τις καθαρῶς ὅτι ὁ Παῦλος δὲν εὑρίσκεται μεταξὺ αὐτῶν τῶν δώδεκα, ἡ δὲ ἄποψις τοῦ Harnack ὅτι ὁ τελευταῖος τῶν μαθητῶν ἐν τῇ διανομῇ τοῦ ἄρτου εἶναι οὐχὶ ἄλλος ἢ ὁ Ἰούδας δὲν δύναται εὐκόλως νὰ διαψευσθῇ. Καμμία ἀμφιβολία δὲν ὑπάρχει ὅτι αἱ δύο μικρογραφίαι τοῦ Rossano προέρχονται ἀπὸ ἓν μνημειῶδες πρότυπον. Ἀλλ' εἶναι ἐξ ἴσου γνωστὸν καὶ τοῦτο ὅτι, παρὰ πᾶσαν τὴν συγγνειαν τὸ πρότυπον τοῦτο δὲν εἶναι τὸ μωσαϊκὸν τοῦ Εὐλαλίου, διότι εἰς τὸν κύκλον τοῦτον δὲν ἠμπορεῖ ὁ Ἰούδας ἰσοβαθμίως μὲ τοὺς ἄλλους Μαθητὰς νὰ συμμετέχῃ εἰς τὴν τελετὴν τῆς Εὐχαριστίας. Τοῦτο φαίνεται νὰ ἐπιβεβαιοῖ καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Ρόδιος. Ἀναφέρει τίνι τρόπῳ δωροδοκεῖται ὁ Ἰούδας, τίνι τρόπῳ προδίδει τὸν Κύριον εἰς τὸν κῆπον τῆς Γεθσημανῆ καὶ αὐτοκτονεῖ· περὶ συμμετοχῆς του ὅμως εἰς τὴν τελευταίαν μετάληψιν οὐδὲν λέγει· καὶ ὁ Μεσαρείτης οὐδ·μοῦ ὑπαινίσσεται παρόμοιόν τι. Ἐὰν ἐπὶ πλέον Κωνσταντῖνος ὁ Ρόδιος ἀπὸ τὴν εἴσοδον εἰς τὴν Ἰερουσαλὴμ παρ' εὐθὺς μεταπηδᾷ εἰς τὰς σκηνὰς τοῦ Ἰούδα, καὶ δὲν ἀναφέρῃ διόλου τὴν παράστασιν τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου, ἡ αἰτία τούτου ἠμπορεῖ νὰ ἔγκηται εἰς τοῦτο ὅτι αὐτὸς εἰς τὴν εἰκόνα ταύτην οὐχὶ ἱστορικοῦ χαρακτῆρος δὲν ἔβλεπε παράστασιν τῆς ἱερᾶς ἱστορίας.

Ἐξ αἰτίας τοῦ μι ροῦ ἀριθμοῦ τῶν μνημείων, τὰ ὁποῖα ἐκ τῆς ἀρχαίας Βυζαντινῆς τέχνης ἔμειναν εἰς ἡμᾶς, εἶναι ἀδύνατον πρὸς τὸ παρὸν νὰ καθορίσωμεν μετὰ βεβαιότητος τὴν εἰκονογραφικὴν ἐξέλιξιν τῆς παραστάσεως τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Βυζαντινῇ τέχνῃ. Δὲν εἶναι ὅμως ἀπίθανον ὅτι ὁ Εὐλάλιος ἀκριβῶς ὑπῆρξεν ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος τὸν παλαιὸν τοῦτον τύπον, τὸν ὁποῖον δεικνύει εἰς ἡμᾶς τὸ χεῖρόγραφον τοῦ Rossano, τὸν παρήλλαζεν εἰς τὸν ναὸν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων. Παρέστησε τὸν Ἰ. Χριστὸν εἰς δύο παραστάσεις, ὡς ἱερέα, πλησίον τῆς Ἁγίας Τραπέζης καὶ διανέμοντα εἰς ἕνα ἕκαστον ἐκ τῶν δώδεκα Ἀποστόλων, εἰς τοὺς ὁποίους ἦτο ἀφιερωμένος ὁ ναός, Ἄρτον καὶ Οἶνον.

Ὁ τύπος οὗτος δεσπόζει τοῦ Μεσαίωνος. Ὁ Dobbert ἀπέδειξεν ὅτι ἐξ αὐτοῦ ὡσαύτως παρήχθη καὶ ἡ παράστασις τοῦ ψαλτῆρος μεθ' ἑνὸς Ἰησοῦ, πλὴν πρεπει νὰ τονισθῇ ὅτι ἐνίοτε ἐπίσης ἐν τῇ μικρογραφικῇ διακοσμητικῇ τῶν χειρογράφων, ὡς π. χ. ἐν τῷ Cod: Paris gr. 74 καὶ ἐν τῷ ἑλληνολατινικῷ Breviarium τοῦ Βερολίνου, ὁ Κύριος ἐνφανίζεται ὑπὸ διολῆν ὄψιν.

Μετάφρασις

δ. Χ. Κ.

ΤΟ ΘΕΙΟΝ ΒΡΕΦΟΣ

Νύχτα. Σιγή. Αἴφνης ἡ σιωπὴ διακόπτεται ἀπὸ μίαν ὑπερκοσμίαν ἁρμονίαν. Κάποιο «νέφος» πτερωτῶν μουσουργῶν δονοῦν τὴν παγερὰν χειμερινὴν ἀτμόσφαιραν. Μὲ ἐνθουσιασμὸν ψάλλουν: «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία». Καὶ εἰς μικρὰν ἀπὸ τὴν γοητευτικήν, ἀπὸ τὴν οὐρανίαν συμφωνίαν, ἀπόστασιν, ἀκούονται κλαυθμηρισμοὶ νεογεννήτου παιδίου.

Ἀλλὰ ὅλα αὐτὰ τί συμβολίζουν; Τί σημαίνουν τάχα; Πρὸς τί ἡ πρωτοφανὴς ἀγγελικὴ μελωδία; Διατί δὲ ἡ παρουσία τοῦ ἐν φάτνῃ βρέφους; Ἐζήτησα πληροφορίας. Μοῦ πλησιάζει ἕνας χρυσόφτερος ἄγγελος ἀπ᾽ αὐτοὺς ποῦ ἔψαλλαν χαρμοσύνως καὶ μοῦ εἶπε, διὰ νὰ λύσῃ τὴν ἀπορία μου.

Ἡ χαρά μας εἶναι ἀπερίγραπτος. Παράξενα φαίνονται καὶ εἰς ἡμᾶς ἀκόμη τοὺς ἀσωμάτους καὶ μυημένους εἰς τὰ μυστηριώδη καὶ θεῖα σχέδια. Ἀπόψε μέσα εἰς σκοτεινὸν σπήλαιον, εἰς ὑγρὰν τρώγλην, ἐγεννήθη ἡ ἐλπὶς τῶν ἐθνῶν. Αὐτὸς ὁ Θεός.

Ἦλθεν ὑπὸ μορφὴν ἀνθρώπου ὁ ἄμορφος Κύριος. Κατῆλθε ὁ ὕψιστος. Ἰδοὺ διατί παιανίζομεν τὸ καινὸν ᾆσμα: «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ .....»

Ἠρώτησα δειλά, καὶ τὰ κλάμματα τοῦ Θείου Βρέφους τί νὰ σημαίνουν; Πολλά, μεγάλα εἰς ἔκτασιν καὶ βάθος. Τὰ δάκρυα ποῦ χύνει τὸ παιδὶ αὐτὸ θὰ σταματήσουν τὸν πόνον τῶν ἄλλων. Τοῦ λοιποῦ δὲν θὰ κλαίουν οἱ θλιμμένοι ἀπαρηγόρητα. Ὅσοι θὰ πιστεύουν πράγματι εἰς τὴν διδασκαλίαν Του. Μὲ ἕνα δυνατὸ φτερούγισμα φεύγει ἀπὸ κοντά μου, καὶ ἑνώνεται μὲ τοὺς συντρόφους του, οἱ ὁποῖοι ἐπλαισίωναν τὸν οὐρανὸν μὲ τὴν λάμψιν των.

Κλαίγει λοιπὸν τὸ Θεῖον Βρέφος, διὰ νὰ μᾶς χαρίσῃ τὸ μειδίαμα. Προτίμησε τὴν εὐτελῆ φάτνην, διὰ νὰ μᾶς ἐγκαθιδρύσῃ εἰς καλιμαρμάρους μονὰς τῆς αἰωνιότητος. Ἐπτώχευσεν ὁ πλούσιος Θεὸς διὰ νὰ πλουτίσωμεν ἡμεῖς οἱ ἐνδεεῖς. Ἔγινεν «Υἱός ἀνθρώπου» διὰ νὰ γίνωμεν «Υἱοὶ Θεοῦ».

Πόση αὐτοθυσία τοῦ Παιδίου τῆς Βηθλεὲμ ἀπὸ τὰς πρώτας ἀκόμη στιγμὰς τῆς ἐπὶ γῆς παρουσίας Του! Ἐσπαργανώθη, ἵνα συσφίγξῃ ἡμᾶς μὲ τὴν θείαν ἀγάπην. Ἦλθε νύκτα διὰ νὰ φέρῃ τὸ πολυπόθητον λυκαυγές.

Μᾶς ἐπεσκέφθη κατὰ τὸν χειμῶνα—σύμβολο καὶ τοῦτο—μὲ σκοπὸν νὰ διαλύσῃ τὰς χιονοστιβάδας τοῦ βίου. Ὁ ἐρχομός Του παρεσκεύασε τὴν ἄνοιξι, τὴν ἐλπίδα. Πόσα καὶ πόσα δῶρα δὲν μᾶς ἔφερε ἀπὸ τὸν οὐρανόν!

Ὁ Υἱὸς τῆς παρθένου εἶναι ἡ εἰρήνη καὶ ἡ ἀσφάλεια τοῦ κόσμου. «Ἐπὶ γῆς εἰρήνη» ἦσαν αἱ τελευταῖαι λέξεις, τὰς ὁποίας ἔμελπαν οἱ ἄγ-

γελοι κατὰ τὴν γέννησιν, διὰ νὰ φανερώνουν τὴν ἰδιότητα Του, ὡς εἰρηνοποιοῦ καὶ κομιστοῦ τῆς εἰρήνης.

Ξεπηδοῦν μερικὰ ἐρωτηματικά: Διατὶ τότε ἡ τόση ἀθλιότης, ἡ φυγάδευσις ἐκ τοῦ κόσμου τῆς πραγματικῆς εἰρήνης ἀπὸ τὰ ἄτομα καὶ τὰ ἔθνη; Διατὶ νὰ ὑποφέρουν οἱ ἄνθρωποι τόσον ἀφοῦ γιατρεύει τὰς πληγάς; Διατὶ ἐπικρατεῖ εἰσέτι αὐτὸ τὸ βαθὺ σκότος; ἐφ' ὅσον Αὐτὸς ὁ γεννηθεὶς Θεός, εἶναι τὸ φῶς; Διότι «εἰς τὰ ἴδια ἦλθε καί οἱ ἴδιοι Αὐτὸν οὐ παρέλαβον» λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς 'Ιωάννης. Ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον καὶ οἱ ἐν τῷ κόσμῳ δὲν τὸν ἐνεκολπώθησαν. Πνίγονται καὶ τὴν σανίδα τῆς σωτηρίας δὲν ἐναγκαλίζονται. Ναυαγοῦν καὶ τό σωσίβιον περιφρονοῦν.

Ὥστε: διὰ νὰ εὕρωμεν τὴν θεραπείαν τῶν δεινῶν μας, τὴν γαλήνην τῆς συνειδήσεως, τὴν ἐσωτερικὴν εἰρήνην, πρέπει νὰ γνωρίσωμεν τὸ Θεῖον Βρέφος. 'Εὰν θέλωμεν τὴν βεβαιότητα εἰς τὴν ἀβεβαίαν ἐποχήν, τὴν σταθερότητα κατὰ τὴν μετέωρον περίοδον, καὶ μὲ μίαν λέξιν, διὰ νὰ εὕρωμεν ὅ,τι δὲν ἔχωμεν, ἀπαραιτήτως ἔχομεν ἀνάγκην τοῦ Βρέφους τῆς Βηθλεέμ. Μίαν τοιαύτην οὐσιαστικὴν γνωριμίαν, ἀληθινὴ προσέγγισιν, εὔχομαι εἰς ὅλους διά νά εὕρωμεν τὸν δρόμον, τὴν σωτήριον ὁδόν.

† 'Αρχιμ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΝΤΩΝΗΣ

ATHELSTON RILEY

Πλήρης ἡμερῶν ἐν ἡλικίᾳ 85 ἐτῶν ἐξεμέτρησε προσφάτως τὸ ζῆν ὁ Athelston Riley ἐν τῇ Νήσῳ jersey ὅπου διέμενε καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου.

Ἦτο ἰδιοκτήτης σπουδαίου ἀγροτικοῦ κτήματος, τῆς Seigneurie de la Trinité ἐξ ἧς καὶ ἠρύετο τὸν τίτλον Seigneure de la Trinité εἰς τὸν ὁποῖον τόσον ἠρέσκετο. Στερηθεὶς ἐνωρὶς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἀνετράφη μὲ βαθείας Χριστιανικὰς ἀρχὰς ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, τὰς ὁποίας ἐκαλλιέργησε καὶ ἐνεβάθυνεν ἔτι μᾶλλον ἐν τῇ ἀναστροφῇ μετὰ τοῦ ὁμόφρονος αὐτοῦ john Birkback, μεθ' οὗ συνεσπούδασεν εἰς τὸ College τοῦ Eton. Ἀποφοιτήσας τούτου εἰσῆλθεν εἰς τὸ Pembroke College τῆς Ὀξφόρδης, ὅπου ἐνωρίς διεκρίθη διὰ τὴν συμπάθειαν αὐτοῦ πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ τοὺς ἡγέτας τῆς Ὀξφορδείου Κινήσεως καὶ τὴν τάσιν πρὸς ἕνωσιν τῆς Ἀγγλικανικῆς μετὰ τῆς Ὀρθοδόξου ἐκκλησίας. Ἐγκαίρως συνεδέθη μετὰ τοῦ Λόρδου Χάλιφαξ, πατρὸς τοῦ νῦν Πρεσβευτοῦ ἐν Οὐασιγκτῶνι, ὅστις προήδρευε τῆς Church Union τοῦ Ἀγγλικανικοῦ δηλονότι ἐκκλησιαστικοῦ ἐκείνου Σωματείου τὸ ὁποῖον ἐτάχθη ὑπέρμαχον τῶν καθολικῶν ἀρχῶν ἐν τῇ Ἀγγλικανικῇ ἐκκλησίᾳ. Ἀλλ' ἐνῷ ὁ Λόρδος Χάλιφαξ προχωρῶν ἔκλινε μᾶλλον πρὸς τὰς ἀπόψεις τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας καὶ ὑπῆρξεν ὁ πρωτεργάτης τῶν συνδιαλέξεων τῶν Malines, εἰς ἃς μετέσχε καὶ ὁ πολὺς Καρδινάλιος Mervier, ὁ Riley παρέμεινε πιστὸς εἰς τὴν συμπάθειαν αὐτοῦ πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν.

Ὁ Athelston Riley ἱκανῶς εὔπορος ἐταξείδευσεν πολύ, ὄχι μόνον ἀνὰ τὴν Εὐρώπην ἀλλὰ καὶ ἀνὰ τὴν Περσίαν καὶ τὴν Κουρδίαν καὶ ἐπεσκέφθη ἐπανειλημμένως τὴν Αἴγυπτον, τὴν Συρίαν, τὴν Παλαιστίνην, τὴν Σταμποὺλ καὶ τὴν Ἑλλάδα.

Τῷ 1887 ἐπεσκέφθη τὸ Ἅγιον Ὄρος ἔγραψε καὶ ἐξέδωκε τὰς ἐντυπώσεις αὐτοῦ ἐν βιβλίῳ «Τὸ Ὄρος Ἄθως»: εἶναι γραμμένον μετὰ πολλῆς εὐλαβείας πρὸς τὰς παραδόσεις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ μετὰ πολλοῦ Ἀγγλικοῦ χιοῦμορ. Φιλοξενηθεὶς κατόπιν εἰς τὸν δημόσιον Ἐκκλησιαστικὸν βίον ἐξελέγη τῷ 1891 μέλος τῆς σχολικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Λονδίνου καὶ ἠγωνίσθη διὰ τὴν εἰσαγωγὴν εἰς τὸ Πρόγραμμα ὄχι ἁπλῶς θρησκευτικῆς ἀλλὰ «Χριστιανικῆς Θρησκευτικῆς διδασκαλίας». Ὑπῆρξεν μέλος τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Συνελεύσεως», ἀντιπρόεδρος τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἑνώσεως» καὶ ἐκ τῶν πρώτων ἱδρυτῶν τῆς «Anglican and Eastern Churches Association» ἧς ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν διετέλεσε πρόεδρος

τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς. Ὁ Athelston Riley διέπρεψε καὶ ὡς ὑμνογράφος ὄχι μόνον μεταφράσας ὕμνους ἐκ τῆς Λατινικῆς καὶ Ἑλληνικῆς ἀλλὰ συνθέσας καὶ πρωτοτύπους οἵτινες ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὸ English Hymnal. Ἡ ἐν Kenrigton εὐρύχωρος οἰκία αὐτοῦ ἐπὶ μακρὰ ἔτη ἐχρησίμευσε κέντρον θερμῆς καὶ ἀπερίττου φιλοξενίας, ὁ δὲ γράφων μετὰ συγκινήσεως ἀναπολεῖ τὸν φιλόξενον αὐτοῦ οἶκον, ἐν ᾧ προσήρτησε σεμνὸν εὐκτήριον οἶκον καὶ ἀξιόλογον βιβλιοθήκην.

Ὅτι ἰδιαιτέρως ἐνδιαφέρει ἡμᾶς εἶναι αἱ στεναὶ αὐτοῦ σχέσεις πρὸς τὴν καθόλου Ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν καὶ ἰδίᾳ τὴν Ἑλληνικήν. Ὁσάκις θεολόγοι καθηγηταὶ καὶ Κληρικοὶ ἐπεσκέπτοντο τὴν Ἀγγλίαν, ὁ Athelston Riley δὲν παρέλειπε νὰ συναντᾶται μετ' αὐτῶν καὶ νὰ συμμετέχῃ ἐνεργῶς τῶν μετ' αὐτῶν Θεολογικῶν συζητήσεων. Πιστὸν τέκνον τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἐκκλησίας ἀνωμολόγει ὅτι ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι ὁ ἀπαρέγκλιτος συνεχιστὴς τῆς παραδόσεως τῆς ἀρχαίας ἀδιαιρέτου ἐκκλησίας. Ἐδημοσίευσε εἴς τε τὸν ἡμερήσιον καὶ εἰς τὸν ἑβδομαδιαῖον ἐκκλησιαστικὸν τύπον διατριβὰς καὶ ἐπιστολὰς ὑπεραμυνόμενος τῶν ὀρθοδόξων Θεολογικῶν ἀπόψεων, ὁσάκις ἔβλεπεν αὐτὰς διαστρεφομένας. Παρηκολούθησεν ὡς παρατηρητὴς τὰς συζητήσεις κατὰ τὸ ἐν Λωζάνῃ Πανχριστιανικὸν Συνέδριον τοῦ 1927 καὶ ἔσπευσε νὰ συγχαρῇ τὴν Ὀρθόδοξον Ἀποστολὴν διὰ τὴν πεπαρρησιασμένην δήλωσιν αὐτῆς. Ἀπεστρέφετο ἰδιαζόντως τὴν τόσον προσφιλῆ εἰς τὴν σκέψιν πολλῶν Ἀγγλικανῶν Θεολόγων καὶ κληρικῶν συμβιβασμὸν ἢ τὴν ἄλλως καλουμένην «Περιεκτικότητα» (Comprehension). Αὐτὸς ἔγγαμος καὶ πατὴρ τεσσάρων τέκνων ἦτο κεκηρυγμένος ὑπὲρ τῆς ἀγαμίας τῶν Ἐπισκόπων ὡς μαρτυρεῖ διατριβὴ αὐτοῦ δημοσιευθεῖσα ἄλλοτε ἐν τῇ «Ὀρθοδοξίᾳ» κατὰ μετάφρασιν ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ. Ἀποκεκλεισμένος ἀπὸ τῶν πολλῶν αὐτοῦ φίλων κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου ἀπέστελλε ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐνθαρρυντικὰ μηνύματα διὰ τοῦ Διεθνοῦς Ἐρυθροῦ Σταυροῦ κατοπτρίζοντα τὴν γαλήνην καὶ ἠρεμίαν τοῦ ὄντος χριστιανικοῦ αὐτοῦ πνεύματος.

Καταλήγω μὲ μίαν συγκινητικὴν ἀνάμνησιν. Εἰς μίαν τῶν ἀνὰ τὸ Αἰγαῖον ἐκδρομῶν ὅτε τὸ φέρον ἡμᾶς καὶ πλῆθος περιηγητῶν πλοῖον προσήγγιζεν εἰς τὰς βραχώδεις ἀκτὰς τῆς Θρακικῆς Χερσονήσου, ὅπου τὰ μνήματα τῶν πεσόντων Βρεττανῶν κατὰ τὸν παρελθόντα πόλεμον, προσεκλήθην ὅπως ψάλω τρισάγιον ὑπὲρ ἀναπαύσεως αὐτῶν. Ὁ Athelston Riley περιβεβλημένος τὸ Στιχάριον τοῦ Ἄγγλου Ἀκολούθου ἵστατο παρὰ τὸ πλευρόν μου κρατῶν τὸ θυμιατήριον καὶ διακονῶν μοι καὶ συνενῶν τὰς εὐχὰς αὐτοῦ μετ' ἐμοῦ καὶ τῶν συνταξειδιωτῶν μου.

Εἴθε ὁ Κύριος ν' ἀναπαύσῃ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀοιδίμου Athelston Riley ἐν σκηναῖς δικαίων. Αἰωνία αὐτοῦ ἡ μνήμη.

Νοέμβριος 1945. † Ο ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΣ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΜΗΝΩΝ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ, ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ, ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ, ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ

Η Α. Θ. Παναγιότης.

Ἐν συνοδείᾳ τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν Χαλκηδόνος Μαξίμου, Προύσης Πολυκάρπου, Λαοδικείας Δωροθέου καὶ Νεοκαισαρείας Χρυσοστόμου καὶ τῆς Ἀκολουθίας Αὐτῆς, ἡ Α. Θ. Παναγιότης, δι' ἰδιαιτέρου ἀτμοπλοίου, κατῆλθεν τῇ 11ῃ Ὀκτωβρίου ἐκ τῆς ἐν Χάλκῃ Ἱερᾶς Πατριαρχικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἔνθα ἐφησύχαζεν, εἰς τὰ Πατριαρχεῖα.

Ἑορτὴ τῆς Ἰνδίκτου

Τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἐφησυχαζούσης ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ τῆς Ἁγίας Τριάδος Χάλκης, κατὰ τὴν 1ην τοῦ μ., Σεπτεμβρίου ἑορτὴν τῆς Ἰνδίκτου, ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ ἐχοροστάτησεν ὁ ἐκ τῶν σεβασμιωτάτων Συνοδικῶν Ἀρχιερέων Μητροπολίτης Προύσης κ. Πολύκαρπος.

Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κυρίως Ναοῦ ἦν, κατὰ τὰ εἰθισμένα, ἐκτεθειμένη εἰς προσκύνησιν τῶν πιστῶν, ἡ ἀρχαία μωσαϊκὴ Εἰκὼν Παναγίας τῆς Παμμακαρίστου.

Τὴν θείαν λειτουργίαν, τελεσθεῖσαν ὑπὸ τοῦ πανοσ. Μ. Ἀρχιμανδρίτου καὶ τοῦ Δευτερεύοντος τῶν Πατριαρχικῶν Διακόνων, παρηκολούθησε πυκνὸν πλῆθος εὐσεβοῦς λαοῦ.

Ἡ σὺν Θεῷ ἀρξαμένη Ἰνδικτιὼν εἶναι ἡ ΙΔ'.

Ἑορτὴ Θρονική.

Τῇ 30ῃ τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου, ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου, ἱδρυτοῦ καὶ Θεμελιωτοῦ τῆς Ἐκκλησίας Κων/πόλεως, μετὰ τῆς εἰθισμένης ἐκκλησιαστικῆς μεγαλοπρεπείας ἐτελέσθη ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ συνοδικὴ λειτουργία προεξάρχοντος τοῦ Α' τῇ τάξει σεβ. Μητροπολίτου Χαλκηδόνος κ. Μαξίμου, συλλειτουργούντων τῶν σεβ. Συνοδικῶν Ἀρχιερέων: Προύσης Πολυκάρπου, Πριγκηπονήσων Θωμᾶ, Θεοδωρουπόλεως Λεοντίου, Λαοδικείας Δωροθέου, Προικονήσου Φιλοθέου, Γάνου καὶ Χώρας Παγκρατίου καὶ Περγάμου Ἀδαμαντίου.

Τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἑορτῆς ἐξεφώνησεν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ Ἄμβωνος ὁ πανοσ. Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου ἀρχιμ. κ. Μάξιμος Χρηστόπουλος.

Ἑορτὴ τῶν Χριστουγέννων.

Τὴν νύκτα τῶν Χριστουγέννων τὴν θείαν λειτουργίαν ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ ἐτέλεσεν ὁ σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας κ. Δωρόθεος.

Τὴν ἐπὶ τῇ μεγάλῃ ταύτῃ ἑορτῇ Πατριαρχικὴν Ἀπόδειξιν, καταχωριζομένην ἐν τῷ παρόντι τεύχει, ἀνέγνω ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ Ἄμβωνος ὁ πανοσ. Μ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Καλλίνικος.

Αὐθημερὸν ἐπεσκέφθησαν καὶ ὑπέβαλον τὰ σέβη αὐτῶν τῇ Α. Θ Παναγιότητι, οἱ Ἅγιοι Συνοδικοὶ Ἀρχιερεῖς, οἱ Ὀφφικιάλοι τῆς Ἐκκλησίας, τὸ Νομικὸν Συμβούλιον, ὁ κλῆρος τῆς ἐνταῦθα Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας ἀπὸ μέ-

ρους τῆς ἐνταῦθα Παροικίας, Ἀντιπροσωπεία τοῦ Ἀρμενικοῦ Πατριαρχείου, Ἀντιπροσωπεῖαι τῶν Κοινοτήτων καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν ἐγκρίτων ὁμογενῶν.

Πρὸς τοὺς αὐτοπροσώπως ὑποβαλόντας τὰ σέβη αὐτῶν ἐπισήμους καὶ λοιπούς, τὰς εὐχὰς τῆς Α. Θ. Παναγιότητος διεβίβασαν, κατὰ τὴν τάξιν, οἱ πανοσ. Μ. Πρωτοσύγκελλος, Μ. Ἀρχιδιάκονος καὶ λοιποὶ Πατριαρχικοὶ Διάκονοι.

Τῇ Α. Θ. Παναγιότητι συνεχάρησαν τηλεγραφικῶς ἢ διὰ γραμμάτων, ἅπαντες οἱ Μακαριώτατοι Πατριάρχαι καὶ Πρόεδροι τῶν Ὀρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν.

Ὡσαύτως διὰ γραμμάτων συνεχάρησαν Αὐτῇ, ἡ Α. Χάρις ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κανταβρυγίας κ. Τζέφρεϊ Φίσσερ, καὶ ὁ Σεβασμιώτατος Ἐπίσκοπος τῶν ἐν Ἐλβετίᾳ Παλαιοκαθολικῶν κ. Ἀδόλφος Κιοῦρι.

Πατριαρχικὸς Ναός.

Ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ κατὰ τοὺς μῆνας Σεπτέμβριον, Ὀκτώβριον, Νοέμβριον καὶ Δεκέμβριον ἐχοροστάτησαν:

Τῇ Κυριακῇ (30ῃ τοῦ μ. Σεπτεμ.) ὁ σεβ. Μητροπολίτης Νεοκαισαρείας κ. Χρυσόστομος Σχολάρχης τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς.

Τῇ Κυριακῇ (2ᾳ τοῦ μ. Δεκεμβρίου) ὁ σεβ. Μητροπολίτης Γάνου καὶ Χώρας κ. Παγκράτιος, ὅστις ἐκήρυξεν καὶ τὸν θεῖον Λόγον.

Τῇ Κυριακῇ πρὸ τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως (23ῃ τοῦ μ.) ὁ σεβ. Μητροπολίτης Προικονήσου κ. Φιλόθεος.

Τῇ δὲ 31ῃ τοῦ μ. ἐν τῷ ἑσπερινῷ τῆς 1ης τοῦ ἔτους ὁ σεβ. Μητροπολίτης Χριστουπόλεως κ. Μελέτιος.

Κατὰ δὲ τὰς λοιπὰς Κυριακὰς τῶν μηνῶν, ὡς καὶ κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσοστόμου, ἐχοροστάτησεν ὁ πανοσ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Μάξιμος.

Πατριαρχικὸν Παρεκκλήσιον.

Ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Εὐσταθίου (20ῃ τοῦ μ. Σεπτεμβρίου) ἐτελέσθη, κατὰ τὴν τάξιν, ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ Πατριαρχικῷ Παρεκκλησίῳ τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου, λειτουργία εἰς μνήμην τοῦ Ἱδρυτοῦ τοῦ Παρεκκλησίου ἀειμνήστου Εὐσταθίου Εὐγενίδου.

Ἀναχωρήσεις.

Τῇ 6ῃ τοῦ μ. Δεκεμβρίου, ἀνεχώρησεν εἰς Ἀμερικὴν ὁ τέως ἐνταῦθα Ἔξαρχος τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Βελισσοῦ κ. Ἀνδρέας.

Χειροτονίαι.

Ἐγκριθέντος συνοδικῶς ὅπως διὰ τὰς θρησκευτικὰς ἀνάγκας τῆς ἐν Κοτζᾶ Γκιὸλ Ὀρθοδόξου Ρωσσικῆς Παροικίας χειροτονηθῇ καὶ ἕτερος ἱερεὺς διὰ τὸν αὐτόθι ἱερὸν Ναὸν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ δὴ ὁ ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἐκεῖ Ρωσσικῆς Παροικίας Τρύφων Ἰωάννου Πρόνιν, ἐγένετο ἐν τῷ Ναϊδίῳ τῆς ἐν Χάλκῃ Ἱερᾶς Πατριαρχικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς τῆς Ἁγίας Τριάδος ὑπὸ τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Νεοκαισαρείας κ. Χρυσοστόμου ἡ χειροτονία αὐτοῦ εἰς διάκονον μὲν τῇ Κυριακῇ 9ῃ τοῦ μ. Σεπτεμβρίου, εἰς πρεσβύτερον δὲ τῇ 14ῃ τοῦ ἰδίου μηνός.

Χειροθεσίαι.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐπιβραβεύουσα τὴν ἄχρι τοῦδε ζηλωτὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ὁσιολογ. Ἱερομονάχου Διονυσίου Ψιάχα, Ἐφημερίου τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς, ἀπένειμεν αὐτῷ τὸ Ὀφφίκιον τοῦ Ἀρχιμανδρίτου τῆς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς.

Ἡ χειροθεσία τοῦ εἰρημένου ἐγένετο τῇ 13ῃ τοῦ μ. Νοεμβρίου ἐν τῷ ἱ. Ναϊδίῳ τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς ἐν Χάλκῃ

Σχολῆς ὑπὸ τοῦ Σχολάρχου σεβ. Μητροπολίτου Νεοκαισαρείας κ. Χρυσοστόμου.

Εὐχαὶ—Συλλυπητήρια.

— Τὸν Ἐξοχώτατον Βουλευτὴν Ἀγκύρας κ. Μιχαὴλ Καγιάογλου νοσηλευόμενον ἐν τῷ Νοσοκομείῳ Βαλουκλῇ ἐπεσκέφθη ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος διαβιβάσας τὰς εὐχὰς Αὐτῆς ὑπὲρ ταχείας ἀναρρώσεως αὐτοῦ ὁ πανοσ. Μ. Πρωτοσύγκελλος.

— Κατὰ τὴν τελεσθεῖσαν τῇ 28ῃ τοῦ μηνὸς Αὐγούστου ἐν τῷ ἐν Σταυροδρομίῳ ἱερῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Τριάδος, κηδείαν τῆς μητρός τοῦ θεράποντος ἰατροῦ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ Καθηγητοῦ καὶ Ἰατροῦ τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης κ. Εὐαγγέλου Φουντοπούλου ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος παρέστη διαβιβάσας τὰ συλλυπητήρια Αὐτῆς ὁ πάνοσ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Μελέτιος.

Ποιναί.

Διὰ λόγους πειθαρχικούς, ἐπεβλήθη, τῷ ἐκ τῶν ἱερέων τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Βαλουκλῆ, Ἀναστασίῳ Ἰωαννίδῃ, ἡ ποινὴ τῆς ἀργίας ἐπ' ἀόριστον.

Θεῖον Κήρυγμα.

Ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ τὸν Θεῖον λόγον κατὰ τὸ διάστημα τῆς Τεσσαρακοστῆς, ἐκήρυξαν:

Τῇ Α'. Κυριακῇ ὁ πανοσ. Μ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Καλλίνικος.

Τῇ Β' Κυριακῇ ὁ πανοσ. ἀρχιμ. κ. Νικόλαος Κουτρουμπῆς ἐκ τῶν ἐφημερίων τοῦ Πατριαρχικοῦ Ναοῦ.

Τῇ Γ'. Κυριακῇ ὁ πανοσ. ὑπογραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου κ. Ἰάκωβος.

Τῇ Δ'. Κυριακῇ ὁ πανοσ. Δευτερεύων τῶν Πατριαρχικῶν Διακόνων κ. Ἰσίδωρος.

Τῇ Ε'. Κυριακῇ τῶν Νηστειῶν, Κυριακῇ πρὸ τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως, τὸν Θεῖον Λόγον ἐκήρυξεν ὁ πανοσ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Μελέτιος.

Ἐν τοῖς ἱεροῖς Ναοῖς τῆς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς, τὸν Θεῖον Λόγον ἐκήρυξαν οἱ ἐν αὐτοῖς ἑκάστοτε λειτουργήσαντες σεβ. Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Διάκονοι καὶ ἱεροκήρυκες τῶν Ναῶν.

Ἐπισκέψεις.

—Ἡ Α. Θ. Παναγιότης, ἐδέχθη κατὰ τὸν μῆνα Σεπτέμβριον τὸν Ἐντιμότατον Γενικὸν Πρόξενον τῆς Πολωνίας κ. Κορσὰκ λαβόντα τὰς εὐχὰς Αὐτῆς ἐπὶ τῇ ἐντεῦθεν ἀναχωρήσει αὐτοῦ·

—Τῇ 12ῃ τοῦ μ. Δεκεμβρίου ἐπεσκέφθη τὴν Α. Θ. Παναγιότηταα ὁ Ἐντιμότατος Γενικὸς Πρόξενος τῆς Σοβιετίας ἐνταῦθα, κ. Κουπιάτκωφ.

Ἡ Α. Ἐντιμότης ἐγένετο δεκτὴ μετὰ τῶν προσηκουσῶν τῷ ἀξιώματι αὐτοῦ τιμῶν.

Ὀνομαστήρια.

Τοῖς ἑορτάσασι σεβ. Μητροπολίταις Δέρκων κ. Ἰωακεὶμ (9η τοῦ μ. Σεπτ.) Ἡλιουπόλεως καὶ Θείρων κ. Γενναδίῳ (17ῃ τοῦ μ. Νοεμβρίου) Νεοκαισαρείας κ. Χρυσοστόμῳ (13 τοῦ αὐτοῦ μ.) ἐπισκεφθεὶς διεβίβασε τὰς εὐχὰς τῆς Α.Θ. Παναγιότητος ὁ πανοσ. Μ. Πρωτοσύγκελλος.

—Τῷ ἑορτάσαντι Ἐντιμολγ. Ἄρχοντι Μ. Λογοθέτῃ τῆς Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας κ. Κυριακῷ Γκιώκα (τῇ 29ῃ τοῦ μ. Σεπτ) ὡς καὶ τοῖς Ἐντιμοτάτοις κ. Σπ. Καπετανίδῃ (τῇ 12ῃ τοῦ μ. Δεκμβ. Γενικῷ Προξένῳ τῆς Ἑλλάδος ἐνταῦθα καὶ Μ. Καγιάογλου Βουλευτῇ Ἀγκύρας (τῇ 8ῃ τοῦ μ. Νοεμβρ.) τὰς σχετικὰς συγχαρητηρίους προσρήσεις διεβίβασεν ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ὁ πανοσ. Μ. Πρωτοσύγκελλος.

Ἀγγλικανικὴ Παροικία.

Προσκλήσει τοῦ Πρωθιερέως τῆς ἐνταῦθα Ἀγγλικῆς Παροικίας αἰδεσ. κ. Τσάρλσ Χάτσινσον, κατὰ τὴν τελεσθεῖσαν ἐν τῷ ἐνταῦθα Ἀγγλικανικῷ Ναῷ λειτουργίαν ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος παρέστη ὁ πανοσ. Μ. Πρωτοσύγκελος κ. Μάξιμος τῇ συνοδείᾳ τοῦ Διευθύνοντος τὴν Πατριαρχικὴν Διερμηνείαν κ. Ἀλ. Μελίδου διαβιβάσας τὰς Πατριαρχικὰς εὐχὰς πρὸς τὴν εὐσεβῆ Παροικίαν.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Σύγκλησις Ἱερᾶς Ἐνδημούσης Συνόδου

Ἐν τῇ συνοδικῇ συνεδρίᾳ τῆς 20ης Νοεμβρίου ἐνεκρίθη ἡ σύγκλησις Ἐνδημούσης Συνόδου ἐκ πάντων τῶν ἐνταῦθα Μητροπολιτῶν πρὸς μελέτην γενικωτέρας φύσεως καὶ ἐπειγούσης μορφῆς ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων.

Ἡ Ἱερὰ Ἐνδημοῦσα Σύνοδος συνῆλθεν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος εἰς τὴν πρώτην αὐτῆς συνεδρίαν τῇ 4ῃ Δεκεμβρίου

Ἱερὰ Μητρόπολις Θεσσαλονίκης·

Ἐπὶ τῇ συμπληρώσει τεσσαρακονταετίας ἀπὸ τῆς εἰς τὸ ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα προαγωγῆς τοῦ παναγ. Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ. Γενναδίου, συνοδικῇ ἀποφάσει, ἐξεφράσθησαν αὐτῷ διὰ σεπτοῦ Πατριαρχικοῦ Γράμματος τὰ συγχαρητήρια καὶ αἱ εὐχαὶ τῆς Ἐκκλησίας πρὸς συνέχισιν τῆς ζηλωτοῦ καὶ καρποφόρου ποιμαντορικῆς αὐτοῦ διακονίας·

Ἐξαρχία Δυτικῆς καὶ Κεντρῴας Εὐρώπης.

Ὁ σεβ. Μητροπολίτης Θυατείρων καὶ Ἔξαρχος Δυτικῆς καὶ Κεντρῴας Εὐρώπης κ. Γερμανός, συμπληρώσας τὴν πρώτην μετὰ τὸν πόλεμον ποιμαντορικὴν περιοδείαν αὐτοῦ εἰς τὰς ἀνὰ τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην καὶ ὑπὸ τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν αὐτοῦ τελούσας Ἑλληνικὰς Ὀρθοδόξους Κοινότητας, ὑπέβαλε τῇ Ἐκκλησίᾳ μακρὰν ἔκθεσιν, ἀναλύων τὰ κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ Θρησκευτικὴν καὶ τὴν καθόλου κατάστασιν τῶν Κοινοτήτων τούτων.

Ἀπαντητικῶς ἐξεφράσθησαν τῇ Α. Σεβασμιότητι τὰ συγχαρητήρια καὶ ἡ εὐαρέσκεια τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὴν ζηλωτὴν ποιμαντορικὴν αὐτῆς μέριμναν ὑπὲρ τοῦ σκληρῶς δοκιμασθέντος κατὰ τὸν παρόντα πόλεμον ποιμνίου αὐτῆς.

Ἱερὰ Μητρόπολις Ρόδου.

Ἐλήφθησαν καὶ ἀνεγνώσθησαν συνοδικῶς γράμματα τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ρόδου κ. Ἀποστόλου ἐπὶ διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων τῆς Ἐπαρχίας αὐτοῦ, ἐφ' ὧν καὶ ἐγένοντο αἱ προσήκουσαι ἀπαντήσεις.

Ἱερὰ Μητρόπολις Ἐδέσσης καὶ Πέλλης—Ἱερὰ Μητρόπολις Ζιχνῶν.

Οἱ σεβ. Μητροπολῖται Ἐδέσσης καὶ Πέλλης κ. Παντελεήμων καὶ Ζιχνῶν κ. Κύριλλος ἀγγέλλοντες διὰ γραμμάτων τὴν ἐκλογὴν αὐτῶν, ἐξητήσαντο τὰς εὐχὰς καὶ τὴν εὐλογίαν τῆς Ἐκκλησίας.

Ταῖς αὐτῶν Σεβασμιότησιν ἐγένοντο τὰ προσήκοντα ἀπαντητικὰ Γράμματα.

Ἱερὰ Μητρόπολις Κῴου—Καλύμνου.

Ἐλήφθησαν γράμματα τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτρόπου πανοσιολ. Ἀρχιμ. Φιλήμονος φωτοπούλου ἐπὶ διαφόρων περιπτώσεων κεκωλυμένων γάμων. Τῇ αὐτοῦ πανοσιολογιότητι ἀπαντητικῶς ἐδόθησαν αἱ προσήκουσαι ὁδηγίαι

Γενικὰ Ἐκκλησιαστικὰ Ζητήματα.

Ἐλήφθησαν γράμματα καὶ ἐκθέσεις ἐπὶ διαφόρων γενικῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων, ἅτινα καὶ παρεπέμφθησαν πρὸς μελέτην εἰς τὰς οἰκείας συνοδικὰς ἐπιτροπάς.

Ἱερὰ Θεολογικὴ Σχολή.

Ἐνεκρίθη συνοδικῶς ἡ εἰς πρεσβύτερον χειροτονία τοῦ ἐκ τῶν ἀποφοίτων τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς διακόνου τῆς Κοινότητος Ταταούλων Διονυσίου Ψιάχα, ᾧτινι, εἰσηγήσει τῆς Ἐφορίας τῆς Ἱ. Θεολογικῆς Σχολῆς, ἀνετέθησαν καθήκοντα ἐφημερίου τῆς Σχολῆς.

Κανονικαὶ ἄδειαι.

Παρεσχέθη ἡ κανονικὴ ἄδεια τῆς Ἐκκλησίας: 1) Τῷ Τοποτηρητῇ τοῦ χηρεύοντος Ἀρχιεπισκοπικοῦ Θρόνου Κύπρου σεβ. Μητροπολίτου Πάφου κ. Λεοντίῳ, πρὸς μετάβασιν εἰς Ἅγιον Ὄρος. 2) Τῷ σεβ. Μητροπολίτη Λέρου κ. Ἀποστόλῳ, πρὸς μετάβασιν αὐτοῦ εἰς Αἴγυπτον δι' ἰδιωτικὰς αὐτοῦ ὑποθέσεις, καὶ 3) Τῷ Ἱερατικῶς Προϊσταμένῳ τῆς ἐν Σμύρνῃ Ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς Κοινότητος αἰδεσιμολ. Οἰκονόμῳ Γεωργίῳ Γροπέτῃ, πρὸς μετάβασιν αὐτοῦ εἰς Ἀθήνας διὰ λόγους οἰκογενειακούς.

Χειροτονίαι.

Ἐνεκρίθη συνοδικῶς ἡ εἰς διάκονον καὶ πρεσβύτερον χειροτονία τοῦ Ἐμμανουὴλ Ἀρκουδάρη, προοριζομένου διὰ τὴν θέσιν ἐφημερίου τῆς Κοινότητός Φερίκιοῖ.

—Ὡσαύτως ἐνεκρίθη συνοδικῶς ἡ εἰς διάκονον χειροτονία τοῦ ἐκ τῶν ἀποφοίτων τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς Κωνσταντίνου Βαφειᾶ, προοριζομένου διὰ τὴν θέσιν διακόνου καὶ ἱεροκήρυκος τῆς Κοινότητος Μακροχωρίου τῆς Ἐπαρχίας Δέρκων.

Διακοπαὶ ἐργασιῶν Ἁγ. καὶ Ἱ. Συνόδου.

Ἐπὶ ταῖς ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῶν ἑορτῶν τοῦ Δωδεκαημέρου διακοπαῖς τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου ἡ Α. Θ. Παναγιότης ηὐχήθη, ἐν προσφωνήσει, τοῖς σεβ. Ἁγίοις Συνοδικοῖς Ἀρχιερεῦσι τὰ εἰκότα, ἀπὸ μέρους τῶν ὁποίων ηὐχαρίστησε καταλλήλως, ἐν ἀντιφωνήσει, ὁ Α' τῇ τάξει σεβ. Μητροπολίτης Χαλκηδόνος κ. Μάξιμος.

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΠΡΙΓΚΗΠΟΝΗΣΩΝ

Κοινότης Χάλκης.

Ἐπαινετῇ πρωτοβουλίᾳ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Πριγκηπονήσων καὶ τῆς Ἐφοροεπιτροπῆς τῆς Κοινότητος Χάλκης, τῇ Κυριακῇ 23η Σεπτεμβρίου, ἐτελέσθη, ἱερουργοῦντος τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Πριγκηπονήσων κ. Θωμᾶ, ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ Ἁγίου Νικολάου, μνημόσυνον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Κασσανδρείας κυροῦ Εἰρηναίου, ἐπιλέκτου τέκνου τῆς νήσου Χάλκης. Κατά τὴν ἐπιμνημόσυνον τελετὴν παρέστησαν ὁ πανοσιολ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Μελέτιος ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, ὁ σεβ. Μητροπολίτης Φιλαδελφείας κ. Αἰμιλιανός, ὁ Σχολάρχης τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς σεβ. Μητροπολίτης Νεοκαισαρείας κ. Χρυσόστομος μετὰ καθηγητῶν καὶ μαθητῶν τῆς Σχολῆς καὶ πλεῖστοι ἔγκριτοι ὁμογενεῖς

Κατάλληλον ἐπιμνημόσυνον λόγον ἐξεφώνησεν ὁ πανοσιολ. Ἀρχιδιάκονος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Πριγκηπονήσων κ. Συμεὼν Ἀμαρύλλιος.

Κοινότης Ἀντιγόνης — Θάνατος ἱερέως

Ἀπὸ ἱκανοῦ σοβαρῶς ἀσθενῶν, ἀπεβίωσε κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον κηδευθεὶς ἐν τῷ ἐν Πριγκήπῳ Μητροπολιτικῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ὁ ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν διατελέσας Ἱερατικῶς Προϊστάμενος τῆς Κοινότητος Ἀντιγόνης καὶ κατὰ μῆνα Ἰούνιον, λόγῳ τῆς παθήσεως αὐτοῦ, ἀποσυρθεὶς τῆς ἐνεργοῦ ὑπηρεσίας Πρεσβύτερος Στέφανος Θεραπειανός.

Τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας προέστη ὁ σεβ. Μητροπολίτης Πριγκηπονήσων κ. Θωμᾶς.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΚΑΣΣΑΝΔΡΕΙΑΣ ΕΙΡΗΝΑΙΟΣ

Τῇ 29ῃ Σεπτεμβρίου ἐ. ἔ. ἀπεδήμησε πρὸς Κύριον ὁ ἀείμνηστος Μητροπολίτης Κασσανδρείας Εἰρηναῖος.

Ὁ ἐκλιπὼν Ἱεράρχης, γεννηθεὶς ἐν Χάλκῃ ἔνθα διήκουσε τὰ πρῶτα γράμματα εἰσήχθη εἰς τὴν Ἱερὰν Θεολογικὴν Σχολήν, ἐξ ἧς ἀπεφοίτησεν ἐν ἔτει 1890. Συμπληρώσας τὰς σπουδὰς αὐτοῦ εἰς τὸ Κίεβον καὶ ἐπανακάμψας διωρίσθη καθηγητὴς τῆς Ἰ. Θεολογικῆς Σχολῆς, ἐν ᾗ ἐπὶ ἑπταετίαν ὅλην ἐδίδαξε. Τῷ 1903 ἐξελέγη Μητροπολίτης Μελενίκου, παραιτηθεὶς δὲ κατ' Αὔγουστον τοῦ 1906, ἀνέλαβε τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἰ. Θεολογικῆς Σχολῆς, ὅτε κατ' ἔτος 1907 ἐξελέγη Μητροπολίτης Κασσανδρείας.

Ὁ ἀείμνηστος, διακριθεὶς ἐν τῇ χορείᾳ τῶν ἱεραρχῶν τοῦ Θρόνου καθ' ἅπασαν τὴν μακρὰν αὐτοῦ ἐκκλησιαστικὴν σταδιοδρομίαν, πλείστας ὅσας προσήνεγκε τῇ Ἐκκλησίᾳ πολυτίμους ὑπηρεσίας, ὥς τε καθηγητὴς καὶ Σχολάρχης τῆς Ἰ. Θεολογικῆς Σχολῆς καὶ ὡς ποιμενάρχης τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κασσανδρείας, ἣν ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν καὶ εἰς δυσχειμότους μάλιστα καιροὺς θεοφιλῶς καὶ θεαρέστως ἐποίμανε.

Τοῦ Μητροπολίτου Κασσανδρείας Εἰρηναίου εἴη αἰωνία ἡ μνήμη.